

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ І ОБЛІКУ

КАФЕДРА МИТНОЇ СПРАВИ

Пояснювальна записка

до дипломної роботи

МАГІСТР

(освітній ступінь)

на тему: **« ОБҐРУНТУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ПОДАТКОВОГО
РЕГУЛЮВАННЯ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ »**

Виконала: студентка 2-го року навчання

(рік навчання)

групи 8.02.072.100.20.1

(номер академічної групи)

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(шифр та назва спеціальності)

ОП «Митний контроль»

(освітня програма)

Тихомирова Д.В.

(прізвище, ініціали)

Керівник к.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

О. Є. Найденко

(ініціали, прізвище)

Рецензент **О. В. Мельникова**

(ініціали, прізвище)

Харків – 2021 рік

АНОТАЦІЯ

Тихомирова Д. В. Обґрунтування інструментів податкового регулювання при реалізації митної політики держави. – Рукопис.

Магістерська дипломна робота зі спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа та страхування". – Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця. – Харків, 2021. – 165 с.

Магістерська дипломна робота присвячена вивченню теоретичних засад і практичних положень розвитку митної політики. Розкрито сутність митної політики, охарактеризовано його складові, проаналізовано тенденції формування з урахуванням податкових інструментів. Узагальнено поняття митної політики, її функції. Визначено фактори, що впливають на митну політику, виявлено найбільш впливові із них. Проаналізовано роль податкових регуляторів у процесі реалізації митної політики. Запропоновано рекомендаційну стратегічну модель розвитку митної політики за умов удосконалення окремих елементів, в тому числі і податкових. Запропоновано зміни до митного законодавства відповідно до європейських стандартів для підвищення ефективності та конкурентоспроможності митної політики.

Результати розробок можуть бути застосовані у практичній діяльності контролювальних органів України.

Ключові слова: митні платежі, податкові регулятори, митна політика, історія митних платежів, стратегічна модель, роль митних платежів, удосконалення елементів митної політики.

ABSTRACT

Tykhomyrova D.V. Organization of control and verification work of controlling bodies in Ukraine. – Manuscript.

Master's thesis on speciality 072 "Finance, Banking and Insurance". – Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics. – Kharkiv, 2021. – 165 p.

Master's degree diploma work is sanctified to the study of theoretical principles and practical positions of development of customs policy. Essence of customs policy is exposed, he is described constituents, forming tendencies are analysed taking into account tax instruments. The concept of customs policy, her function is generalized. Factors that influence on a customs policy are certain, it is educed most to influence from them. The role of tax regulators is analysed in the process of realization of customs policy. The recommendation strategic model of development of customs policy is offered at the terms of improvement of separate elements, including tax. Changes are offered to the customs legislation in accordance with the European standards for the increase of efficiency and competitiveness of customs policy.

The results of developments can be applied in practical activity of контролювальних organs of Ukraine.

Keywords: custom payments, tax regulators, customs policy, history of custom payments, strategic model, role of custom payments, improvement of elements of customs policy.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ	9
1.1. Історичні аспекти розвитку податкових інструментів в митній політиці	9
1.2. Поняття митної політики та її функції	17
1.3. Система податкових інструментів у митній політиці	25
Висновки до 1 розділу	34
2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ	35
2.1. Аналіз стимулюючого впливу інструментів податкового регулювання в митній політиці	35
2.2. Обмеження і заборони в митній політиці з урахуванням податкового регулювання	42
2.3. Аналіз доцільності митних платежів в умовах формування сучасної митної політики	51
Висновки до 2 розділу	60
3. УДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ ЗА ДОПОМОГОЮ РЕФОРМУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ	61
3.1. Досвід зарубіжних країн у сфері податкового та митного регулювання	61
3.2. Напрямки удосконалення інструментів податково-митного регулювання в Україні	68
3.3. Моделювання стратегії розвитку митної політики за умов реформування податкових інструментів	79
Висновки до 3 розділу	87
ВИСНОВКИ	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	92
ДОДАТКИ	99

ВСТУП

На сучасному етапі формування державності одним із важливих аспектів реалізації економічних відносин є митна політика. Саме вона допомагає країні з розвитком зовнішньоекономічної діяльності та забезпеченням на цьому тлі гарантій внутрішнім виробникам та споживачам, стимулюванню експортних операцій.

Для формування будь якої економічної системи, зокрема і митної, використовують певні інструменти та механізми. У митній політиці такі інструменти направлені не стільки на здійснення фіскальної їх функції, скільки на регулювання факторів експорту та імпорту, в умовах відсутності безпосереднього втручання держави до цієї сфери.

Метою введення мита може бути здійснення економічного тиску на відповідні держави або створення режиму найбільшого сприяння за політичними мотивами. В економічно розвинених країнах найбільш розповсюдженим є мито, що стягується з товарів, ввезених до країни, тобто регулюванню підлягає тільки імпорт. Експорт товарів регулюється, як правило, лише в країнах з невисоким рівнем економічного розвитку.

Формування митної політики впливає на життєвий рівень у державі, особливо на споживачів імпортової продукції, а також на державний бюджет, виробників, та на світову економіку в цілому.

Одним із головних елементів існування митної політики є митно-правове регулювання. Воно містить систему заходів, які допомагають державі регулювати кількість, якість або інші особливості товарів, які ввозяться на митну територію України. Такі обмеження та заборони в українському законодавстві існують митні та податкові. До них входить мито, акцизний податок та податок на додану вартість. Загалом застосування ввізного оподаткування знижує життєвий рівень споживачів і за їх рахунок частину збитків перерозподіляє на користь вітчизняних виробників аналогічної до імпортованої продукції.

Значна кількість публікацій, як у наукових виданнях, так і в періодичних, була присвячена податковим інструментам в митній політиці. Протягом існування зовнішньоекономічних відносин України було досить багато питань щодо необхідності та правильності встановлення таких видів обмежень.

На сьогодні це питання уже було розглянуто у своїх роботах такими економістами як: Адамович Н. [2], Вдовиченко А.М. [32], Голенко О. [10], Коротун В.І. [33], Лепеха М. та Ревунова А. [23], Прокіпчук Л. [58],

Пухальский В.В. [60].

Та все ж не всі теми були повністю розкриті в цих працях, а саме необхідність та правильність реформування податкових інструментів при здійсненні митної політики залишається актуальним.

Податки є невід’ємним атрибутом держави, зокрема при здійсненні зовнішньоекономічних відносин. Вони встановлюються для виконання покладених на неї функцій та вирішенню соціально-економічних завдань. Головними цілями таких податкових інструментів виділяють фіскальну, соціальну, економічну, екологічну та міжнародну. Кожна з них повинна розкриватись в момент реалізації самої політики.

Метою цієї дипломної роботи є узагальнення теоретичних аспектів та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення митної політики з урахуванням інструментів податкового регулювання.

Завдання роботи:

визначити історичне підґрунтя формування податкових інструментів у митній політиці України;

узагальнити сутність поняття митної політики, її функції;

виокремити систему податкових інструментів в митній політиці;

провести загальний аналіз факторів, які впливають на митну політику та проаналізувати їх стимулюючий ефект;

визначити необхідність податкових інструментів як обмежувачів при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності;

проаналізувати роль податкових інструментів у процесі реалізації митної політики України;

провести аналіз реформ митних платежів та оцінити їх вплив на митну політику України;

виокремити напрями реформування митної політики;

сформувати стратегічну модель подальшого розвитку митної політики з урахуванням податкових регуляторів.

Об’єктом роботи є процес реалізації митної політики України.

Предметом – інструментарій податкового регулювання в митній політиці.

Методи дослідження. В процесі написання дипломної роботи широко використовувались законодавчі та нормативно-правові акти, праці вітчизняних та зарубіжних вчених в сфері митної та податкової політики, їх реформування, зв’язок з зовнішньоекономічними процесами. Протягом проведення оцінки

інформації використовувались методи аналізу та синтезу, апіорне ранжування, статистичні та практичні матеріали в сфері митного оподаткування. У процесі моделювання стратегії використовувався SWOT-аналіз та на основі групуванням методом ABC було сформовано SWOT стратегію яку математично зображена на діаграмі Парето.

У процесі написання дипломної роботи було охарактеризовано теоретичну базу формування митної політики та виділено елементи, що мають найбільший вплив. Було доведено, що податкові інструменти є ваговою частиною реалізації митної політики тим самим є інструментами її модернізації. Також було узагальнено структуру інструментів механізму митної політики.

Провівши аналізи статистичних даних сучасного стану економічної ситуації в країні, зокрема і митної системи, було сформовано класифікацію обмежень та заборон, які впливають на стан економіки та зміни яких можуть спричинити її занепад або ж розквіт.

Було проведено аналіз щодо сучасних реформувань митних платежів, їх вплив на митну політику та можливості подальшого існування таких реформ. Також використано SWOT-аналіз. Проаналізовано сильні, слабкі сторони, можливості та ризики реформування та на основі цього сформовано рекомендаційну стратегічну модель удосконалення митної політики з урахуванням податкових інструментів. А саме виокремлено заходи щодо здійснення SWOT стратегій.

Результати дипломної роботи були опубліковані в електронних журналах та міжнародних конференціях. Електронний журнал «Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С.Кузнеця»: Аналіз податкових обмежень у митній політиці [66]. Особливості проведення фітосантарної експертизи в митній сфері [69]. Напрямки удосконалення інструментів митного регулювання в умовах євроінтеграції [68]. Електронний журнал «Інфраструктура ринку»: Роль митних платежів в митній політиці України [29]. Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні питання діяльності суб'єктів господарювання в умовах пандемії COVID-19»: Інструменти податкового регулювання при реалізації митної політики [28]. XX Міжнародна науково-практична конференція «Науково-технічний розвиток: економіка, технології, управління»: Митні платежі у розрізі митних режимів [67].

1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ

1.1. Історичні аспекти розвитку податкових інструментів в митній політиці

Дослідження будь-якого явища чи процесу не може починатись із аналізу сучасного їх стану. Воно повинне ґрунтуватися на детальному аналізі історичних факторів, що стали причиною або каталізатором розвитку таких явищ чи процесів. Адже поява нових суспільних відносин зумовлена певними історичними подіями та відповідними чинниками. Науковий аналіз таких елементів дозволяє зрозуміти природу формування та розвитку таких подій (явищ), та сформуванати перелік відповідних практичних рекомендацій щодо їх удосконалення.

Таким чином ще під час формування перших держав, люди почали розуміти необхідність встановлення певних регуляторів щодо захисту своїх кордонів. Зокрема і з розвитком міжнародної торгівлі, виникла необхідність захисту саме економічних кордонів. Така ситуація спонукала провідних діячів таких держав звернути більшу увагу на формування системи, яка б у процесі своєї діяльності змогла б охопити більшість або й всі питання пов'язані із цим. У подальшому це призвело до формування такої системи, як митна політика.

Кожна країна формувала митну політику або схожі на неї системи, із певними доповненнями або виокремленнями. Тобто не зважаючи на спільну мету такого механізму, для усіх митна система має різний вигляд. Це пов'язано із історичним шляхом кожної із країн. Відповідно до цього шляху формувалася перелік передових завдань або методів для досягнення відповідних цілей митного механізму.

Так само і українська система захисту митного кордону набула сучасного вигляду лише за рахунок історичного її розвитку як у структурі самостійної держави, так і у складі інших держав, що також вплинуло та стало певним поштовхом у формуванні митної політики вже незалежної України.

Свій історичний шлях формування митна політика України розпочала ще за часів існування на нашій території перших поселень-міст Олівії та Херсонес. Перші згадки щодо використання митної політики датуються V-VII ст. до н. е.. Уже в 911 р. у договорі між київським князем Олегом та імператором Візантії були обумовлені митні питання.

На той час на нашій території вже існувало поняття мит, які стягувались із ціни товарів, що провозились через кордони, як між державами, так і між містами. Це говорить про осмислення вже тодішнього населення Київської Русі в необхідності таких інструментів. Саме Київська Русь почала проводити власну митну політику, мала встановлені розміри митних податків на товари, що привозилися з різних країн, а її торгові люди (купці) сплачували митні податки в інших країнах товаром чи золотом [24].

У часи феодального панування на території Київської Русі, а саме XII — XIII ст., для митної політики була характерна роздробленість. Тобто кожен феодал, не зважаючи на волю князя, встановлював на своїй землі митні збори відомі як проїжджі, або торговельні. До проїжджих податків належав перш за все мит — основний податок за провезення товару. Розмір збору встановлювався на віз, залежно від розміру воза та кількості товару.

Пізніше свій відбиток на митній політиці залишила татарська навала. Право на збирання податків ханська адміністрація надавала одноразово із спеціальним знаком — тамгой, клеймом (свідомство факту зібраного податку).

Тоді існував досить великий перелік таких мит, які поділялись у зв'язку із шляхом доставки товарів, або видом транспортного засобу, яким такий товар перевозили. У часи існування Запорізької Січі козаки контролювали вигідну частину відомого водного торговельного шляху «з варяг у греки». Він допомагав козакам вести торгівлю з такими країнами, як Туреччина, Польща, Крим, Литва, Росія.

Зокрема збереглися пам'ятки митної та податкової справи, а саме — універсали та міжнародні договори, що вийшли із-під пера Богдана Хмельницького, гетьмана України — були виданні для впорядкування митних і податкових справ молодій козацькій державі, організації й упорядкування митних кордонів України [44].

За часів впливу Російської імперії впроваджувались нові правила. Так наприкінці XVII ст. було створено централізовану митну систему, яка охоплювала всю територію держави, зокрема і територію Запорізького козацтва. Збір митних податків здійснював Наказ великої скарбниці.

Під час правління Петра I митна політика почала розвиватись з великою швидкістю, оскільки було відкрито кордони країни для торговельних шляхів. Це спонукало до прийняття Морського податкового статуту, що визначав порядок митного оформлення суден, що заходили в російські порти.

У період формування централізованої митної політики відбулось багато змін. Таким змінам сприяли не тільки економічні реформування, а й поширення такого факту, як контрабанда. З того моменту питання контрабанди надовго засіло в прогалинах митного російського законодавства.

Новий Митний статут, прийнятий на початку XIX ст., посилив діяльність митної варти та вніс уточнення щодо поняття контрабанди: під контрабандою розумілося не тільки провезення, пронесення товару поза митницею, але й неподання відомостей власниками товару в митних заявах чи вантажних документах. Так митна система розпочала боротьбу із самим поширеним нині видом контрабанди — не заявленням товару або заявленням не за своїм найменуванням [24].

Після падіння Російської імперії в 1917 р. всі митні установи колишньої держави так само залишились у підпорядкуванні Департаменту митних зборів Міністерства фінансів Тимчасового уряду. Нормативна база при цьому залишилась незмінною.

Трохи пізніше був виданий перший нормативно-правовий документ щодо міжнародної торгівлі в новій країні. Тим самим були визначені нові правила провезення товарів через кордон. Декретом було прописано фактичного визначення контрабандних дій до яких віднесли будь-які дії з переміщення товарів без дозволу.

У ці часи відбувається докорінне реформування митної політики, оскільки нова влада геть не погоджувалась із концепцією вже існуючої політики. Замість повноцінного існування, відбулась заміна і митний контроль став одним із допоміжних елементів впливу на зовнішню торгівлю. З роками сама система реалізації митної політики спростилась та закріпилась уже пізніше в Митному кодексі СРСР 1964 р, який прослужував до середини 80-х рр..

Новим демократичним шляхом митна політика пішла тільки з 1986 року, коли відбувались зовнішньополітичні реформи. Вона була орієнтована на вільний ринок та демократичний режим. Завершальним етапом цього періоду стало прийняття нового Митного кодексу СРСР та Закону СРСР про Митний тариф. Уже з 1991 року митна політика нашої країни пішла своїм, не менш тернистим, шляхом, та за майже 30 років свого існування зазнала суттєвих змін.

За такий довгий період формування митної політики, крім головного її інструменту формувались не менш важливі податкові. До таких важелів можна віднести податок на додану вартість (далі – ПДВ) та акцизний податок. Ці податкові

інструменти, що наразі впливають на реалізацію митної політики теж пройшли великий шлях реформувань до того, як стали тим, що ми знаємо сьогодні.

Ще одним прикладом, поряд з митом, найбільш раннього податку є акциз. Його історія починається ще з часів Римської імперії, де вперше були застосовані податкові платежі у вигляді надбавки на ціну товару. Тоді у кожних країнах почали з'являтися свої аналогічні приклади податкових надбавок на товар.

На території України акцизне оподаткування було започатковане у X ст. н. е.. Тогочасні історичні джерела вказують на існування «медової» данини та «бражного» мита із солоду, хмелю та меду. Саме вони і стали першими підакцизними товарами Київської Русі.

Однією із форм акцизного оподаткування того часу була державна монополія – виключне право держави на внутрішньому за зовнішньому ринках певних видів товарів. До таких експортного орієнтованих товарів відносилися хутро, смола, патока.

Акцизи були важливим джерелом доходу Української держави часів Богдана Хмельницького. З купців, які везли транзитом через територію України, біле вино та горілку правили податок на користь козацької старшини та церкви – 1 карбованець з куфи (куфовий збір). Крім грошового акцизу стягували цей податок і в натуральній формі – по одному відру із торговців алкоголем, які натомість отримували право на торгівлю ним у землях Коша за цінами, визначеними козацькою адміністрацією [75].

У часи правління Російської імперії та вже потім Радянського Союзу на території України існувала централізована система оподаткування. Акцизний податок використовувався саме для переліку підакцизних товарів, який діяв на внутрішній території країни. Звичайно перелік підакцизних товарів постійно змінювався та коригувався, але всередині країни. Що до перетину кордонів, використовувалось мито, як загальний податок зі всіх ввезених та вивезених товарів, в незалежності від виду товару та приналежності його до підакцизних. До такого мита включались і акцизні нарахування. Отже до отримання Україною незалежності, акцизний податок не використовувався як самосійний платіж при вивезені та ввезені товарів.

Ще одним відомим на сьогодні податковим інструментом у митній політиці вважається податок на додану вартість (далі – ПДВ). Це відносно молодий податок, оскільки перша його розроблена концепція була оприлюднена на початку XX століття, а безпосередньо сам термін з'явився лише у другій його

половині. З того часу його почали запроваджувати провідні європейські країни. На території України він з'явився лише у 1992 році. З тих пір він зазнавав певних змін, що привели його до сучасного стану.

Уже в умовах отримання Україною незалежності такі податкові інструменти почали власний шлях розвитку. Новий уряд розумів необхідність встановлення законодавчої бази для формування реалізації певних процесів у країні, зокрема і зовнішньоекономічних відносин. Це спонукало владу до формування своєї митної політики.

До того як основними наразі законодавчими актами стали Податковий та Митний кодекси України, існували редакції інших нормативно правових актів, що регулювали окремо кожен податковий інструмент (табл. 1.1) [27].

Таблиця 1.1

Хронологія прийнятті законодавчих актів щодо податкових інструментів
митної політики

Рік	Мито	Акциз	ПДВ
1991 р.	Постанова ВРУ «Про введення в дію Митного кодексу України» [42]	Закон України «Про акцизний збір» [40]	Закон України «Про податок на добавлену вартість» [56]
1992 р.	–	Декрет Кабінету Міністрів України «Про акцизний збір» [39]	Декрет Кабінету Міністрів «Про податок на добавлену вартість» [55]
1997 р.	–	–	Закон України «Про податок на додану вартість» [57]
2001 р.	Закон України «Про митний тариф України» [53]	–	–
2010 р.	–	Податковий кодекс України [34]	
2012 р.	Новий Митний кодекс України [26]	–	–
2020 р.	Закон України «Про Митний тариф України» [54]	–	–

Як видно із табл. 1.1 уже у 1991 році були сформовані перші законодавчі акти, які регулювали митну та податкову політику, зокрема мито, акциз та ПДВ. Найбільш продуктивним та насиченим періодом формування став саме перший рік незалежності України. Тоді були прийняті закони щодо трьох податкових важелів. Митний кодекс від початку існування зазнавав лише

доповнень, але у 2012 році все таки був прийнятий новий кодекс. Крім того для реалізації формування митних платежів було прийнято Закон України «Про Митний тариф України». На сьогодні він залишається чинним, але з певними виключеннями та доповненнями.

Щодо ставок мита, то вони формувались в залежності від економічної ситуації та прописувались у Законі «Про Митний тариф». На сьогодні існує лише частина цього закону, тому більшість закону не є чинною [54].

Законодавство щодо акцизу та ПДВ постійно реформувалось, поки в 2010 році не був прийнятий Податковий кодекс України, яким було об'єднано регулювання відразу всіх податків. Незважаючи на те, що мито також є загальнодержавним непрямим податком, його регулювання було прописане у Митному кодексі України, що залишається і досі. Але до початку використання ПКУ було досить багато змін як в акцизі так і в ПДВ. Зокрема це стосувалось ставок, преференцій, об'єкту оподаткування.

Вчені умовно поділяють формування акцизу на три основні етапи (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Основні етапи становлення акцизного податку [75]

Період	Характеристика
1996 –1999 рр.	Збором обкладався широкий перелік товарів, який включав у себе коло високорентабельних і монопольних товарів
у 2000 році	Виключено 14 умовних товарних груп. Система акцизів набула рис, притаманних оптимальній організації оподаткування – фактично її склад обмежився такими товарами: алкогольні напої, тютюнові вироби, нафтопродукти, автомобілі та ювелірні вироби.
з 2003 року	Виключено ювелірні вироби
2013-2014 рр.	Операції з цінними паперами
з 2016 року	Електроенергія (за адвалерною ставкою)
з 2020 року	Рідини, що використовуються в електронних сигаретах

Розглянувши табл. 1.2 можна сказати, що перелік підакцизних товарів постійно змінювався, додавали все більше і більше товарів (додаток А). За цей час влада зрозуміла, що це не ефективно і вже з 2000 року почали суттєво зменшувати кількість, виключивши відразу 14 таких товарів. За 20 років також додавали та скасовували товари. У 2016 році додали електроенергію, яка залишилась у списку і до сьогодні, а у 2020 році – рідини для електронних сигарет.

Разом з цим змінювались ще й ставки, що встановлювались окремо для

певного виду товару. Вперше було впроваджено змішані ставки акцизного збору (поєднують оподаткування по специфічних та адвалерних ставках) – на тютюнові вироби саме в третьому етапі. Наразі така система вважається досить вигідною для всіх сторін, а саме його адміністрування та функцій податків [71].

До вагомих інструментів відноситься ПДВ, адже його доля із загальних платежів непрямих податків найбільша. Виділяють умовно три головні етапи його становлення (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Етапи становлення ПДВ в Україні [6]

Етап	Період	Сутність
I	1991-1997	<ul style="list-style-type: none"> - прийняття декрету Кабінету Міністрів «Про податок на добавлену вартість» від 26 грудня 1992 р [55] - відсутність чіткого механізму бюджетної компенсації; - завелика кількість податкових пільг. - не визначені зобов'язання бюджетів різних рівнів щодо компенсації.
II	1997-2011	<ul style="list-style-type: none"> - в 1997 році був прийнятий новий Закон України «Про податок на додану вартість» [57]; - зміни до податкового обліку: необхідність надання податкової накладної і занесення до книг обліку, за даними з них заповнення податкової декларації; - встановлення єдиної ставки податку – 20% до бази оподаткування, яка додається до ціни товарів; - часті законодавчі зміни (основний закон змінювався більше 50 разів); - дохід від ПДВ надходить до державного бюджету.
III	2011-сьогодення	<ul style="list-style-type: none"> - об'єднання податкових норм в єдиному правовому документі (Податковий кодекс України)[34] - в ПКУ вказано заплановане зниження основної ставки ПДВ до 17% з 1 січня 2014 року (скасовано) - введення реєстрації податкових накладних в Єдиному реєстрі. - введення ставок ПДВ у розмірі 7 та 14 %

Як видно із табл. 1.3 ПДВ, як і акциз зазнав значних змін. Оскільки стягнення ПДВ не призводить до значних викривлень в економіці держави та не звужує податкову базу, то його функціонування не зменшує податкових надходжень. Також ПДВ є ефективним з точки зору адміністрування та дотримання правил оподаткування, що значно зменшує втрати від ухилення від сплати податку [6].

За довгий період історичного розвитку української держави, розвивалась і митна політика. Наразі ж історію формування митної політики, а разом з нею і окремих інструментів, можна поділити на вісім періодів (табл. 1.4).

Хронологія розвитку митної політики України [24]

№	Назва періоду	Часові рамки
I	Докиївський в історії митної справи на українських землях	V ст. до н. е. – VIII ст. н. е.
II	Період Київської Русі та монголо-татарського панування	кін IX – XIV ст.
III	Українська територія в центрі піднесення сусідніх держав	XIV – XV ст.
IV	Період запорізького козацтва – Гетьманщини	кін XV ст. – XVIII ст.
V	Входження українських земель до Російської імперії	кін. XVIII – поч. XX ст.
VI	Митна справа в Україні в радянську добу	1917–1991 рр.
VII	Період становлення та розвитку митної справи в період розбудови незалежної української держави	з 1991–2012 рр.
VIII	Сучасний, активні процеси євроінтеграції, прийняття чинного МКУ, приведенням національного законодавства у відповідність до норм і принципів права ЄС.	2012 р. – дотепер

Як видно із табл. 1.4 митна політика має довгий історичний шлях розвитку. У результаті таких перетворень законодавства та кожного податку окремо, можна сформуванати загальну структуру сучасних основних податкових інструментів митної політики, а саме митних платежів (рис. 1.1).

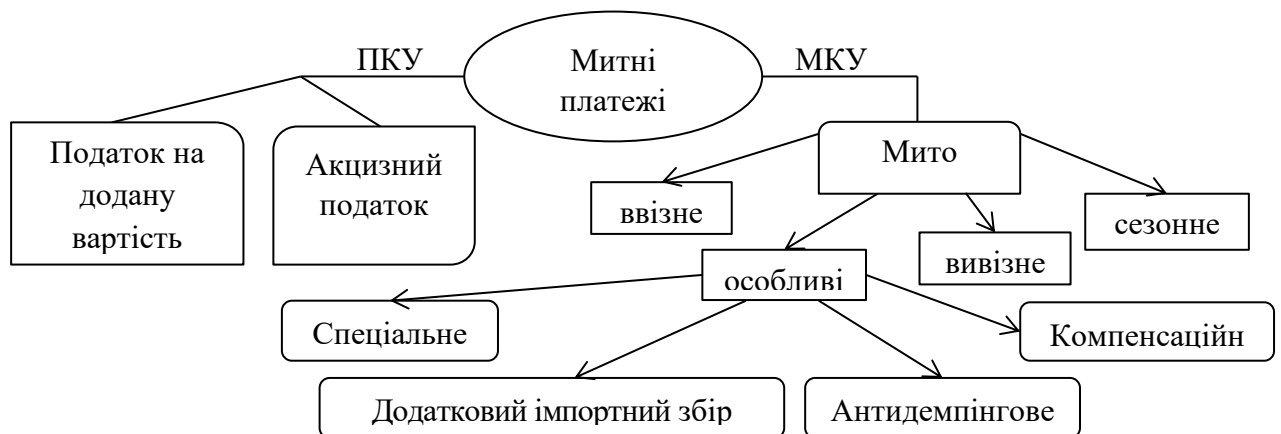

Рис. 1.1. Графічне зображення сучасного стану видів митних платежів відповідно до законодавчих актів, що їх регулюють [26, 34]

Як видно із рис. 1.1 на сучасному етапі розвитку митної політики до митних платежів входять три загальнодержавні податки. Перші два, тобто податок на додану вартість (далі – ПДВ) та акцизний податок, регулюються Податковим кодексом України (далі ПКУ), тоді як лише мито Митним кодексом.

Із цих трьох податків, мито є одним із найстаріших, тим самим воно зазнало

найбільше історичного впливу, наразі ж можна побачити наскільки мито має розгалужену структуру на відміну від попередніх двох податків. Але все ж такі найбільшу вагому силу у системі митних платежів займає не мито, й не акцизний податок, а саме ПДВ, яке увійшло до податкової та митної систем зовсім недавно, але не зважаючи на це стало вагомим інструментом в обох політиках.

Таким чином проаналізувавши історичні аспекти формування та розвитку таких податкових інструментів як мито, акциз та ПДВ можна сказати, що всі вони в більшій, чи меншій мірі пережили довгий період трансформації. Деякі з них залишились майже не змінними від початку їх існування, деякі змінилися докорінно. На сьогодні ж вони являються ключовими елементами у формуванні митної політики, яка в свою чергу спрямована на захист економічних кордонів та розвитку зовнішньоекономічних відносин.

1.2. Поняття та структура митної політики

У сучасному світі постійних соціальних, економічних та політичних процесів виникає необхідність в удосконаленні всіх сфер діяльності держави. Оскільки країни є суб'єктами міжнародних відносин, вони повинні турбуватись про захист своїх економічних кордонів, та в той же час формувати ефективну зовнішню торгівлю. Тому до таких сфер, що потребують покращень, належить і зовнішньоекономічна діяльність.

За часи існування незалежності України, досить багато суб'єктів економічних відносин почали здійснювати зовнішню торгівлю. Разом з цим збільшується й відповідальність за товари та послуги, що перетинають кордон України та його захист. Для цього кожна держава формує систему для встановлення певних правил щодо регулювання таких відносин.

У нашій країні з цією ціллю діє митна політика. Вона формується відповідно до економічної ситуації в Україні та світі, тому є невід'ємною складовою частиною державної політики. Для детального розгляду цього питання, потрібно розібратись із самим поняттям «митна політика». На сьогодні існує досить багато визначень цього поняття, оскільки його загальна структура досить широка для виокремлення якихось окремих деталей. Оскільки схожа система працює у всіх країнах світу, то і розглянуто воно було багато разів.

Це поняття знайшло своє місце і в українському законодавстві, а саме у

ст.5 МКУ. Для цілей виконання митної політики кодексом сформоване досить точне визначення (рис. 1.2).

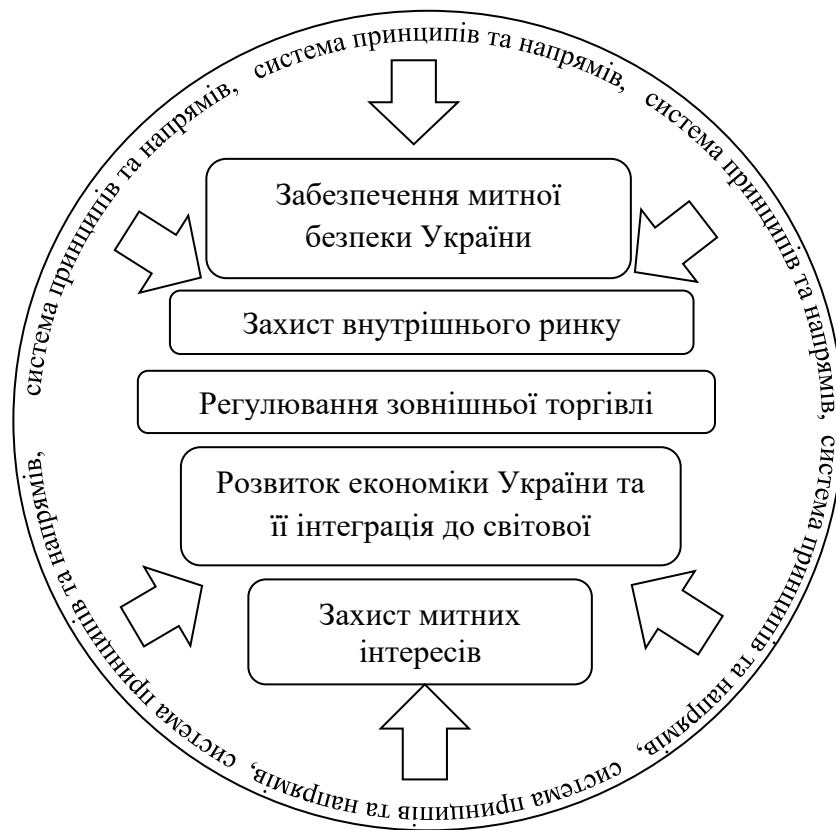

Рис. 1.2. Графічне зображення визначення Державна митна політика [26]

Відповідне схематичне зображення визначення митної політики (рис. 1.2) досить чітко показує основні напрями на які націлена митна політика при своїй реалізації. Якщо узагальнити ці напрями, то можна сказати, що державна митна політика направлена на розвиток та захист, а також забезпечення конкурентоспроможності внутрішнього ринку, тобто вітчизняного виробництва.

Все ж таки, оскільки воно має не тільки теоретичне значення, а ще й практичне, для правильної дії самої цієї політики потрібно встановити таке поняття, яке буде якомога точніше висвітлювати всі необхідні завдання, цілі та методи її реалізації. Тому для більш широкого розуміння потрібно розглянути його зі сторони інших дослідників. Для цього розглянемо перелік понять, визначених українськими та зарубіжними вченими (Додаток В).

Як видно із додатку В, для аналізу було відібрано одинадцять визначень від різних вчених. Усі ці поняття досить різні, оскільки, незважаючи на загальні

моменти, кожен вчений, розглядає це поняття по своєму.

Окремі вчені вважають це більш ширшим поняттям. У такому сенсі як наприклад радянською енциклопедією митна політика визначається, як структурна частина зовнішньоторговельної діяльності держави, яка на цьому рівні виконує певні функції та завдання, що поставлені перед нею. Тобто можна сказати, що це структурний елемент цілого механізму, який працює у заданому кимось або чимось напрямку для досягнення загальної цілі.

Якщо брати до уваги такий розгляд, то таке має місце бути оскільки митна політика загалом є частиною великого механізму формування економічної ситуації країни на належному рівні, а отже формування її добробуту.

Крім того митну політику кожної держави можна вважати структурним елементом не тільки у рамках досягнення ефективної роботи однієї країни, але й у рамках загального міжнародного механізму. Це можливо так як митна політика направлена на реалізацію відносин з іншими країнами, отже певні системи в самій політиці мають працювати злагоджено.

Якщо ж розглядати поняття митної політики у вужчому сенсі то загалом це система, що включає в себе умови щодо процесу реалізації поставлених перед нею цілей та задач. Вона направлена на формування на кожному рівні окремих елементів, що входять у митну систему. Першочергово це законодавча база на основі якої буде у подальшому здійснюватися реалізація та контроль такої системи.

Як видно із додатку В більшість вчених розглядали це поняття саме у вужчому аспекті, оскільки здебільшого воно визначається як окрема самостійна система. І для того, щоб детальніше пропрацювати поняття митної політики за різними вченими та виокремити з них головні моменти, проведено морфологічний аналіз (Додаток Д).

У процесі аналізу було виявлено, що усі вчені розглядають поняття митної політики у двох аспектах, а саме широкому, як складова, та більш вужчому, як окрема самостійна структура. Та все ж окремі вчені у своїх дослідженнях залишають лише один аспект для розгляду, уникаючи інший. Митну політику потрібно розглядати із різних сторін, але не можна залишити якийсь один аспект, оскільки митна політика являється частиною загальної системи, вона є окремою структурою. Тому потрібно розглядати цю політику саме в загальному аспекті, включаючи всі можливі розгалуження. Також розглядаючи це поняття вченими використовувались завдання та функції її реалізації на території країни, отже

загалом можна зробити висновок, що визначення все таки має не тільки теоретичний, а ще й практичний характер.

Якщо брати до уваги визначення саме в рамках реалізації цієї політики у межах конкретної держави, наразі в Україні, то правильніше використовувати позначення цього поняття саме у вузькому значенні, оскільки воно повинне висвітлювати саме ті моменти, за які відповідає митна політика у процесі її реалізації. Для виключення непорозумінь під час розгляду поняття митної політики будь-якою людиною, що не є частиною таких відносин, потрібно сформулювати найбільш актуальне та максимум всеохоплююче поняття.

У процесі дослідження, було виявлено зв'язок між напрямками і функціями митної політики. Це дало змогу довести безпосередній практичний напрям використання визначення поняття «митна політика». Крім того можна сказати, що вона є складовою частиною державної економічної політики. Таким чином у цій загальній структурі митна політика має свої пріоритетні напрямки реалізації. У поняттях багатьох вчених висвітлювались певні напрямки, тим самим це доводить практичне використання визначення поняття «митна політика».

Крім напрямків, вона має певний механізм та засоби її реалізації. У процесі реалізації такого механізму використовуються саме ці пріоритетні напрямки. Більше детально перелік цих напрямків можна розглянути на рис. 1.3.

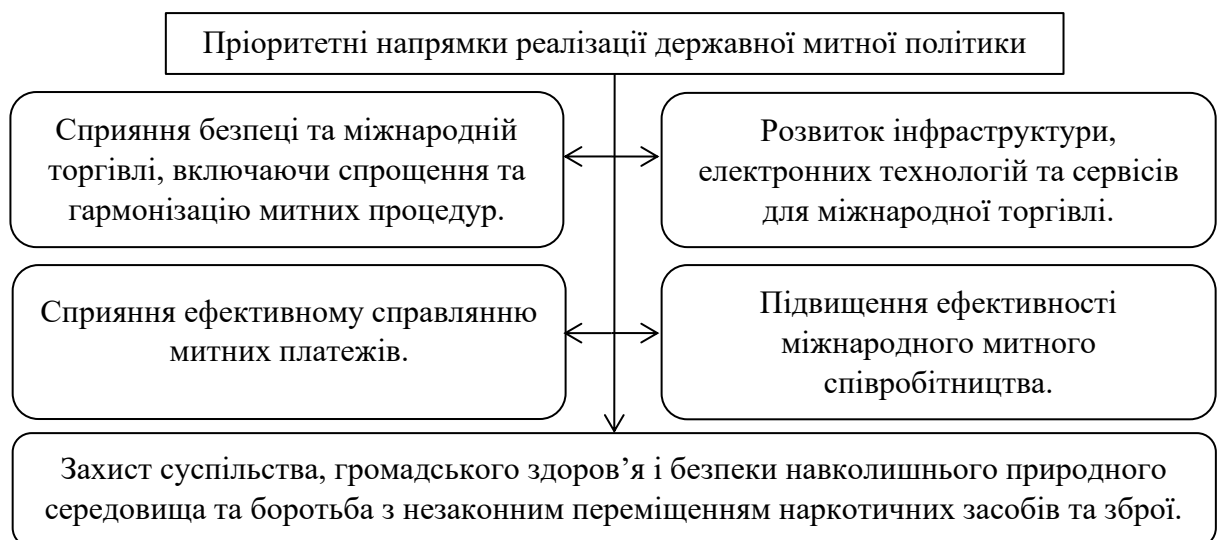

Рис. 1.3. Пріоритетні напрямки Міністерства фінансів України щодо реалізації митної політики [25]

У результаті проведеного морфологічного аналізу було виявлено, що

митну політику більшість авторів розглядає як систему, діяльність або складову частину загальної системи економіки країни, що за допомогою спеціальних принципів виконує перелік певних поставлених перед нею завдань, з метою регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Якщо поглянути на всі ці спільні частини визначення, які були отримані у результаті морфологічного аналізу, можна запропонувати наступне визначення: «Митна політика» – система цілеспрямованих політико-правових, економічних та організаційних заходів держави, яка регулює ввезення, вивезення та транзит товарів або іншої продукції через митний кордон, а також здійснює митне оподаткування, оформлення та контроль у сфері митних відносин з метою захисту, регулювання та контролю внутрішньо- і зовнішньоекономічних інтересів.

Також вона сприяє економічній безпеці країни, яка гарантуватиме достатній рівень соціально-економічного та оборонного існування, а також політичну незалежність її економічних інтересів.

Митна політика є комплексом заходів, які здійснюються з метою забезпечення найбільш ефективного використання інструментів митного контролю регулювання зовнішньоекономічної діяльності, спрямованих на підтримку позитивного торговельного балансу країни та розвитку національної економіки [9]. Із завдань виникають функції митної політики (рис. 1.4).

Рис. 1.4. Функції митної політики [11]

Під функціями слід розуміти ті завдання, які покладені на митну політику та мають значення для суспільства. Як видно із рис. 1.4 функцій митної політики виділяють шість. Для забезпечення цих функцій сформовані напрями митної

політики. Кожна із цих функцій має свою характеристику, яка відповідає певним завданням, що мають бути виконані (табл. 1.5).

Таблиця 1.5

Характеристика функцій митної політики [31]

Функція	Характеристика
Фіскальна	Наповнення Державного бюджету за рахунок надходжень від справляння мита, податку на додану вартість, акцизного збору з товарів та інших предметів під час їхнього переміщення через державний митний кордон.
Економіко-регуляторна	Вплив з боку держави на зовнішньоекономічну діяльність за допомогою засобів тарифного (ставки митних тарифів) та нетарифного регулювання (квоти, ліцензії, сертифікати, а також інші інструменти) для забезпечення національних інтересів та державної економічної політики.
Захисна	Забезпечує захист держави від зовнішніх та внутрішніх загроз, включаючи захист внутрішнього ринку та інтересів споживачів, ефективну боротьбу з контрабандою та порушеннями митних правил, захист прав інтелектуальної власності, забезпечення екологічної безпеки.
Контрольно-організаційна	Визначення та забезпечення умов і порядків переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон, проведенні митного контролю й митного оформлення, перевірці законності переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон.
Інформаційно-статистична	Організація збору та зберігання інформації про результати митного контролю та митного оформлення, обмін інформацією з іншими державними органами та державами, забезпечення аналізу митних ризиків.
Міжнародно-політична	Забезпечення здійснення міжнародно-інтеграційного процесу, виконанні міжнародно-правових заходів, розвитку міжнародного митного співробітництва, залученні організаційної та фінансової допомоги для розвитку митної справи.

На табл. 1.5 можна прослідкувати в цих характеристиках по-перше пріоритетні напрями митної політики, щодо яких працюють функції. Та по-друге у частинах визначення різних вчених поняття «митна політика», коли брали за основу визначення саме функції, які повинна виконувати митна політика.

Для реалізування цих функцій звичайно ж використовують певні механізми, а разом із тим – інструменти. Розглядаючи митну політику, потрібно також не забувати про податкові елементи. Митна та податкова політики постійно співпрацюють і якщо поглянути на характеристики функцій, то можна помітити згадані податкові надходження, а саме податок на додану вартість ПДВ та акциз.

Звичайно митне та податкове законодавство поєднані між собою, оскільки є доповнюючими частинами одного цілого, а саме загальної системи оподаткування. Якщо податкова політика сприяє формуванню оподаткування

внутрішніх операцій, то митна – зовнішніх. Але при використанні окремих інструментів реалізації цих політик, держава потребує багато сил та коштів на їх адміністрування. Таким чином податки, такі як ПДВ та акциз входять за МКУ також до митних платежів, тобто виконують подвійні функції, які направлені на формування, реалізацію та контроль обох політик (рис. 1.5).

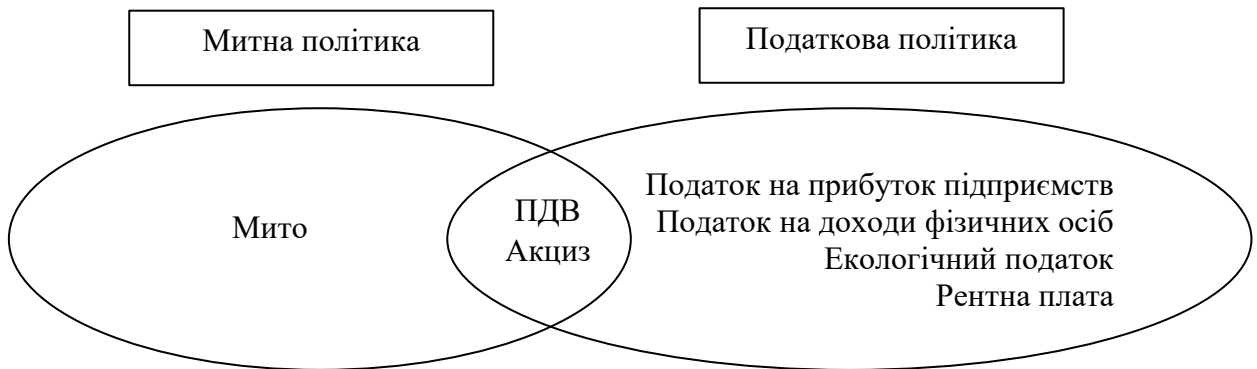

Рис. 1.5. Взаємне функціонування митної та податкової політик за допомогою загальнодержавних податків [26, 34]

Відповідно до ст. 9 ПКУ [34] до загальнодержавних входять сім податків, включаючи і мито. Тобто ПКУ визначено, що мито є загальнодержавним податком, але правила щодо його оподаткування прописані МКУ для спрощення законодавства [26]. На рис. 1.5 можна побачити, що при реалізації митної політики використовують податкові інструменти до яких включаються і деякі внутрішні податки. Оскільки митна політика загалом як складова загальної економічної державної політики має бути логічною, стабільною та реалізовуватися на основі норм митного права, одним із ключових моментів є митне оподаткування. Його вплив на фінансову сферу виражається через забезпечення захисту економічних інтересів країни. Через постійні зміни у податковому та митному законодавстві робота митної політики, як такої неможлива. Для повноцінного функціонування митної політики необхідно використовувати не тільки мито, але й запропоновані законодавством ПДВ та акциз, оскільки вони є додатковим допоміжним інструментом у формуванні ефективної зовнішньоекономічної ситуації а також у досягненні цілей пов'язаних із цими питаннями.

Відповідно до ст. 289 МКУ встановлено певний перелік операцій, що обов'язково підлягають митному оподаткуванню (рис. 1.6).

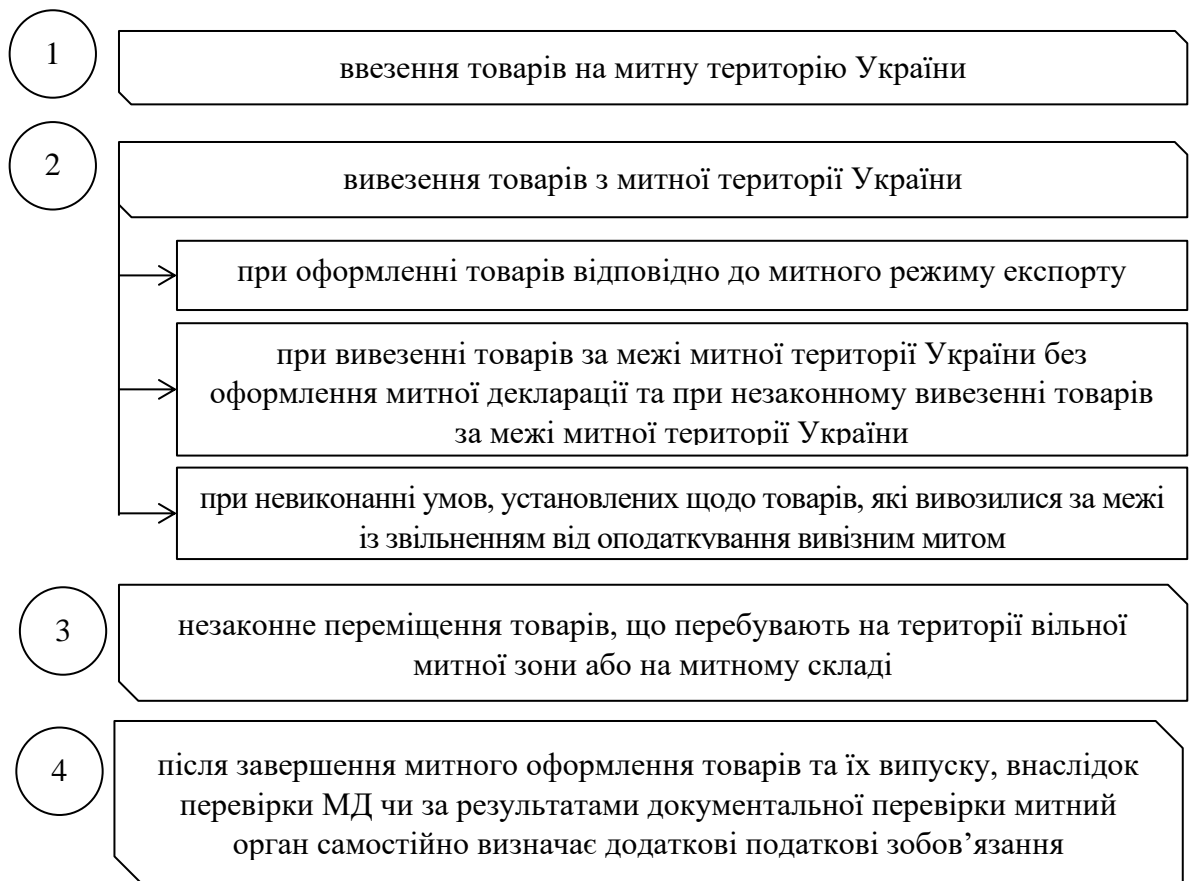

Рис. 1.6. Операції, які обов'язково підлягають митному оподаткуванню [34]

На рис. 1.6 наведені випадки, що повинні оподатковуватись митними платежами. Під час їх оподаткування митні платежі виконують певний ряд функцій, які окрім основних, мають ще й допоміжні (рис. 1.7).

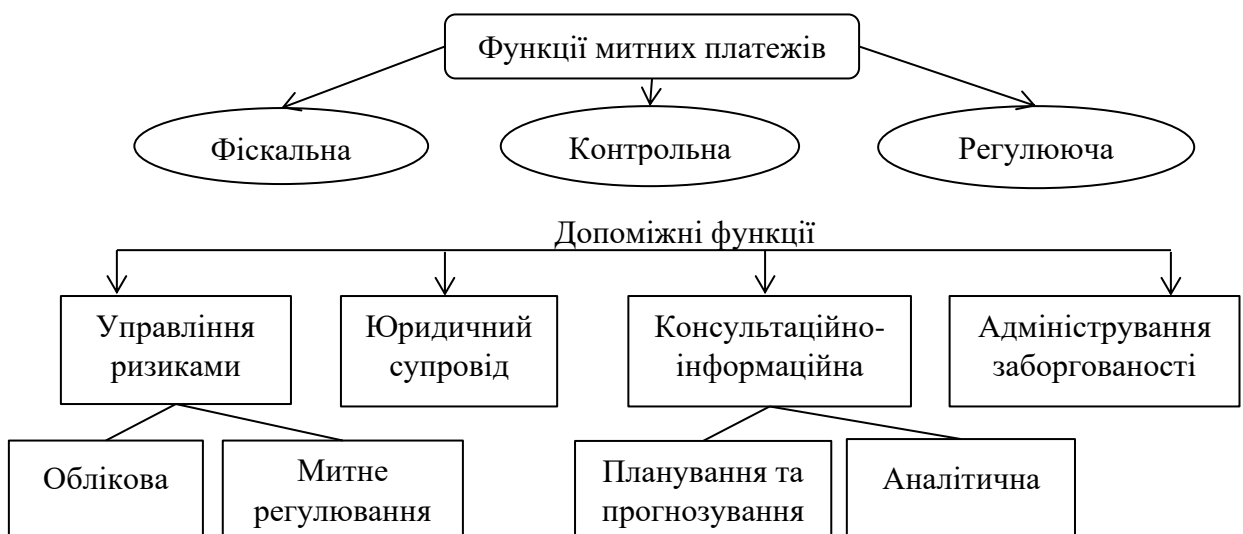

Рис. 1.7. Функції митних платежів [26, 34]

Як видно із рис. 1.7 функції достатньо розгалужені, отже вони впливають на багато речей, тим самим є вагомим фактором у процесі митного оформлення. Незважаючи на те, що фіскальна функція стоїть на першому місці, на сьогоднішній день її не можна назвати головною. Сучасні держави, в тому числі і Україна, намагаються відійти від старого розуміння нагромадження грошових коштів, як основного напрямку митних платежів [70].

Основними можна вважати регулюючу та контрольну, оскільки першочергове завдання платежів було і є, не стільки збір коштів, скільки формування стабільності зовнішнього та внутрішнього ринків та збереження їхнього балансу. Крім того державі необхідно забезпечувати захист вітчизняного виробника від імпоротної конкуренції [58].

Таким чином митна політика є важливою частиною загальної державної економічної системи, яка виконує основні, встановлені для неї, функції та разом із тим постійно взаємодіє з іншими політиками. Таким чином можна сказати, що митна політика може розглядатись у двох аспектах, широкому та більш вузькому, відповідно то сфери розгляду певного питання. Крім того визначено, що більшість вчених дотримують одного аспекту, що визначає митну політику як окрему структуру. Провівши дослідження потрібно зробити висновок, що митна політика є як складовою частиною, так і окремою структурою, тому це поняття необхідно розглядати в обох аспектах. При визначенні конкретних цілей митної політики у законодавстві доцільно використовувати саме поняття у більш вузькому аспекті.

1.3. Система податкових інструментів у митній політиці

Для підтримання існування країни в світі, їй потрібно навчитись формувати комунікативні зв'язки. Одна із головних особливостей таких зв'язків – зовнішня торгівля. Вона є вагомим елементом у становленні держави на світовому рівні. Тим самим можна сказати, що формування зовнішньоекономічної діяльності це один із ключових моментів при регулюванні впливу держави.

З розвитком економічної ситуації, збільшується можливість до утворення нових та підтримання старих зовнішньоекономічних зв'язків. Для формування сприятливих умов щодо цього сформована митна політика. Для реалізації якої використовують певні механізми та інструменти. Оскільки митна та податкова системи постійно взаємодіють між собою, то в реалізації завдань митної однією

із складових є податкові інструменти.

Щоб проаналізувати вплив та обґрунтувати необхідність таких інструментів в митній політиці, потрібно спочатку розглянути загальну структуру їх формування. Через неоднорідність таких інструментів для ефективного використання та реалізації регулюючої функції їх умовно класифікують за певними ознаками.

Для більш детального вивчення податкових інструментів саме в митній політиці необхідно використати класифікацію за ознакою «механізм впливу». Майже всі ці інструменти можна розглянути в розрізі формування митної політики та впливу на зовнішньо економічну ситуацію (табл. 1.6).

Таблиця 1.6

Класифікація інструментів податкового регулювання за ознакою «механізм впливу» [17]

Класифікація	Інструменти	Характеристика
Системні	Загальний рівень оподаткування	Найвищий рівень податкового тягаря, пріоритети макроекономічного регулювання економіки.
	Структура податкової системи	Співвідношення прямих і непрямих податків, та корпоративних і індивідуальних податків. Питома вага податків на майно та капітал.
	Альтернативні системи оподаткування	Стимулювання окремих секторів розвитку економіки та пріоритетних форм підприємницької діяльності.
Комплексні	Спеціальні режими оподаткування (територіальна ознака)	Вирішення пріоритетних завдань економічного розвитку тих регіонів, які мають істотний потенціал у відповідній сфері.
	Спеціальні режими оподаткування (галузева ознака)	Одночасно за кількома різними податками і зборами стосуються суб'єктів господарювання однієї галузі або платників податків, які здійснюють певний вид діяльності.
Елементні (локальні)	Об'єкт та предмет	виведення зі складу об'єкта оподаткування окремих видів діяльності або господарських операцій.
	Склад платників	Потенційні суб'єкти оподаткування.
	Принцип встановлення та розміри ставок	Вибір виду ставок, їх розмір та ефективне використання.
	Порядок обчислення податків	Спеціальні правила обчислення елементів податкових баз і податкових зобов'язань.
	Податкові пільги	Винятки із загального порядку якими можуть скористатися лише окремі групи платників, які відповідають встановленим критеріям.

Як видно із табл. 1.6 за механізмом впливу інструменти поділяють за трьома класифікаціями, які в загальній сумі складають десять таких інструментів. До основних належать загальні показники оподаткування в країні такі та найбільш поширені елементи податків. Для подальшого аналізу ефективності та необхідності використання відповідних інструментів в митній сфері доцільно наразі обрати системний та локальні класифікатори. Та перед цим потрібно розібратись у формуванні елементів кожного цього податку. Перелік таких платежів встановлений ст.4 МКУ (рис. 1.7).

Рис. 1.7. Митні платежі [26]

Першим податком, що нараховується на митну вартість є мито. Воно регламентується Митним кодексом України, а саме IX Розділом. Мито це загальнодержавний непрямий податок, який сплачується із товарів, що перетинають митний кордон України. Наразі законодавством виокремлено чотири головні види мита, які мають певні характеристики, що визначають їх особливості та сферу використання (рис. 1.8).

Рис. 1.8. Види мита [26]

Ним же прописані особливі види мита (рис. 1.8), які застосовуються до товарів у випадках, прописаних відповідними митними законами, що також регулюють митну сферу (Додаток Б) [26].

Не менш важливими є платники податків прописані статтею 276 МКУ, та об'єднані у шість загальних груп. Кожна відповідає певним особливостям формування об'єкту оподаткування, які прописані статтею 277 МКУ (рис. 1.9).

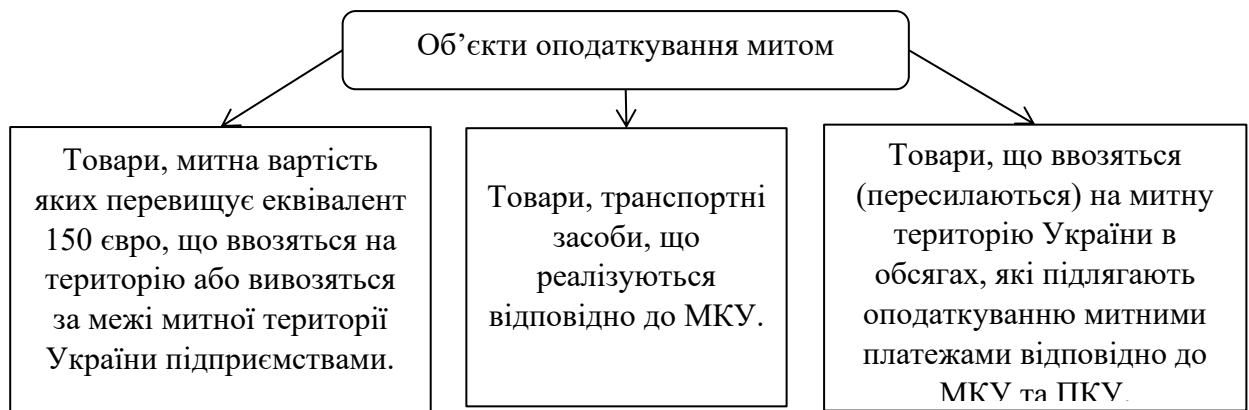

Рис. 1.9. Об'єкти оподаткування митом [26]

Як видно до об'єктів оподаткування митом законодавство відносить товари, що перетинають митний кордон України. На основі цього формується база оподаткування та встановлюються відповідні ставки. Для митного оподаткування використовують адвалорні, специфічні та комбіновані (табл. 1.7).

Таблиця 1.7

Вид ставки мита відповідно до бази оподаткування [26]

База оподаткування	Вид ставки
Митна вартість товарів	Адвалорна
Кількість товарів в одиницях виміру, встановлених законом	Специфічна
База оподаткування товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України в міжнародних поштових та експрес-відправленнях	Комбінована
База оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами	

Можна побачити, що головна база оподаткування це митна вартість товару, а також кількість для певних видів товару, прописаних Законом України «Про Митний тариф України» [54].

Одними із ключових податкових інструментів, а саме елементів мита є

преференції для певних платників або на деякі види товарів. Вони прописані МКУ, а саме ст. 281 – 285. До них відносять тарифні пільги, податкові пільги, повне та часткове звільнення від оподаткування. Крім того прописуються особливості оподаткування окремих видів товарів ст. 287 МКУ [26].

Ключовим моментом у застосуванні мита, як податкового інструменту є правомірне формування зовнішньоекономічних відносин. Для цього використовують найбільш прийнятну ефективну систему оподаткування митом. Але при недотриманні таких правил застосовуються відповідні санкції такі як пеня чи адміністративна відповідальність посадових осіб. Та незважаючи на детальність законодавства, великою прогалиною є застарілість правил, обмежень. Таким чином для більш ефективної їх роботи потрібно переглянути вартісні обмеження та осучаснити законодавчі акти, що регулюють митну політику.

У Податковому кодексі України прописані ще два інструменти регулювання митної політики, а саме акциз та ПДВ. Вони займають досить вагому частину всього податкового навантаження на товари, що перетинають митну територію України.

Акцизний податок це також загальнодержавний непрямий податок, який використовується в митній політиці. Регулювання цього інструменту прописано, на відміну від мита, у ПКУ, а саме Розділом VI. Для сфери використання митної політики платниками цього податку є особи, постійні представництва, що провадять експорт або імпорт підакцизних товарів, та несуть безпосередню відповідальність за недотримання законодавства.

Об'єктами оподаткування є операції, що пов'язані із підакцизними товарами, які були перевезені через митний кордон України.

Також в акцизному оподаткуванні є певні преференції щодо об'єкту оподаткування. Вони є стимулюючими для вітчизняних підприємств. Крім того використовуються преференції для зниження загальної вартості в Україні на певні необхідні види підакцизних товарів, наприклад автомобілі для інвалідів. Таким чином імпортуючи такі автомобілі, або ремонтуючи їх влада стимулює підприємства до здійснення таких дій, або просто зменшує ціну для людей з обмеженими можливостями.

Як при митному оподаткуванні, так і при акцизному використовують адвалорні, специфічні та комбіновані ставки. Вони встановлюються в залежності від типу товару, та його особливостей. Загалом ставки прописані у ст.215 ПКУ, але щодо тютюнових виробів, вони винесені в перехідні положення. Оскільки

кожного року ставки змінюються, владою було прийнято внести їх відразу за кілька років. Наразі в перехідних положення ставки встановлюються починаючи з 1 січня 2019 року і до 31 грудня 2024 року. Після 2024 року, вони знову будуть переглянуті та занесені до ПКУ.

При нарахуванні та обчисленні акцизного податку варто також знати перелік підакцизних товарів. Він прописаний у статті 215 ПКУ (рис. 1.10).

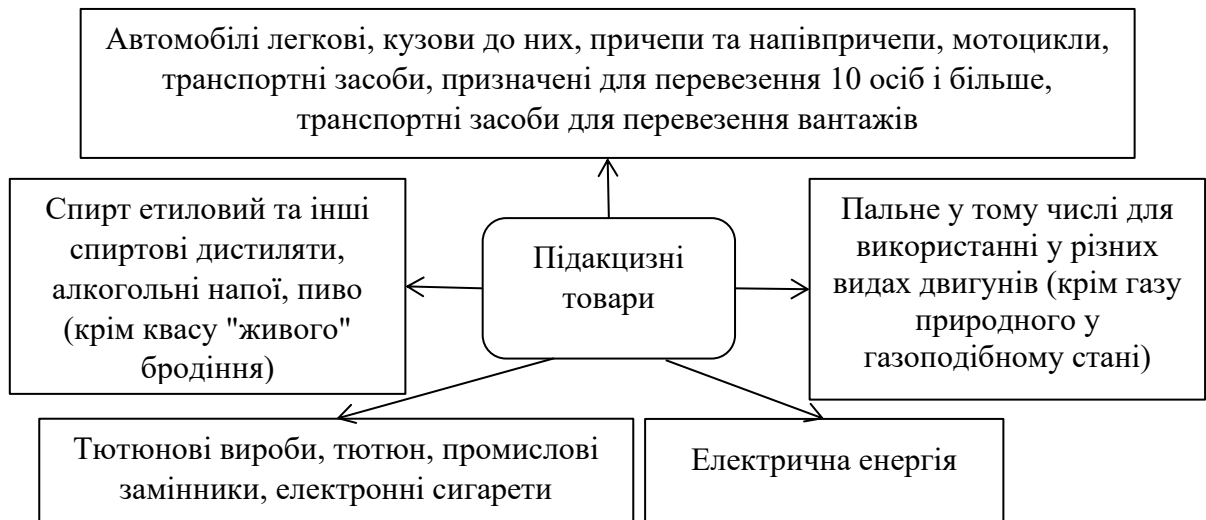

Рис. 1.10. Підакцизні товари [34]

Із рис. 1.10 видно, що підакцизні товари на сьогодні включають лише п'ять видів. Наразі законодавством визначена оптимальна кількість таких товарів. Акциз сплачується під час подачі митної декларації. Таким чином при перетині кордону відразу сплачується вся сума податків. Але якщо не було дотримано правила оформлення таких товарів, то вони взагалі не допускаються до митного оформлення. Таким чином відбувається відсіювання товарів, що не відповідають нормам українського законодавства. До підакцизних товарів загалом відносять товари, що негативно впливають на здоров'я людини та екології. Отже використовуючи акцизний податок у митній політиці це призводить до зменшення шкідливих товарів.

Відповідно до виду ставок відрізняються і бази оподаткування. Для адвалорної – базою є максимальна роздрібна ціна на такий товар, що імпортується. У разі обчислення податку із застосуванням специфічних ставок з підакцизних товарів (продукції) базою оподаткування є їх величина, визначена в одиницях виміру ваги, об'єму, кількості товару (продукції), об'єму циліндрів

двигуна автомобіля або в інших натуральних показниках [34].

Важливим моментом у формуванні бази оподаткування для акцизу є те, що до митної вартості додаються нарахування із ПДВ, тоді загальна формула бази оподаткування акцизу буде мати вигляд (1.1):

$$(\text{Митна вартість} + \text{Митна вартість}) * 20\%(\text{ПДВ}) \quad (1.1)$$

Крім того ведеться постійний нагляд за якістю таких товарів. Для акцизного податку досить детально прописані системи нарахування та сплати у ПКУ. Незважаючи на це законодавство потребує перегляду певних елементів акцизу для формування системи оподаткування відповідно до сучасних вимог.

Крім мита та акцизу у митній політиці використовується ПДВ, регулювання якого прописане також у ПКУ. Це непрямий податок, який нараховується та сплачується відповідно до норм розділу V ПКУ.

Платниками податку на додану вартість є особи, що ввозять товари на митну територію України та вивозять в обсягах, які підлягають оподаткуванню, та несуть відповідальність за сплату таких податків. Крім того на них також покладається відповідальність дотримання вимог митного режиму які передбачають повне або часткове умовне звільнення від оподаткування. Також для ПДВ об'єктом оподаткування є послуги щодо ввезення (вивезення) товарів (послуг) на (з) митну територію.

Базу оподаткування таких об'єктів можна умовно поділити на дві частини. До першої база для товарів та послуг для підприємств, а до другої товари, що перевозяться фізичними особами. табл. 1.8, табл. 1.9.

Таблиця 1.8

База оподаткування ПДВ [34]

Об'єкт оподаткування	База оподаткування
Товари, що ввозяться на митну територію України	Договірна (контрактна) вартість не нижче митної вартості цих товарів з урахуванням мита та акцизного податку, що підлягають сплаті і включаються
Послуги, які постачаються нерезидентами на митній території України	Договірна (контрактна) вартість таких послуг з урахуванням податків та зборів, за винятком ПДВ, що включаються до ціни постачання відповідно до законодавства.

Загалом база диференціюється залежно від форми власності платника

юридична чи фізична особа, резидент чи нерезидент та від еквівалентної суми або обсягу товарів, які перевозять через митний кордон України.

Крім того визначені певні особливості щодо оподаткування фізичних осіб, що ввозять товари на митну територію України у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі (табл. 1.9).

Таблиця 1.9

База оподаткування ПДВ для фізичних осіб [34]

	Об'єкт оподаткування	Пункти пропуску	База оподаткування
Перевезення товарів (крім підакцизних) сумарна фактурна вартість яких:	перевищує еквівалент 1000 євро,	через пункти пропуску через державний кордон України, відкриті для повітряного сполучення	частина їх сумарної фактурної вартості, що перевищує еквівалент 1000 євро (в т.ч. мито, що підлягає сплаті)
	перевищує еквівалент 500 євро,	через інші, ніж відкриті для повітряного сполучення, пункти пропуску через державний кордон України	частина їх сумарної фактурної вартості, що перевищує еквівалент 500 євро (в т.ч. мито, що підлягає сплаті)
	не перевищує еквівалент 500 євро та сумарна вага яких не перевищує 50 кг, України фізичною особою, яка була відсутня в Україні менше ніж 24 години або яка в'їжджає в Україну частіше одного разу протягом 72 годин	через інші, ніж відкриті для повітряного сполучення, пункти пропуску через державний кордон	частина сумарної фактурної вартості таких товарів, що перевищує еквівалент 50 євро (в т.ч. мито, що підлягає сплаті)
Перевезення товарів (крім підакцизних)	сумарна вага яких перевищує 50 кг,	через інші, ніж відкриті для повітряного сполучення, пункти пропуску через державний кордон України	сумарна фактурна вартість товарів, обчислена пропорційно до ваги, що перевищує 50 кг (в т.ч. мито, що підлягає сплаті)

Як видно із табл. 1.8 та табл. 1.9 така диференціація є правильною, оскільки від цього залежить умова щодо сплати податку, та його обсягу. Щодо фізичних осіб це являється обмеженням ввозу великої кількості імпортованих товарів, оскільки не кожен захоче заповнювати митну декларацію та

сплачувати податок за сувеніри.

До елементів ПДВ, що диференційованими також можна віднести ставки, які різняться відповідно до виду операцій (табл. 1.10).

Таблиця 1.10

Ставки ПДВ [34]

Ставка	Операції
20% (осн.)	Всі інші ввезені на митну територію України товари (крім тих, що не оподатковуються, звільнені від оподаткування та оподатковуються за іншими ставками прописаними ПКУ)
7%	Ввезені на митну територію України лікарських засоби, медичних виробів дозволених для виробництва і застосування в Україні та внесених до Державного реєстру, або такі, що дозволені для застосування у межах клінічних випробувань.
0%	Вивезення товарів в митних режимах експорту, реекспорту, безмитної торгівлі, вільної митної зони. Постачання товарів для заправки та забезпечення морських, повітряних, космічних суден, військового транспорту. Постачання товарів, визначених ст.195 ПКУ.
14%	Ввезення на митну територію України сільськогосподарської продукції, що класифікується за кодами згідно з УКТ ЗЕД (відповідно до ПКУ). Крім операцій з ввезення на митну територію України товарів статті 197 ПКУ.

Як видно із табл. 1.10 ставка ПДВ в Україні диференціюється за трьома напрямками. Це можна вважати стимулюючим фактором у веденні зовнішньоекономічних відносин, оскільки відповідно до виду певних операцій буде встановлюватись нижчі ніж основна ставки. Така ситуація може позитивно вплинути на загальну кількість таких операцій, а отже збільшенню кількості зовнішньоекономічних зв'язків.

Крім цих загально існуючих елементів податків, а саме податкових інструментів особливістю ПДВ є формування податкового кредиту. Деталі щодо його формування прописані статтею 198 ПКУ [34]. Це своєрідний спонукаючий фактор, що впливає на бажання підприємців, платників ПДВ здійснювати зовнішню торгівлю, адже це дозволяє зменшити базу для нарахування податку.

Таким чином можна сказати, що митні платежі є суттєвим податковим важелем у здійсненні митної політики. Зважаючи на значний регулюючий вплив, їх доцільно використовувати як дієвий важіль стимулювання експорту та імпорту, що у процесі забезпечення має соціальне спрямування.

Висновки до 1 розділу

Провівши аналіз теоретичних аспектів зародження, формування та сучасного існування податкового регулювання у реалізації державної митної політики було виконано ряд завдань, поставлених до наукового дослідження. Зокрема було сформовано послідовну хронологію подій розвитку митної політики загалом та кожного податкового інструменту в ній. На основі хронології було виокремлено вісім періодів становлення митних платежів тим самим визначивши структуру історичного підґрунтя формування податкових інструментів у митній політиці України.

Існування будь-якого виду політики не можливе без трактування його безпосередньої цінності існування та деталей функціонування. Таким чином наступним кроком було проаналізовано визначення «митна політика» різними вченими та на основі морфологічного аналізу було узагальнено сутність розглянутого поняття. Таким чином встановлено, що «Митна політика» – це система цілеспрямованих політико-правових, економічних та організаційних заходів держави, яка регулює ввезення, вивезення та транзит товарів або іншої продукції через митний кордон, а також здійснює митне оподаткування, оформлення та контроль у сфері митних відносин з метою захисту, регулювання та контролю внутрішньо- і зовнішньоекономічних інтересів.

У процесі визначення поняття митна політика було сформовано напрямки її діяльності та функції, які вона виконує у загальній економічній системі України. Отже було виокремлено шість таких функцій: фіскальна, економіко-регуляторна, захисна, контрольна-організаційна, інформаційно-статистична, міжнародно-політична. У роботі зазначено особливість кожної функції у процесі реалізації митної політики держави.

Вже детально розібравшись із сутністю поняття, було встановлено деякі інструменти, а саме податкові, що є елементами основного механізму у складі митної політики це митної системи. Протягом дослідження було виокремлено основні податкові інструменти, що мають вагомий вплив на формування митної політики. Загалом до них відносять три податки, а саме: мито, акцизний та на додану вартість. Вони є важливими важелями регулювання та впливу митної політики під час її реалізації.

2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ

2.1. Аналіз стимулюючого впливу інструментів податкового регулювання в митній політиці

З історичного досвіду можна побачити яким високоефективним елементом організації життя суспільства є митна справа. Вона вирішує низку важливих завдань, а отже стає значним важелем формування економіки. Митну політику можна вважати невід'ємним елементом діяльності держави у всіх сферах, зокрема і в сучасних умовах становлення торгівельних відносин, як необхідний фактор розвитку конкурентоспроможності країни та захисту її національних інтересів. Митна політика України є досить вагомим та дієвим аспектом у формуванні загальної економічної ситуації країни, тому важливим є вивчення і використання економічних механізмів та інструментів впливу. У цьому беруть участь сотні елементів. Деякі з них підтримуються економічними суб'єктами, а деякі – навпаки, та незважаючи на це, деякі із них постійно змінюються та удосконалюються для встановлення якомога кращих умов.

На саму митну політику України також впливає досить багато факторів. Оскільки вона постійно тісно взаємодіє з податковою, одними із таких факторів є податкові інструменти регулювання. До них входять як тарифні так і нетарифні елементи, але основними є саме тарифні.

Податки, що стягуються при митному оформленні займають чи найбільшу частину формування митної політики. Отже реформування будь-якого елементу митних платежів, а саме ставки, платники, база, об'єкт оподаткування тощо, може суттєво вплинути на процес реалізації митної політики та на кінцевий результат відповідних процесів.

Тому у процесі вивчення поняття митної політики та визначення її місця у системі економічних сфер доцільно буде розглянути фактори, що на неї впливають. Для визначення стимулюючого впливу саме податкових інструментів, потрібно першочергово визначити або підкреслити їх важливість серед багатьох інших факторів. Тому для більш детального аналізу проведемо дослідження методом апріорного ранжування. Для цього спочатку відберемо найбільш впливові фактори, які потім оцінимо за 10-бальною шкалою (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Фактори, що впливають на митну політику

№	Чинні фактори	Значення фактору
1.	Зміни у законодавстві (x_1)	Стимулятор
2.	Зміни елементів податків та зборів (x_2)	Стимулятор
3.	Форс-мажорні обставини (x_3)	Дестимулятор
4.	Валютне регулювання (x_4)	Стимулятор
5.	Якість митного контролю (x_5)	Стимулятор
6.	Вид митного режиму (x_6)	Стимулятор
7.	Кваліфікація робітників митних органів (x_7)	Стимулятор
8.	Країна-походження товару (x_8)	Стимулятор
9.	Дефіцит бюджету (x_9)	Дестимулятор
10.	Застосування правил трансфертного ціноутворення при ввезенні або вивезенні товарів (x_{10})	Стимулятор

Як видно із табл. 2.1 фактори, що впливають на митну політику можна умовно поділити на стимулюючі та дестимулюючі. Досить велика кількість факторів являється саме стимулюючими, але все ж таки кожен із них має дві сторони. Потрібно визначити які із них здійснюють найбільший вплив.

Постійні зміни у законодавстві можна розглядати як стимулятор, так і дестимулятор. По-перше негативно впливають на формування та ведення митної політики, оскільки суб'єкти таких відносин не встигають звикнути до змін. Крім того це заважає контролюючим органам ефективно працювати. Постійна зміна адміністрування податків або структурних підрозділів гальмує процес ведення митної політики. Якщо митне законодавство можна назвати більш стабільним, то податкове часто піддається змінам.

З іншого боку правильне та поступове реформування покращує митну та податкову системи в загальній структурі та щодо їх окремих інструментів. Тобто поступове реформування законодавства можна вважати стимулюючим фактором, як покращення ефективності роботи митної політики. Таким чином цей фактор можна вважати більше стимулятором.

Але якщо розглядати це зі сторони реформ, що вносяться поступово, то зміни не будуть мати негативний вплив, бо всі зможуть пристосуватись до нових умов. Тільки така ситуація може стати стимулом до більш ефективної роботи всіх суб'єктів митної системи.

Щодо змін елементів певних податків, що впливають на митну політику, наразі саме мита, акцизу та ПДВ, то тут спостерігається схожа ситуація. Коли кількість або розмір ставок чи їх види перебувають у постійному русі, це

додаткові витрати часу. У такій ситуації обидві сторони митних відносин повинні постійно слідкувати за нововведеннями, щоб не скоїти правопорушення. Що говорити про постійні зміни акцизного податку, що також стягується при митному оформленні. Тільки з 2018 року цей перелік підакцизних товарів зменшився та відтоді залишається незмінним (Додаток А).

З іншого ж боку за поступових реформувань податкових елементів можливо покращити загальну економічну ситуацію. Наприклад диференціація ставок або збільшення переліку неоподаткованих операцій чи видів товарів буде соціальним стимулом. Це буде сприяти розгалуженню платників та їх підтримкою саме відносними ставками щодо бази оподаткування. Таким чином при правильному використанні, цей фактор можна вважати стимулюючим.

Бувають різні форс-мажорні ситуації, які також можуть в тій чи іншій мірі впливати на митну політику. Наприклад навіть найбільші суб'єкти зовнішньоекономічних відносин не застраховані від раптових кліматичних або технічних катастроф. Отже цей фактор відноситься до дестимулюючих.

Важливим впливом саме в зовнішньоекономічних відносинах вважається валютне регулювання. Це діяльність Національного банку України та в установлених Законом України «Про валюту та валютні операції» випадках Кабінету Міністрів України, спрямована на регламентацію здійснення валютних операцій суб'єктами валютних операцій і уповноваженими установами [40].

Тобто регулювання операцій з іноземними валютами може позитивно або негативно впливати на зовнішню діяльність підприємств. Відповідно до встановлених правил Національним банком України відбувається забезпечення повернення валютних цінностей в Україну в законодавчо встановлені терміни та зменшення обсягів простроченої дебіторської заборгованості як і раніше здійснюють податківці [59].

З 2018 року діє Закон України «Про валюту та валютні операції» який об'єднав законодавчу базу щодо формування та контролю здійснених валютних операцій. Наразі це діє стимулюючий фактор, який сприяє більш ефективному процесу здійснення таких операцій та контролю за ними.

Якість митного контролю не менш важливий фактор, що є візитною карткою країни. Звичайно для митної політики одним із головних елементів, як і для будь якої іншої є саме контроль. Те як в державі встановлений митний контроль показує іншим державам про її здатність вести зовнішню торгівлю та в той же час захищати своїх громадян. Якість означає правильність, швидкість та

ефективність, якщо всі ці частини досягнуті, розмитнення відбувається швидше, а отже більше держав мають наміри співпрацювати, а отже це веде до підвищення зовнішньоекономічних відносин. Таким чином якісний митний контроль є стимулюючим фактором.

До якості можна віднести також кваліфікацію митних органів, що має вагомий вплив на митну політику. У сучасному світі збільшується кількість технічних засобів зі штучним інтелектом, що в рази швидше проводять ті чи інші процеси, але людський фактор є досить впливовим, тому саме кваліфіковані органи можуть довести такі процеси до кінця. Тим самим можна вважати такий фактор стимулюючим.

Також митним законодавством встановлені митні режими відповідно до яких встановлюється відповідна база та ставки оподаткування. Це дає можливість різним платникам сплачувати саме таку вартість, ні більше, ні менше, яку необхідно сплатити саме їм. Отже тут також дотримується принцип соціальної справедливості, що вказує на стимулюючий характер такого фактору.

Звичайно ж Україна веде досить жваву торгівлю з нерезидентами інших країн. Усі вони досить різні за політичними, економічними, соціальними та безлічі інших факторів тож саме ці аспекти є суттєвими при здійсненні ЗЕД. Відповідними міжнародними договорами прописані умови щодо уникнення подвійного оподаткування, але умови щодо таких країн відрізняються, тому важливим фактором є країна-походження товару. Чим кращі умови тим більше торгових зв'язків утворюються, саме тому це вважається стимулюючим фактором.

За даними міжнародних рейтингів наразі досить великий відсоток світової торгівлі припадає на операції між компаніями, що входять до складу однієї групи, - тобто між пов'язаними особами багатьох держав, зокрема і в Україні, є об'єктом контролю з боку митниць [77]. Наразі українське законодавство дає досить широкі критерії визначення та контролю таких операцій. Саме тому трансфертне ціноутворення є важливим фактором, що впливає на формування митної політики. Його можна вважати стимулюючим.

Останнім фактором, що входить до досліджуваної вибірки входить бюджетний дефіцит країни. Оскільки країна не має достатньо коштів для формування внутрішніх благ то нема і для здійснення зовнішньої торгівлі. Таким чином це є дестимулюючим фактором при формуванні митної політики.

Щоб оцінити ступінь впливу вище зазначених факторів, було проведено онлайн опитування серед студентів Харківського економічного університету, які

оцінили за 10-бальною шкалою кожен фактор. Чим вища оцінка, тим більша ступінь впливу фактору на митну політику. Кожний респондент заповнив анкету, в якій перераховуються фактори, що можуть впливати на досліджуваний показник. Було десять експертів за думкою яких проводилось дослідження (Додаток В).

За отриманими даними (суми рангів по строках) побудуємо гістограму розподілу сум рангів впливу відібраних факторів на досліджуване явище. По осі абсцис відображаються відповідні фактори, а по осі ординат - їх рангові суми (рис. 2.1).

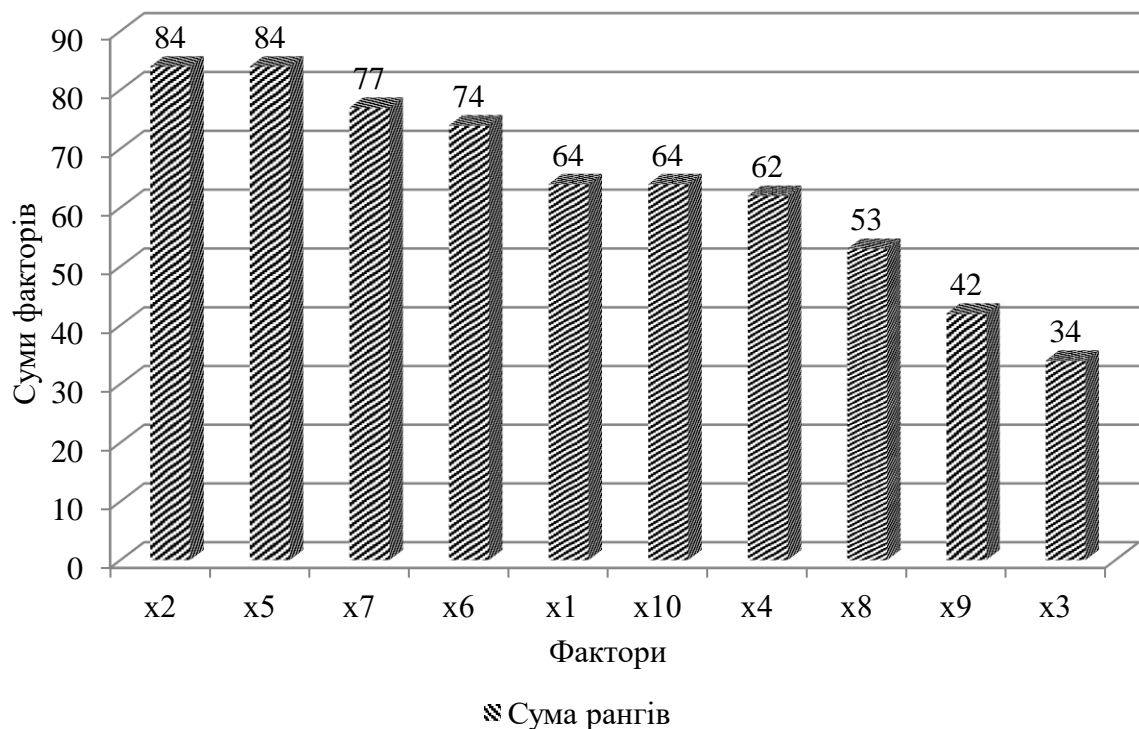

Рис. 2.1. Гістограма розподілу сум рангів впливу відібраних факторів на досліджуване явище

Якщо значення цього коефіцієнта дорівнює 1, то думка респондентів співпадає, а якщо коефіцієнт конкордації дорівнює 0, то збігу думок респондентів немає. Для проведення оцінки ступеня узгодженості думок опитаних респондентів необхідно знайти значення коефіцієнта конкордації, розрахованого за формулою 2.1.

$$W = \frac{12S}{m^2(n^3 - n)}, \quad (2.1)$$

де W - коефіцієнт конкордації;

m - кількість експертів, що приймали участь в дослідженні;

n - кількість факторів, що впливають на досліджуваний показник.

Для розрахунку коефіцієнта конкордації необхідно знайти величину S , яка розраховується за формулою 2.2 :

$$S = \sum_{j=1}^n \left(\frac{\sum_{i=1}^m \frac{\sum_{j=1}^n \sum_{i=1}^m X_{ij}}{n}}{\sum_{i=1}^m} \right)^2, \quad (2.2)$$

де X_{ij} - ранг j -го фактору у i -го експерта.

З додатку Д величина S дорівнює 2579,2. Визначимо коефіцієнт конкордації:

$$W = \frac{12 \cdot 2579,2}{10^2 \cdot (10^3 - 10)} = 0,03.$$

Коефіцієнт конкордації дорівнює 0,10. Це означає, що думки опитуваних респондентів майже не співпадають.

Надамо оцінку значимості коефіцієнта конкордації за критерієм Пірсона (χ^2), який підпорядковується χ^2 розподілу з числом ступенів вільності $n-1$ за формулою:

$$\chi^2 = m(n-1) \cdot w = \frac{12S}{mn(n+1)}, \quad (2.3)$$

$$\chi^2 = \frac{12 \cdot 2579,2}{10 \cdot 10(10-1)} = 34,39.$$

Розраховане значення $\chi^2 = 34,39$, табличне значення для 5%-го рівня значимості $\chi^2 = 16,92$. Розраховане значення χ^2 більше табличного, тобто нульову гіпотезу про випадковість збігу думок експертів необхідно відкинути. З ймовірністю 95% можна стверджувати, що узгодженість думок опитаних респондентів є не випадковою.

У результаті проведеного дослідження було виявлено, що найбільший ступінь впливу на митну політику мають наступні чинники: зміни елементів податків та зборів, якість митного контролю, вид митного режиму, кваліфікація робітників митних органів.

Менший вплив на податкову політику мають такі фактори: зміни у законодавстві, застосування правил трансфертного ціноутворення при ввезенні або вивезенні товарів, валютне регулювання, країна-походження товару, дефіцит бюджету, форс-мажорні обставини.

Як видно із проведеного дослідження одним із важливих факторів впливу на митну політику є зміни податків та зборів, тобто можна сказати, що інструменти податкового регулювання мають вагоме місце у формуванні та дії митної політики. Диференціація ставок митних платежів дозволяє сплачувати обсяги коштів відповідно до соціального принципу. Це означає що кожен платник є окремим суб'єктом зовнішньоекономічних відносин, що не схожий за своїми характеристиками на інших. Особливими елементами податкових інструментів, що виокремлюють з поміж інших саме їх стимулюючих властивостей це преференції. Якщо проаналізувати законодавство саме митних платежів можна виявити певні винятки або уточнення щодо платників, бази, ставок або сплати таких податків.

Зокрема це податковий кредит щодо ПДВ. Він спрямований на стимулювання експортних операції саме підприємцями платниками цього податку. Така преференція допомагає скоротити свою базу оподаткування, відповідно і розмір самого податку. Таким чином використання цієї особливості спонукає платників до ведення зовнішньоекономічної діяльності. Також щодо кожного податку прописані винятки щодо об'єктів оподаткування або встановлені межі щодо вартості чи кількості ввезених товарів. До таких винятків відносять ті, що не є об'єктом та ті, що звільнені від оподаткування цим податком.

Отже у результаті апріорного ранжування було доведено важливу роль інструментів податкового регулювання на митну політику України, а також вказано перелік саме стимулюючих факторів. Тобто реформування таких елементів стане досить ефективним для загального удосконалення митної політики.

2.2. Аналіз обмежень і заборон в митній політиці з урахуванням податкового регулювання

З розвитком економічної ситуації, збільшується можливість утворення нових зовнішньоекономічних зв'язків. Для встановлення сприятливих умов щодо цього сформована митна політика. Вона спрямована на підтримання експортно-імпортних зв'язків з іншими державами, забезпечення конкуренто-спроможності країни на зовнішньому ринку, захист вітчизняного виробника від заповнення внутрішнього ринку імпортованими товарами та захист громадян від неякісних товарів та послуг, а також незаконних, що впливають на здоров'я людини або навколишнього середовища.

Для реалізації митної політики використовують певні механізми та інструменти. Оскільки митна та податкова системи постійно взаємодіють між собою, то в реалізації завдань митної політики однією із складових є обмеження та заборони до яких також входять податкові інструменти. Ці обмеження встановлені у вигляді законів щодо нетарифного (ліцензії, квоти, режими тощо) або тарифного (податків) регулювання. Саме вони використовуються митною політикою для підтримання відносної стабільності таких показників як імпорт – експорт.

В українській системі елементів нетарифного регулювання можна віднести першочергово повні або тимчасові заборони на імпорт чи експорт певних товарів. Відповідно до встановлених законодавчих актів, до таких товарів відносять такі, що можуть завдати шкоди здоров'ю чи життю людини, тварини чи рослини. Це може бути зброя будь якого напрямку та способу дії, наркотичні препарати, будь-які культурні цінності. Щодо тимчасових можна навести приклад існування Постанови КМУ №1147 від 30.12.2015 «Про заборону ввезення на митну територію України товарів, що походять з Російської Федерації» [47]. Назва постанови говорить сама про себе, але тимчасовість її полягає тому, що відповідна заборона діє до 1 січня 2022 року. Відповідно до наявної ситуації на цю дату урядом будуть прийматись відповідні дії щодо прийняття скасування заборони чи її подовження.

Також діють ліцензування, що є заборонаю ввозу чи вивозу певного товару без дозволу, зокрема імпорт-експорт наркотичних засобів, що є лікарськими. Відповідно до Постанови КМУ №1329 від 28 грудня 2020 року «Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2021 рік» визначено 4 груп товарів, що підпадають ліцензуванню під

час експорту та імпорту у 2021 році (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Товари, що підпадають ліцензуванню під час імпорту (експорту) [49]

№	Назва групи	Кількість товарів
1	Товари експорт яких підлягає ліцензуванню	4
2	Контрольовані речовини (озоноруйнівних речовин та фторованих парникових газів), експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню	18
3	Товари та обладнання, що можуть містити озоноруйнівні речовини та фторовані парникові гази, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню (крім товарів та обладнання, що перевозяться у контейнерах з особистими речами)	46
4	Товари, імпорт яких з Республіки Північна Македонія підлягає ліцензуванню в рамках тарифної квоти відповідно до положень Угоди про вільну торгівлю між Україною та Республікою Македонія від 18 січня 2001 р.	23
	Всього	91

Відповідно до табл. 2.2 на 91 товар загалом необхідно отримати ліцензію для їх експорту (імпорту). Також вони поділяються на певні групи та підгрупи (різновиди). Тобто легально такі товари не можуть бути експортовані чи імпортовані без спеціального дозволу, який має право видавати лише уповноважені органи, на які покладена така відповідальність відповідно до чинних нормативно-правових актів українських та міжнародних.

До цих товарів входять такі, на які встановлені квоти. Це ще один елемент який є як каталізатор розвитку зовнішньоекономічної діяльності, а також певне обмеження, оскільки експорт (імпорт) понад квоти оподатковується відповідно до чинного українського чи міжнародного законодавства. Відповідно до митного законодавства тарифна квота - визначений обсяг товару, в межах якого ввезення або вивезення такого товару здійснюється за пільговою ставкою мита або без застосування мита [26].

Оскільки через вичерпання ліміту квот, експорт оподатковується відповідно до міжнародних митних законодавств, які значно відрізняються від нашого, тим самим квотування дещо захищає вітчизняного виробника від надлишкових витрат.

Оскільки Україна йде на шляху євроінтеграції, так у 2016 році було підписано Угоду між Україною та ЄС «Поглиблена і всеохопна зона вільної

торгівлі» (далі – ПВЗВТ) [64]. Відповідно до ПВЗВТ Україна встановила квоти на 3 види товарів та на 2 види додаткові квоти, тоді як ЄС встановив на 36 видів товарів та на 4 види товарів додаткові. Зокрема на окремі види м'яса, молочної продукції, зерна та круп, а також на мед, яблучний сік, цукор, етанол і часник. Україна ввела тарифні квоти на три групи товарів – на м'ясо свинини, м'ясо та напівфабрикати з птиці і цукор.

У межах Угоди діють два механізми розподілу тарифних квот.

Для основної частини тарифних квот ЄС та для всіх трьох українських тарифних квот діє принцип «перший прийшов, перший отримав».

Однак, для десяти товарних груп, зокрема для м'яса птиці, свинини, яловичини, яєць, вершкового масла, пшениці та кукурудзи, в ЄС застосовують ліцензії на імпорт, які отримують європейські компанії, що бажають купити в Україні товари в межах тарифних квот [65].

Для більшого розуміння обмежувальної дії таких квот доречно буде порівняти обсяги фактичного експорту та обсяги тарифних квот для товарів, де тарифні квоти повністю вичерпуються. Для прикладу оберемо два товари, наприклад цукор та мед (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Порівняння обсягу експорту та квот за період 2017 – 2021 роки [64]

	Значення	Роки				
		2017	2018	2019	2020	2021
Цукор	Квоти, т	20 070.00	20 070.00	20 070.00	20 070.00	20 070.00
	Вага нетто, т	604 559.25	590 754.92	239 099.20	153 226.50	173 829.87
	Сальдо, т	-584 489.25	-570 684.92	-219 029.20	-133 156.50	-153 759.87
Мед	Квоти, т	5 200.00	5 400.00	5 600.00	5 800.00	6 000.00
	Вага нетто, т	68 367.84	49 667.61	56 066.12	81 379.04	41 230.21
	Сальдо, т	-63 167.84	-44 267.61	-50 466.12	-75 579.04	-35 230.21

Як видно із табл. 2.3 на цукор відповідно до Угоди кількість квот була стабільною протягом п'яти років, але загальний об'єм цукру було експортовано набагато більше ніж були встановлені квоти. Також на мед кількість квот дещо змінювалась за 5 років, але загальний експорт набагато перевищує кількість встановлених квот. Якщо ці дані представити візуально, то можна уявити загальну картину ситуації із квотами (рис 2.2, рис. 2.3).

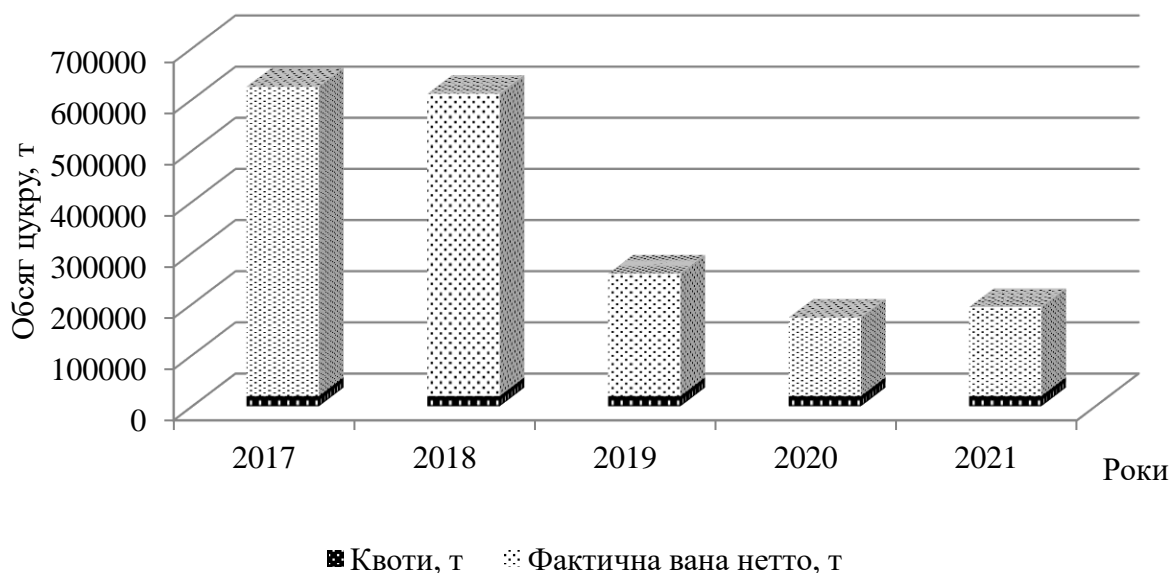

Рис. 2.2. Обсяг експорту цукру за період 2017 - 2021 роки [64]

Як видно із рис. 2.2 обсяг фактичного експорту значно перевищує обсяг встановлених квот. Але видно, що сальдо зменшується. Тепер розглянемо експорт щодо меду (рис. 2.3)

Рис. 2.3. Обсяг експорту меду за період 2017 - 2021 роки [64]

Дивлячись на рис. 2.2 та рис. 2.3 можна помітити, що ситуація з медом краще, оскільки сальдо між квотами та фактичним експортом менше. Але все ж

таки видно що на цукор у 2017 та 2018 роках сальдо дуже велике, але уже починаючи із 2019 року воно сальдо зменшується. Та у 2021 році знову зростає. Можна помітити як у 2021 році сальдо більше ніж у 2020 році, хоча 2021 рік ще не закінчився. За експорт, що перевищує квоти експортерам необхідно було сплатити ціну у розмірі від 0.4 до 50.70 євро/100 кг продукту згідно із класифікатора відповідно до виду цукру. Отже суми, які повинен сплатити експортер досить вагомими.

Також на рис. 2.3 можна помітити тенденцію збільшення фактичного експорту, тоді як ставка на об'єм поза межами квоти становить 17,3%.

Можна зробити висновок, що така ситуація не дає суттєвих обмежень, оскільки експорт збільшується не зважаючи на те, що необхідно сплачувати чимале ввізне мито. Але якщо ЄС збільшить мито на обсяг понад квоти, то статистика може змінитись.

Крім квот встановлюються країнами інші види бар'єрів. Відповідно міжнародних угод Україна також поступово імплементує правила щодо певних видів таких бар'єрів (рис. 2.4).

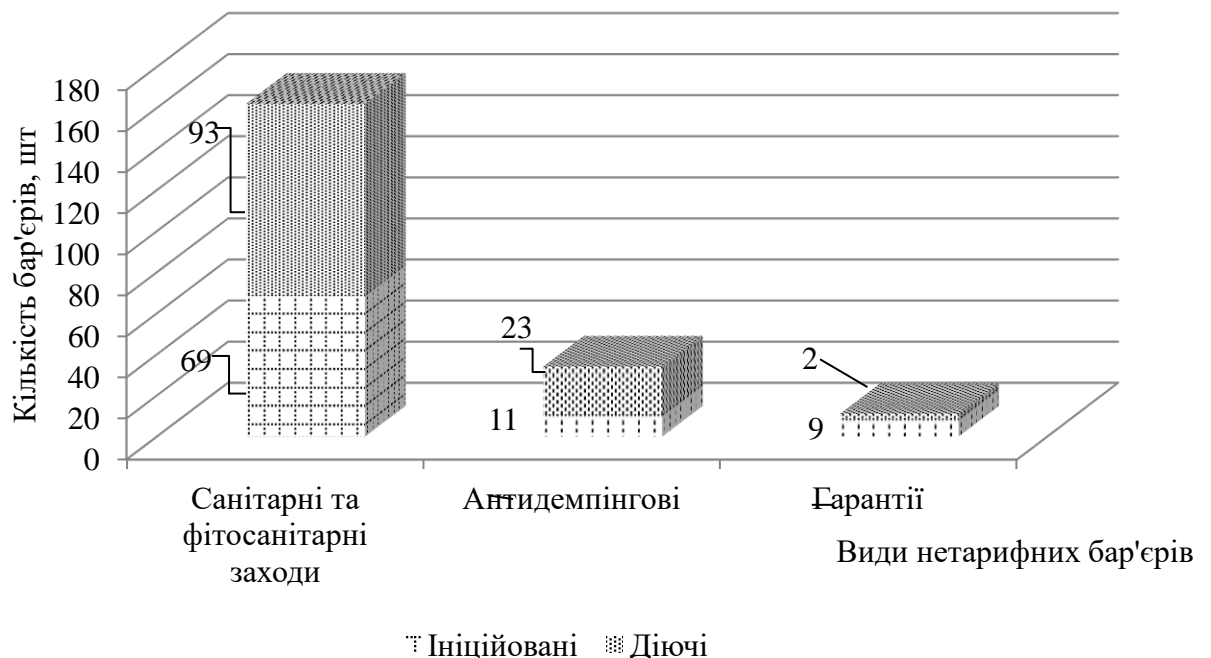

Рис. 2.4. Кількість прийнятих та ініційованих Україною нетарифних заходів регулювання зовнішньоекономічної діяльності у 2021 р. [78]

Як видно із рис. 2.4 найбільше правил ініціюється, а також уже діючих

найбільше санітарних та фітосанітарних заходів. Зокрема це встановлення міжнародних правил контролю продукції, правил маркування, етикетування, додержання гігієнічних вимог пакування. Потім менше антидемпінгові заходи та гарантії. Крім цих звичайно є ще, але їх дуже мало для висвітлення окремих видів на графіку.

Окрім нетарифного регулювання є тарифне, що включає в себе митні платежі. Із попереднього підрозділу, за оцінкою компетентних респондентів, виявлено, що митні платежі мають великий вплив при реалізації митної політики. У процесі формування висновку щодо цього питання доцільно провести аналіз статистичних даних головних зовнішньоекономічних показників: загальний товарообіг, експорт та імпорт (рис. 2.5).

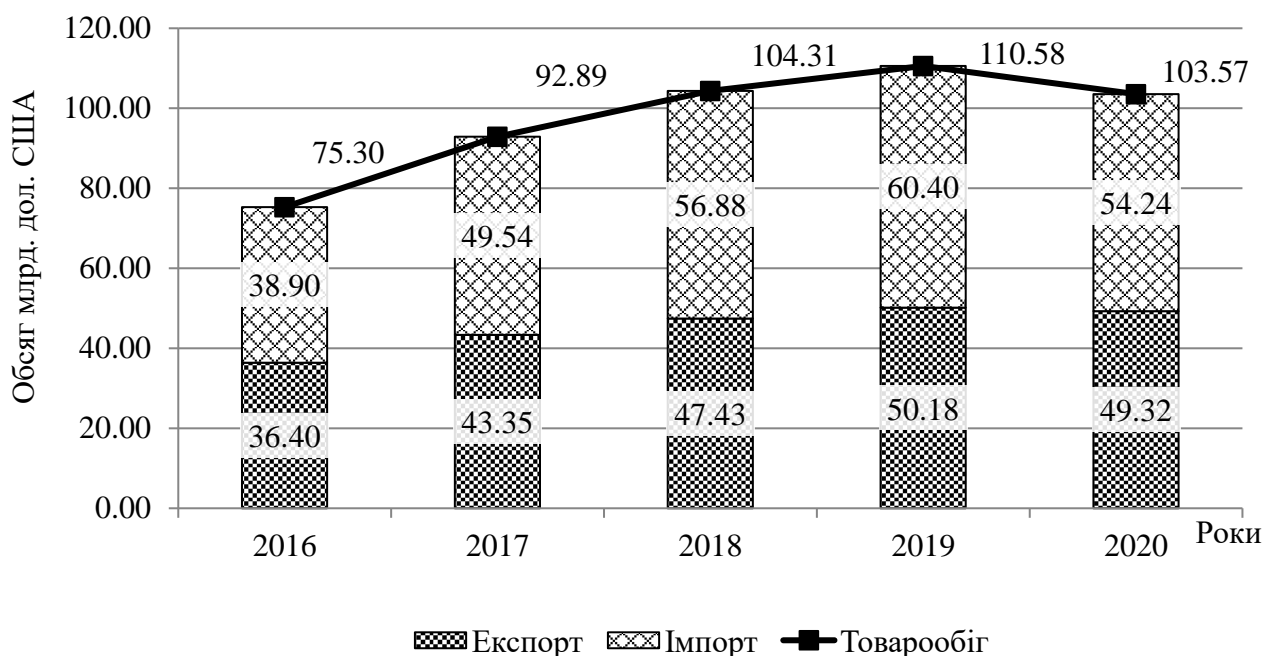

Рис. 2.5. Головні показники ЗЕД України за 2016 – 2020 рр. [14, 36]

Як видно із рис. 2.5 починаючи із 2016 року обсяг експорту та імпорту збільшується, а тим самим збільшується і загальний товарообіг. Але можна також помітити значне зниження досліджуваних показників у 2020 році. Такий різкий спад можна обґрунтувати появленням пандемії пов'язаної із поширенням інфекційної хвороби COVID-19. Також рис.2.2 показує різницю імпорту та експорту за усі роки. Можна звернути увагу на те, що у 2019 році було присутнє найбільше експортно-імпортне сальдо, тоді як у 2020 році воно знизилось до майже -5 млрд. дол. США. Така ситуація може вказувати на те, що зміни 2020

року дещо позитивно вплинули на деяку статистику. Але все ж таки видно, що держава імпортує товарів більше ніж експортує.

Імпорт є великою конкуренцією для внутрішніх виробників, тим самим підтримуючи тенденцію великого імпорту та малого експорту. Це збільшує складність ведення бізнесу вітчизняним виробникам, оскільки кількість якісного та більш дешевого імпортного товару заповнює вітчизняний ринок.

На об'єм цих двох показників найбільше впливають за допомогою тарифного регулювання. До них відносять митні платежі, якими оподатковується імпорт та експорт товарів. До платежів входять мито, акциз та ПДВ. Вони нараховуються на товари під час перетину кордону України. На відміну від статистичного імпорту, до оподаткованого імпорту включаються тільки товари, що ввозяться в Україну в митних режимах імпорту (випуск для вільного обігу) та реімпорту. Тому не всі імпортовані товари оподатковуються, але ті що оподатковуються мають певне митно-податкове навантаження (рис. 2.6).

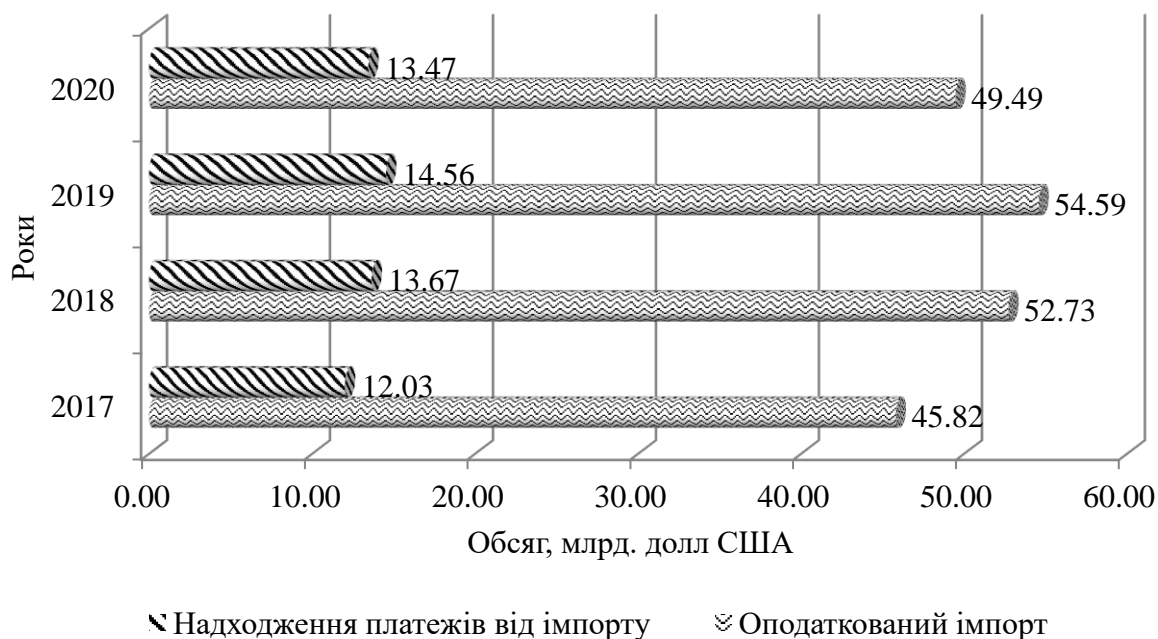

Рис. 2.6. Митні платежі з оподаткованого імпорту за 2017 – 2020 рр. [14]

Як видно із рис. 2.6, оподатковується майже весь імпорт, на це вказує обсяг оподаткованого імпорту. У 2017 році спостерігалось досить високе податкове навантаження, оскільки відносно обсягу оподаткованого імпорту за подальші роки є значно більшим ніж на 2017 рік, тоді як збільшення податкових надходжень з імпорту відбувалось пропорційно. Однак загальне податкове

навантаження за 2017 та 2018 роки дорівнювало 26%, тоді як у 2019 році збільшилось всього на 1% і склало 27%. Загалом майже 30% імпорту сплачується до бюджету як митно-податкові нарахування. Це досить висока вартість за імпортування товарів, але вона обґрунтована збереженням економічної ефективності внутрішніх виробників та підтримання їх конкурентоспроможності.

Для більш наглядного прикладу розглянемо структуру питомої ваги митних надходжень від імпорту (рис. 2.7).

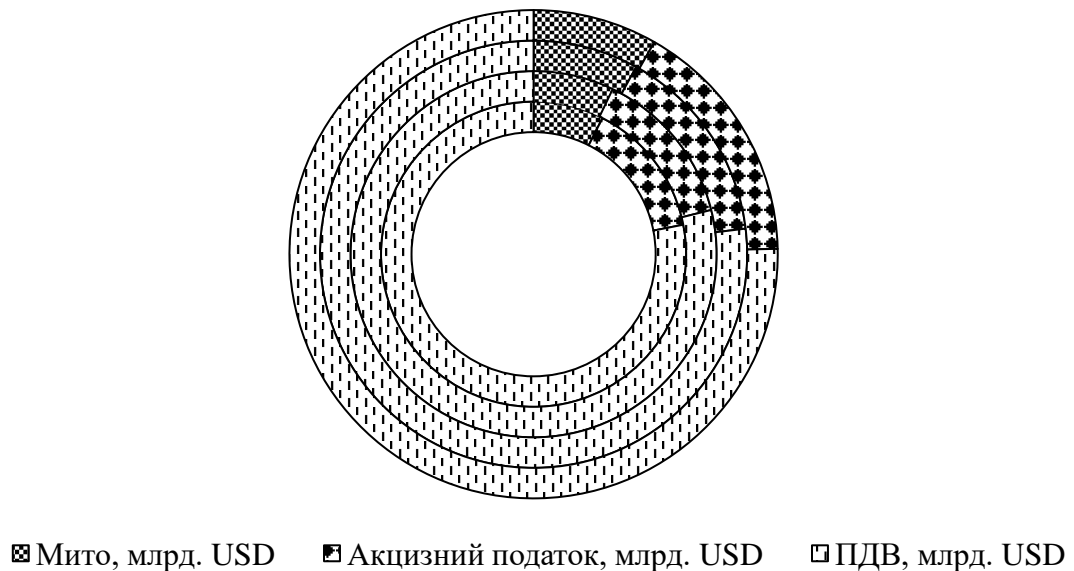

Рис. 2.7. Питома вага митно-податкових платежів за 2017 – 2020 рр. [14]

Як можна побачити на рис. 2.7 найбільший обсяг загального податкового навантаження на імпорт припадає саме на ПДВ та акциз, долі мита порівняно зовсім маленька. Розглянувши схематичне зображення податкових надходжень можна зробити висновок, що найбільше навантаження на імпорт складає все таки ПДВ. Цей податок досить великий навіть на самій території України, тому не виключено, під час митного оформлення його доля буде суттєвою.

Якщо розглянути загальне навантаження податкових надходжень на імпорт, то видно, що воно досить високе. Така ситуація позитивно впливає на збереження вітчизняних підприємств та сприяє формуванню більш якісного ринку взагалі для населення. Це досягається за допомогою відсіювання низькоякісних продуктів, які не в змозі перетнути кордони України.

Відповідно до ст. 295 МКУ Митні платежі нараховуються декларантом або

іншими особами, на яких покладено обов'язок із сплати митних платежів, самостійно, крім випадків, якщо обов'язок щодо нарахування митних платежів відповідно Митного Кодексу, Податкового кодексу України та інших законів України покладається на митні органи. Також для цілей нарахування митних платежів застосовуються ставки, що діють на день подання митному органу митної декларації на товари, а в разі якщо митне оформлення здійснюється без подання митної декларації, - на день його здійснення [35].

До таких митних платежів включають саме мито, акциз та ПДВ. Кожен із них виконує як фіскальну так і регулюючу функцію. Формування бюджету України під час митного оформлення формується не лише з мита, а й зборів (27,1 млрд гривень або 3% доходів державного бюджету в 2018 р), а й імпортного ПДВ, що генерує для України, країни з однією з найбільш відкритих економік у світі, левову частку надходжень до бюджету. Так, у 2018 р з 374 млрд гривень надходжень податку на додану вартість, – 295,4 млрд гривень або 79% було сформовано саме за рахунок імпортного ПДВ. Спільно з митними зборами та імпортним акцизом – це 40,2%, або майже половина доходів держбюджету. Тобто митні платежі виконують не лише захисну, але й фіскальну функцію [3]. Але саме за допомогою регулюючої функції формуються певні обмеження та заборони. Вони допомагають митній політиці запобігати певним економічним втратам.

Обмеження, що об'єднує тарифні та нетарифні регулятори це митні режими. Наразі в Україні існують 14 видів митних режимів. Їх можна класифікувати на три загальних групи: режими завершених комерційних операцій, економічні та режими припинення операцій у сфері митно-тарифних відносин. До першої входять найпоширеніші тобто імпорт, експорт, реімпорт і реекспорт. Потім економічні діляться на режими наданих послуг у сфері митних відносин, режими переробки та спеціальні. І нарешті до останньої входять режими відмови на користь держави, а також знищення або руйнування (Додаток Ж).

Усі вони мають правила щодо оформлення і відповідно щодо оподаткування. Митним кодексом України прописані такі особливості відповідно до кожного існуючого в Україні митного режиму (Додаток З). Так згідно із законодавством товари можуть оподатковуватись за загальними правилами тобто як імпорт (реімпорт), експорт (реекспорт), а саме усіма митними платежами відповідно до правил їх нарахування, що прописані ПКУ. Також можуть частково оподатковуватись, умовно оподатковуватись, або не оподатковуватись взагалі.

Крім особливостей оподаткування щодо кожного режиму встановлені також обмеження та заборони, відповідно до яких товари, що не оподатковуються можуть у результаті порушення таких обмежень оподатковуватись за загальними правилами. Наприклад уже згадувалось режим безмитної торгівлі, в якому використовуються тарифні квоти на певні товари. Так для режиму транзиту обмеження є щодо строків проведення певного виду транспорту на території України, а також щодо видів перевезень та кількості.

Проаналізувавши заборони та обмеження з урахуванням податкового регулювання, можна звернути увагу на те, як усі ці обмеження пов'язані між собою та із податковим регулюванням. Здебільшого їх порушення, додатково оподатковується митними платежами.

Отже такі інструменти є не просто регуляторами зовнішньоекономічної діяльності, а певними обмеженнями щодо ввезення певних видів товарів або зменшення попиту на імпорт на перевагу експорту. Звичайно сучасна система обмежень не є досконалою та наразі зазнає суттєвих змін. Потрібно докласти більше зусиль для детальнішого розгляду цього питання провідними українськими економістами. Вони зможуть висунути пропозиції щодо реформування на основі більш детальної інформації щодо діяльності митних органів.

2.3. Аналіз доцільності митних платежів в умовах формування сучасної митної політики

Крім позитивного значення митного оподаткування з іншого ж боку, збільшення загального (не тільки податкового) навантаження на суми імпорту впливає на збільшення контрабандних шляхів, та розвитку більш складних таких схем. Але на сьогодні поширеною думкою є те, що зменшення загального навантаження на імпорتنі товари та послуги або загальне його зменшення позитивно вплине на внутрішній загальний споживчий ринок. Та все ж така ситуація досить негативно вплине на розвиток вітчизняних підприємств. Та крім того нестабільність митної системи у розрізі окремих податків та загального несприйняття такої системи громадянами, спонукає до поширення та навіть збільшення контрабанди.

Для більш наглядного прикладу потрібно розглянути такий вагомий фактор, як обсяги контрабандних товарів, що ввозяться на територію України. А

саме статистику таких видів товарів на прикладі 2019 року (рис. 2.8).

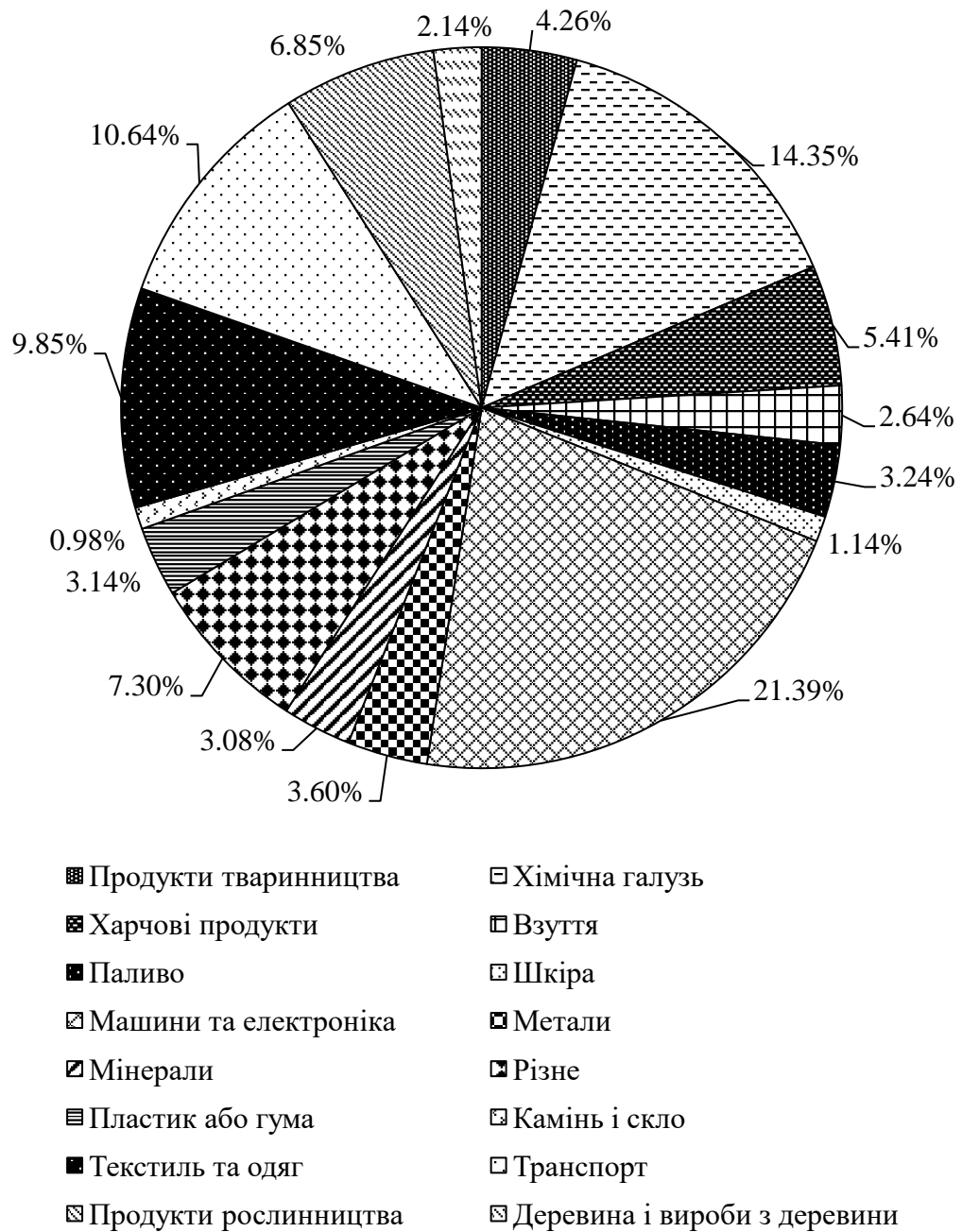

Рис. 2.8. Товари, що найбільше підлягали контрабанді у 2019 році [3]

Якщо поглянути на рис. 2.8, то можна побачити які товари найбільше потрапляють контрабандою, а саме перелік тих, що найбільше підлягають контрабандним схемам. Окрему увагу звернемо на розподіл контрабандних поставок за основними категоріями товарів. Як бачимо, найбільш ризикованими товарними групами є: машини та електроніка 21,39%, хімічна продукція 14,35%,

транспорт 10,64%, текстиль та одяг 9,85%, та аграрний сектор – в середньому близько 5% на кожну підгалузь: продукти тваринного походження продукти рослинництва і продукти харчування. Як видно найбільш контрабандні товари це метали та хімічна галузь. Найменш контрабандні це камінь та скло.

Загальна кількість втрат бюджетних коштів за період 2016 – 2020 рр. від такої діяльності є досить суттєвою (рис. 2.9).

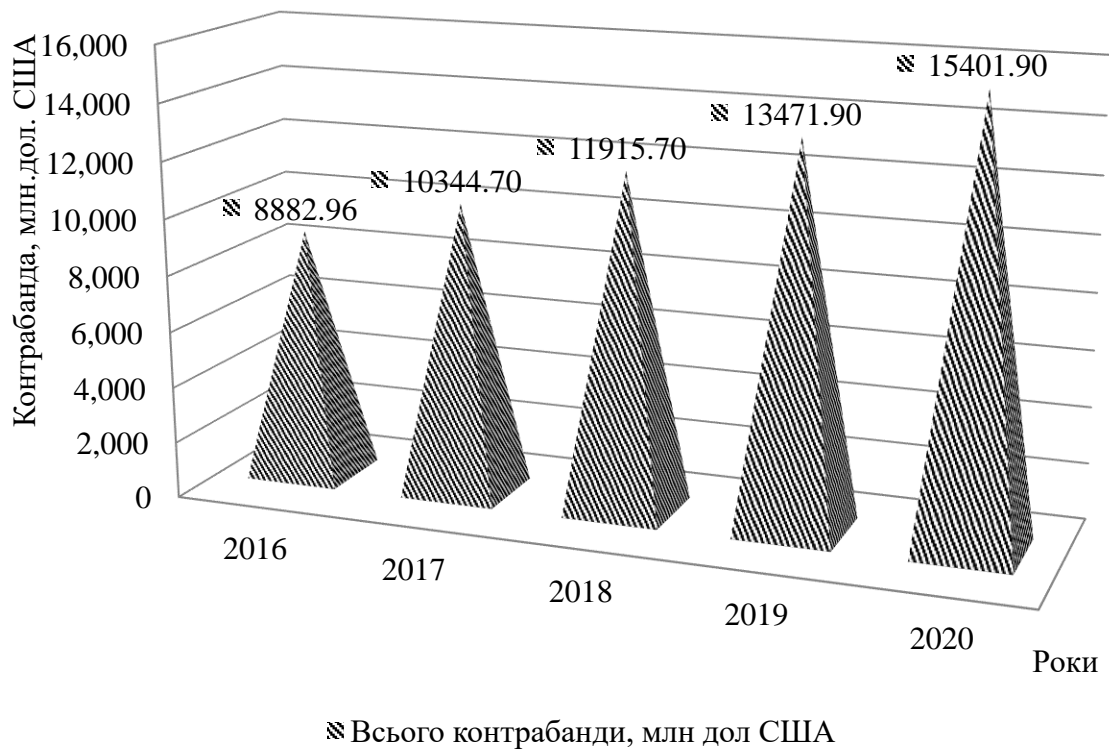

Рис. 2.9. Всього обсяг контрабанди за 2016 – 2020 рр. [3]

Як видно із рис. 2.9 обсяги контрабанди збільшуються с кожним роком. Основною причиною є нестабільна політична, економічна, а наразі і медична ситуація в країні. До цієї також додаються не пропрацьоване законодавство, в тому числі митне та податкове, недостатність сучасних інформаційних технологій для формування ефективної загальної економічної ситуації, а також кожної із систем окремо, та наявне неефективне адміністрування податків, зокрема і митних платежів.

Якщо запитати звичайних українців, без економічної освіти, про необхідність митних платежів, більшість відповідей будуть негативними. Велика частина суспільства України вважає, що митні платежі, як і податки, не мають ваги, та повинні бути скасовані. Їх існування лише заважає звичайним українцям

нормально жити. Насправді ж це питання досить погано освітлюють, тим самим даючи можливість громадянам приймати безпідставні судження.

Таке мислення призводить до утворення контрабандних методів ввозу товарів не тільки заборонених на території України, але й звичайного товару, але від імпортного виробника. Такими вчинками громадяни тільки шкодять українській економіці, оскільки вітчизняні виробники несуть збитки через непроданий товар, або неприбутковість фірм та їх закриття. Крім того через несплату імпортного мита та інших митних платежів, держава також несе збитки, а потім заміщає недоотримані кошти підвищеними цінами. Але незважаючи на все це найбільшим результатом існування контрабанди є зниження конкурентоспроможності українських підприємств на внутрішньому ринку і збільшення відтоку робочої сили за кордон.

Відповідно до досліджень контрабанди асоціацією підприємств інформаційних технологій імпортери, що нелегально ввозять свою продукцію на територію України навіть при сплаті відносного відсотку за перевезення нелегального товару набувають непомірної конкурентної переваги перед вітчизняними виробниками. Тим самим українські підприємці, знаходячись навіть в абсолютній тіні, значно поступаються контрабандному імпорту.

Але від цього страждають не лише українські виробники але й громадяни. Коли українці купують контрабандний товар за нижчу ціну вони запускають незворотній механізм зниження попиту, який також призведе до згорання виробництва. Також це вплине на обсяг робочих місць в країні. Після того, як імпортна контрабанда витіснить із внутрішнього ринку вітчизняний продукт, вони збільшать свою ціну, але альтернативних українських варіантів за нижчу ціну вже не буде [22].

Загалом податкові регулятори у образі акцизу та ПДВ можуть являтися певними обмеженнями у провадженні зовнішньоекономічної ситуації. Щодо ПДВ, то він є обмежуючим фактором українських підприємців використання великої кількості імпортних матеріалів, та в свою чергу до стимулювання виготовлення і використання вітчизняних аналогів.

Таким чином встановлення належних митних платежів, та контроль за їх сплатою є важливою складовою захисту внутрішнього ринку.

Найбільш наглядним прикладом необхідності митних платежів є динаміка надходження таких платежів до державного бюджету. Розглянемо динаміку у розрізі показників як питома вага митних платежів у доходах Державного бюджету та темп

приросту митних платежів за період 2017 – 2020 роки (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Інтегральний індекс фінансової результативності адміністрування митних платежів [47]

Назва індексу	Формула	Пояснення
Питома вага митних платежів у доходах Державного бюджету	$\Delta\text{МП} = \frac{\text{ФМП}}{\text{Дох ДБ}} * 100\%$	Де $\Delta\text{МП}$ – частка митних платежів у доходах державного бюджету, ФМП – фактичні митні платежі, Дох ДБ – доходи Державного бюджету
Темп приросту митних платежів	$\text{ТП}_{\text{ФМП}} = \frac{\text{ФМП}_t}{\text{ФМП}_{t-1}}$	де ФМП – фактично сплачені до державного бюджету митні платежі, $t, t-1$ – періоди, обрані для порівняння

Для розрахунку таких показників, необхідно визначити вихідні дані, тобто початкові показники, а саме доходи державного бюджету, митні платежі. Для цього необхідно звернутись на сайт державної митної служби України, а також сайт міністерства фінансів України (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Розрахунок індексів адміністрування митних платежів [15, 4]

Показники / роки	2017	2018	2019	2020
Доходи Держ. Бюджету, млн.грн	793,265.00	928,108.30	998,278.90	1,076,016.70
Митні платежі, млн.грн	320,000.00	372,270.00	374,520.00	364,420.00
Доля митних платежів у доходах Держ.бюджету, %	40.34	40.11	37.52	33.87
Темп приросту, %	-	1.16	1.01	0.97

Як видно з табл. 2.5 із 2017 до 2020 року доходи бюджету збільшувались, тоді як сума митних платежів коливалась. Збільшення доходів державного бюджету можна характеризувати інфляційними процесами, тоді як не можна використовувати це ж причину до зміни суми надходжень митних платежів. Навіть навпаки розглянувши індекси адміністрування можна побачити тенденцію зменшення кількості митних платежів у державному бюджеті. Розглянемо питому вагу митних платежів у сумі ВВП (табл. 2.6).

Митні платежі у сумі ВВП [7, 4]

Показники / роки	2017	2018	2019	2020
ВВП, млн.грн	2,445,587.00	3,083,409.00	3,675,728.00	3,818,456.00
Митні платежі	320,000.00	372,270.00	374,520.00	364,420.00
-ПДВ, млрд.грн	250,010.00	293,740.00	287,850.00	274,520.00
-Акцизний податок, млрд.грн	46,130.00	52,040.00	56,800.00	59,900.00
-Мито, млрд.грн	23,860.00	26,490.00	29,870.00	30,000.00
Доля митних платежів у ВВП, %	13.08	12.07	10.19	9.54
Доля ПДВ у ВВП, %	10.22	9.53	7.83	7.19

Якщо розглянути табл. 2.6 то також видно, що митні платежі займають вагому частину ВВП, особливо ПДВ. Проте в 2020 році митні платежі зменшувалися. Причинами цього є:

- зменшення кількості зовнішньоекономічних операцій;
- проведення більше пільгових операцій;
- звільнення від оподаткування певних видів імпортованих товарів, пов'язаних із добуванням екологічної енергії;
- зменшення рівня митного оподаткування.

Можна вважати, що негативно вплинула на суму надходжень митних платежів до державного бюджету сучасна ситуація на сході України, які зменшили митних надходжень близько на 4 млрд грн. Також неминучою є економічна криза, зумовлена пандемією COVID-19, наслідки якої будуть відчутні ще десятиліття [23].

Також це може бути результатом проведенням неефективної зовнішньоекономічної політики держави взагалі та митної політики зокрема, обранням неефективного інструментарію її реалізації, економічно необґрунтованим наданням пільг тощо [16].

У 2021 році спостерігаються процеси поживлення економіки, що в тому числі позитивно впливає на податкові надходження. Завдяки цьому в 2021 році поступово збільшуються обсяги експорту та імпорту, і, відповідно, зростають надходження від митних платежів.

Отримані кошти мають спрямовуватися Україною на боротьбу з епідемією, а такою на підтримку стратегічних галузей економіки задля їх стабільного розвитку та виробництва конкурентоспроможної продукції.

Для аналізу також доречно розглянути кількість митних декларацій, що були оформлені за період 2017 – 2020 роки відповідно до митниць (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Кількість митних декларацій за 2017 – 2020 роки [14]

№	Митниця	2017	2018	2019	2020
1	Вінницька митниця	52,491	53,210	70,151	62,570
2	Волинська митниця	105,244	145,270	180,117	157,645
3	Дніпровська митниця	120,241	116,619	129,200	147,700
4	Донецька митниця	45,167	47,617	47,793	54,491
5	Енергетична митниця	53,340	68,971	80,849	73,860
6	Житомирська митниця	88,668	105,327	123,020	102,167
7	Закарпатська митниця	125,289	135,498	147,601	147,706
8	Запорізька митниця	63,584	67,453	66,938	46,218
9	Івано-Франківська митниця	62,705	69,287	78,436	65,805
10	Київська митниця	498,610	573,051	667,278	713,884
11	Кропивницька митниця	14,308	14,738	17,868	14,849
12	Луганська митниця	13,871	15,656	9,319	6,924
13	Львівська митниця	210,654	237,565	295,361	323,279
14	Миколаївська митниця	36,276	36,104	37,796	8,416
15	Митниця в Херсонській області, Автономній Республіці Крим і м. Севастополі	15,384	14,705	16,590	17,040
16	Одеська митниця	125,611	145,758	186,929	296,346
17	Полтавська митниця	30,373	31,528	34,732	25,292
18	Рівненська митниця	80,920	73,190	102,872	115,482
19	Сумська митниця	38,419	42,781	49,137	35,062
20	Тернопільська митниця	43,733	53,352	67,991	24,368
21	Харківська митниця	100,394	107,226	109,925	102,823
22	Хмельницька митниця	32,746	34,637	43,271	5,448
23	Черкаська митниця	26,508	29,752	36,699	31,413
24	Чернівецька митниця	6,296	6,679	18,731	35,241
25	Чернігівська митниця	43,651	38,562	35,893	45,656
26	-	118,898	139,538	187,449	126,072
	Всього	2,153,381	2,404,074	2,841,946	2,785,757

Дивлячись на табл. 2.7 то можна сказати наскільки багато товарів оформлюється в Україні. Крім того кількість їх збільшувалась до 2020 році, а вже у 2020 році дещо зменшилась у зв'язку із COVID-19, але не суттєво.

Помітно також, що на деяких митницях набагато більше сформованих декларацій ніж в інших. Це пов'язано із тим, саме ці митниці знаходяться на кордонах, та пропускають велику кількість фізичних осіб та товарів. Крім цього

це пов'язано із великими місцями пропуску громадян та товару таких як аеропорти та морські порти.

Якщо виокремити для аналізу лише найбільші обсяги оформлених декларацій. А саме 7 таких митниць із 27 (рис. 2.10).

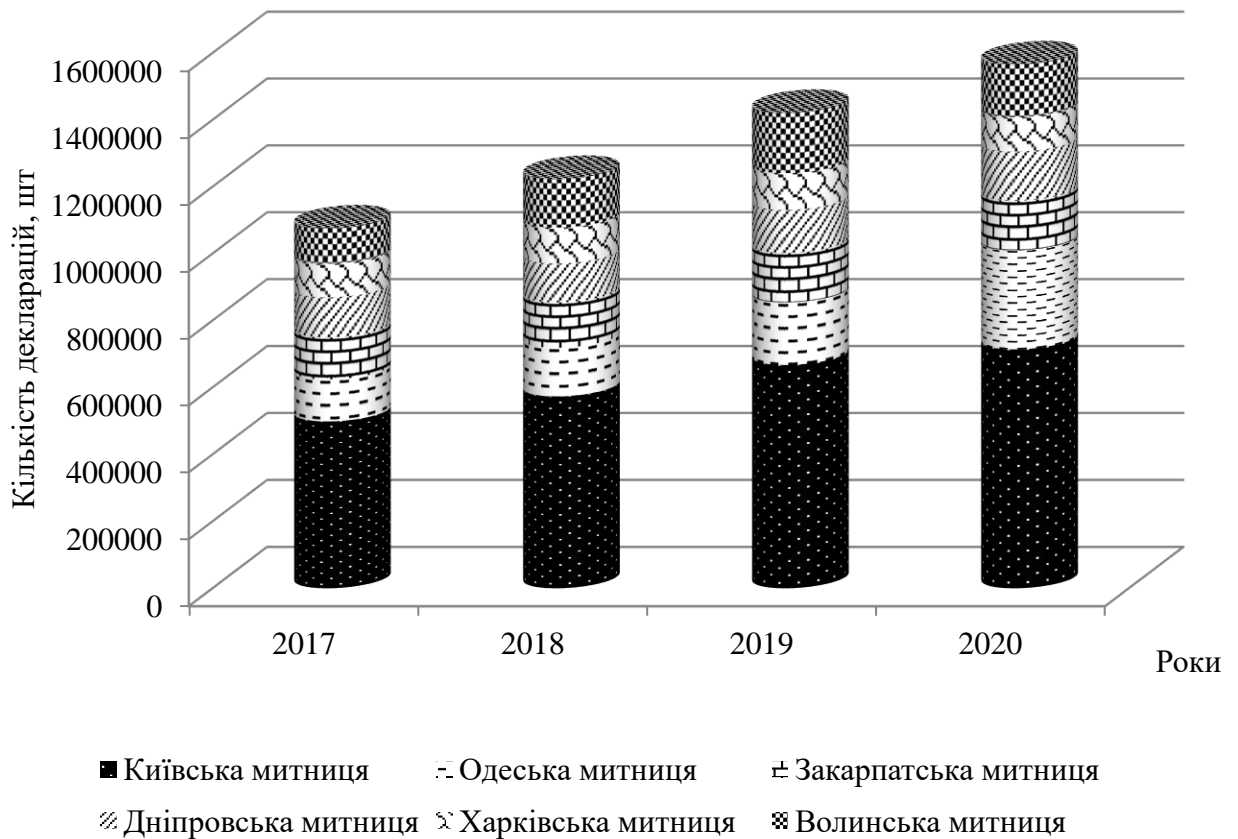

Рис. 2.10. Графік митних декларацій найбільших митниць за 2017 - 2020 рр. [14]

На рис. 2.10 видно значне збільшення кількості оформлених митних декларацій, що говорить про те, що кількість суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності збільшується кожним роком все більше.

Щодо акцизу, то загалом цей податок вважається «надбавкою за шкідливість». Оскільки сучасне суспільство пропагує збереження клімату, кожна країна впроваджує певні обмеження щодо використання паливних матеріалів, дизельних автомобілів. Крім того деякі товари шкідливі для організму людини такі як алкоголь та тютюнові вироби. Встановлюючи надбавку на вартість ввезеного товару у вигляді акцизу, держава намагається скоротити кількість таких шкідливих товарів на території України. А також намагається захистити внутрішнього виробника.

Зокрема нововведеннями 2020 року було доповнено перелік підакцизних товарів, а саме тютюновмісним виробом для електричного нагрівання (ТВЕН) за допомогою підігрівача з електронним управлінням. Встановлено ставку акцизного податку на рідини, що використовується в електронних сигаретах (3000 гривень за 1 літр) та визначено порядок їх оподаткування, також запроваджено маркування ємності (упаковки) з рідиною, що використовується в електронних сигаретах, марками акцизного податку [33].

Таким нововведенням було враховано осучаснення суспільства та їх звички. Отже змінивши структурну підакцизної групи тютюнові вироби, збільшилися обмеження щодо імпорту таких продуктів.

Мито хоча і займає незначний обсяг надходжень у порівнянні з іншими податковими інструментами та все ж є необхідною умовою перетину митного кордону. Для запобігання створення тіньових структур безумовно такі обмеження повинні існувати, особливо під час імпортування, оскільки вони захищають населення від контрабандних та низькоякісних продуктів та послуг.

Отже реалізація сучасної митної політики не може відбуватись без митних платежів. Вони є невід'ємною частиною захисту вітчизняного виробника від іноземних компаній, підтримання балансу між зовнішнім та внутрішнім ринком. Але для підтримання їх необхідності, потрібно удосконалити першочергово митне законодавство, у тому числі щодо адміністрування митних платежів, щоб сучасні правила не давали можливостей громадянам та митним органам користуватись прогалинами закону. Важливим в цьому має стати розробка та прийняття Стратегії податкової та митної політики держава, яка буде регламентувати основні напрямки розвитку оподаткування, окреслювати важливі галузі економіки та забезпечувати стимулювання експорту та обмеження імпорту.

Висновки до розділу 2

У процесі написання другого розділу дипломної роботи методом апріорного ранжування було проаналізовано систему факторів, що впливають на митну політику загалом. Крім того виокремлено фактори, що мають найбільший вплив. Було визначено, що це такі фактори як митні платежі та їх елементи зокрема ставки, база оподаткування, платники.

Далі було розглянуто існуючі заборони та обмеження в митній політиці з урахуванням податкового регулювання. Було проаналізовано, що до таких можна віднести загальні обмеження в митній політиці такі як ліцензії на певні види товарів при експорті та імпорті товарів. Крім того було проаналізовано квотування у розрізі двох продуктів щодо яких встановлене квотування, а саме цукор та мед. Щодо них було наглядно показано наскільки українські експортери користуються квотами, а також як саме вони впливають та можуть вплинути у майбутньому.

Крім того було проаналізовано систему загальних зовнішньоекономічних показників таких як товарообіг, експорт та імпорт за період 2016 – 2020 роки. На фоні цього було розглянуто оподаткований імпорт за чотири останніх роки та податкове навантаження на нього, а саме скільки митних платежів було сплачено із відповідної суми імпорту. Розглянуто систему митних режимів та особливості щодо їх оподаткування та як вони впливають на загальну структуру митної політики та її реалізацію. Проведена паралель із податковими регуляторами.

Останнім завданням було визначити актуальність існування митних платежів. У ході дослідження було виявлено, що через нестабільну систему митного законодавства існує та процвітає контрабанда. Державою ведеться статистика але суттєвих заходів не вводиться. Також було сформовано аналітичну таблицю щодо кількості митних декларацій по митницях за період 2017 – 2020 роки. І загалом було проаналізовано ефективність адміністрування митних платежів за двома коефіцієнтами.

У результаті дослідження було доведено, що через для кожної країни, в тому числі і для України наявність митних платежів в системі митної політики є необхідною, оскільки вони несуть основну регулюючу та захисну функцію у процесі ведення зовнішньоекономічних відносин країни.

3. УДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ ЗА ДОПОМОГОЮ РЕФОРМУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

3.1. Досвід зарубіжних країн у сфері податкового та митного регулювання

Митна політика являє собою певний комплекс заходів, що спрямовані на забезпечення ефективної роботи митних органів щодо стимулювання зовнішньоекономічної діяльності та захисту національних інтересів. Першочерговими їх елементами є застосування правових відносин, що виникають між суб'єктами митних операцій, а саме визначення встановлених правил щодо цього відповідними законодавчими документами, одним із яких є Конституція України. Тобто можна вважати, що ця політика є елементом однієї загальної системи – економіки країни.

На сьогоднішній день розвиваються міжнародні ринкові відносини. Оскільки наша країна також є учасником таких відносин, вагомим формуванням у економіці є саме митна політика. Тим самим процес перетину кордону товарами повинен встановлюватись та врегульовуватись належним чином, відповідно до міжнародних вимог. Та крім цього митна політика виступає регулятором внутрішніх та зовнішніх інтересів держави.

Так як митна політика направлена на встановлення правил щодо безпеки кордонів та ефективності ведення зовнішньоекономічної діяльності, її можна вважати вагомим структурним елементом економіки. Незважаючи на наявність першочергових завдань, вона також повинна враховувати інтереси державної економіки. Тобто реформування та реалізація такої політики повинна враховувати певні критерії щодо встановлення відповідних правил.

Першочерговим етапом повинен бути розгляд сучасного стану митної політики, щоб достовірно стверджувати необхідність її реформування. Для такого аналізу потрібно розглянути міжнародні рейтинги щодо конкурентоспроможності України. Отже за загальним рівнем економіки Україна знаходиться на 85 місці серед 141 досліджуваних країн за міжнародним рейтингом «Глобальний індекс конкурентоспроможності 2019 рік». У порівнянні з 2018 роком цей показник знизився на дві позиції нижче, що говорить про загальну спадаючу тенденцію щодо економічної ситуації.

Крім того, цей рейтинг висвітлює окремі аспекти формування економіки

держави. Таким чином при визначенні загального рейтингу митної політики потрібно розглянути рейтинг тих критеріїв, що вказують саме на ефективність досліджуваного показника (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Критерії визначення рейтингу митної політики щодо конкурентоспроможності [86]

Показник	Загальний рахунок (1-100)	Позиція в рейтингу (із 141)
Поширеність нетарифних бар'єрів	54,1	91
Торгові тарифи	82,1	43
Складність тарифів	81,9	66
Ефективність митного оформлення	37,3	90
Загальний (середній) показник	63,8	72

Як видно з табл. 3.1 до таких критеріїв за міжнародним рейтингом відносять чотири показники, що відрізняються загальним рахунком та позицією в рейтингу. Середній показник рахунку 63,8 це означає, що загальна ситуація не погана, але і не позитивна, тому потрібно докласти ще досить багато зусиль для її удосконалення. За середнім показником позиції у рейтингу вона опинилась на 72 сходинці серед 141 країн. Це означає, що більше половини досліджуваних країн мають розвиненішу митну систему ніж в Україні.

Отже проаналізувавши показники конкурентоспроможності країни за таким аспектом на світовому ринку видно, що потрібно вводити ще багато реформ для формування дійсно ефективною митної політики.

Як видно було із апіорного ранжування вагомими факторами впливу на митну політику є законодавчі зміни та зокрема реформування податкових інструментів. Для подальшого виявлення провідних реформаційних напрямів розвитку митної політики України, необхідно дослідити реформування провідних економічно розвинених країн світу.

Оскільки Україна останні декілька років орієнтується на європейську та євроатлантичні інтеграцію, буде доцільно обрати для аналізу країни саме цього напрямку. Також є актуальним питання реформувань таких країн в умовах пандемії COVID-19. Порівняємо досвід митно-податкової підтримки у ці часи в США, ЄС та КНР.

У світовій практиці існування інтеграційних угруповань найбільш

поширеними типами економічної інтеграції є зона вільної торгівлі й митний союз. Крім цього, як показує світовий досвід, об'єднання у митний союз держав, близьких географічному, економічному і політичному значенні, створює сприятливі умови для скоординованого управління митною справою на території країн, пов'язаних єдиними загальними митними інтересами, сприяє розвитку внутрішньої та зовнішньої економічної діяльності, а також зміцнює їхні міжнародні зв'язки [13].

По-перше розглянемо досвід митно-податкового регулювання у країнах ЄС, як першоорієнтованого представника для України. Загальне митне право включає в себе велику кількість норм та законів, що регламентують зовнішні та внутрішні аспекти союзу. Відповідно встановлюються деякі правила на загальному рівні для усіх країн, деякі ж несуть рекомендаційний характер та мають бути імплементовані у країнах-членах.

Для усіх держав союзу встановлені такі нормативно-правові акти як: Митний кодекс ЄС, Єдиний митний тариф ЄС, Міжнародно-правові акти у сфері митної справи ЄС. Створення єдиних законодавчих документів для усіх країн союзу дозволило узагальнити положення митного законодавства. При формуванні таких законів були досліджені економічні структури усіх країн-членів та у результаті виокремили найголовніші спільні риси, які стали основою для створення загальної системи законодавчих актів, зокрема і митного права.

Відповідно до таких законів було створено Всесвітню митну організацію (ВМО), яка саме спрямована на гармонізацію митного законодавства та його здійснення у державах-членах. До цієї організації входять всі країни-члени, а також разом із цим вони підписали угоди щодо спільної митної політики. У таких угодах прописуються правила щодо митно-тарифного регулювання, митного оцінювання, антидемпінгові та компенсаційні мита, митні союзи та зони вільної торгівлі, формальності щодо імпорту та експорту, заборона імпорту та експорту. Для ЄС діє спеціальний орган, а саме Робоча група з митних питань Європейської економічної комісії (ЄЕК), яка спостерігає за дотриманням цих угод та кожного із вище перелічених пунктів.

Цими правилами встановлюються тарифні або нетарифні інструменти регулювання, до яких саме відносяться митні преференції. Вони створені для регулювання наявних економічних невідповідностей країн-членів союзу. Можуть встановлюватись звільнення від сплати імпортного мита на деякі товари (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Деякі товари, на які встановлено імпорту митну преференцію ЄС [13]

Товар	Для кого	Виключення
Особисті речі осіб, які подорожують від місця свого проживання у третій країні до ЄС.	Для осіб які проживали у третій країні протягом щонайменше 12 останніх місяців безперервно	Алкоголь, тютюн і окремі товари, які можуть використовуватися у ході торгівлі або професійної діяльності
Посаг, предмети домашнього вжитку та весільні подарунки подружжя	Надається особам, які проживали за межами ЄС протягом останніх 12 місяці без перерви і можуть надати свідоцтво про їхній шлюб, товари можуть бути задекларовані протягом місяців після весілля	
Приватна власність, успадкована особами-резидентами ЄС	Особа-резиденти ЄС	Алкогольні та тютюнові вироби, комерційні транспортні засоби, предмети для використання у ході торговельної або професійної діяльності, запаси сировинних матеріалів і сільськогосподарських продуктів, які перевищують межі звичайного родинного споживання
Одяг, навчальні матеріали й меблі	Студенти, що приїжджають на навчання до ЄС	
Посилки вартістю, що не перевищує 22 євро		Алкогольні та тютюнові продукти, парфуми та туалетні води

Щодо митних тарифів, то на території Євросоюзу встановлений єдиний тариф. Щодо третіх країн існує спеціальна спільна економічна політика. Відповідно до неї торгівля між країнами-членами відбувається вільно, тоді як із третіми країнами, що не є членами, застосовують відповідну торгову політику та зовнішній тариф. Така система означає, що товари третіх країн прирівнюються до товарів, вироблених країнами-членами після того, як вони були ввезені до ЄС [13].

Щодо єдиного внутрішньоєвропейського митного тарифу, то він охоплює преференційні та непреференційні інструменти, а саме винятки, пільги, тарифи, повне або умовне звільнення від сплати митних платежів. Тарифні преференції або пільги регламентуються європейським законодавством як привілейовані операції. Вони встановлюються на товари, що повертають на митну територію ЄС, що раніше були експортовані, а потім повернені та випущені у вільний обіг

протягом трьох років.

До інших податків окрім мита можна віднести податок на додану вартість. ЄС має стандартні правила щодо ПДВ, але ці правила можуть застосовуватися по-різному в кожній країні ЄС. Для компаній, що базуються в ЄС, ПДВ сплачується з більшості продажів та покупок товарів у межах ЄС. У таких випадках ПДВ нараховується і сплачується в країні ЄС, де товари споживає кінцевий споживач.

Так само ПДВ нараховується на послуги на момент їх здійснення у кожній країні ЄС. ПДВ не нараховується при експорті товарів до країн за межами ЄС. У цих випадках ПДВ стягується та сплачується у країні імпорту. Правила ПДВ можуть застосовуватися по-різному в кожній країні ЄС [87].

Тепер буде доцільним розглянути митну політику США. Відповідно до законодавства США визначені певні митні формальності, які необхідно пройти товару, що ввозиться на територію цієї країни. Такі формальності направлені не тільки на правильність застосування митних тарифів, але й для необхідності дотримання імпортерами усіх технічних, гігієнічних правил та правил безпеки. На товар що ввозяться накладається збір. Міністром фінансів встановлюється ставка відповідно до вартості ввезених товарів. Така ставка законодавства повинна становити не більше 0,21% і не менше 0,15%. Також стягується фіксований збір на вантажні автомобілі, контейнери й вагони, що в'їжджають або ж ввозяться на територію США [85].

Відповідно до ставок ввізного мита у США майже будь-яка країна має право користуватись режимом найбільшого сприяння, але є і винятки до яких відносяться країни Лаос, Північна Корея та Куба, до них застосовуються окремі ставки мита. Як і для країн Євросоюзу, для країн Американського континенту (країни: США, Канада, Мексика) існує Північноамериканська угода про вільну торгівлю (НАФТА). Такою угодою також скасовується мито для певних товарів повністю або частково.

Крім Угоди, що поширюється тільки на країни американського континенту у США існують системи квот. Такі квоти поділяються на дві основні групи. Одна із них відноситься до дозволеної кількості товару, ввезеного на територію країни – абсолютні квоти. Друга стосується конкретних кількостей товару саме на які встановлені преференції це тарифні квоти. Рішення щодо визначення певного виду квот приймається імпортером але при необхідності така інформація може бути змінена митними органами [82].

Для удосконалення митного оформлення державою було встановлено

досить широкий спектр запобіжних заходів щодо перевірки, сертифікації та верифікації ввезених певних, особливо важливих або небезпечних видів товарів. Відповідно до таких норм було встановлене антидемпінгове та у деяких випадках компенсаційне мито.

Якщо говорити про інші податкові платежі, то до таких можна віднести податок на алкоголь, якщо він ввозиться великими паріями для комерційних цілей при цьому, якщо товари для особистого вжитку, то такий податок не сплачується. Ставка встановлюється для кожного штату відповідно до відсотку алкоголю на літр продукту, також присутня диференціація таких ставок. Для тих самих видів товарів є федеральний податок, який стягується за аналогічними правилами [83].

Існують інші податки та збори, які митні збори та охорона кордону США збирають на товари, що імпортуються до США (табл. 3.3). СВР збирає федеральні податки та збори від імені інших федеральних установ та відповідно до Зведеного закону про примирення бюджету Omnibus (COBRA).

Таблиця 3.3

Види податкових платежів США окрім мита [85]

Назва податку (збору)	Що оподатковуються
Федеральним акцизний податок	алкогольні напої та тютюнові вироби
Плата користувачів	залежить від виду в'їзду та способу транспортування, що використовується для ввезення товару до США
Збір за утримання гавані	комерційний вантаж, що перевозиться через визначені порти

Отже згідно з табл. 3.3 до митних платежів також відносяться федеральний акцизний податок, плата користувачів та збір за утримання гавані. Щодо плати користувачів, вона також має розгалужену категорію та обирається певний її вид з урахуванням певних чинників, що більш детально прописані законами штатів. Чи потрібен додатковий податок чи ні, залежить від товару, який імпортується.

Як видно із проаналізованої інформації щодо загального митно-тарифного регулювання ЄС та США їхні митні системи мають досить багато спільних рис. Але можна зазначити, що у порівнянні із українською системою, вони набагато розгалуженіші та суттєво опрацьовані, що дає змогу цим державам виконувати поставлені завдання митних політик [88].

Для більш актуального аналізу можна звернути увагу на протидію таких країн у часи коронакризи. Відповідно до цього необхідно порівняти митно-

податкові заходи, що були введені у країнах Євросоюзу, США та КНР як країни, що найпершою зіткнулась із цим лихом (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Порівняння реформ країн в умовах COVID-19

Країни	Реформи
США [79]	<p>Казначейство та СВР оголошують про відхилення мит та зборів для деяких імпортерів під час реагування на COVID-19 – Президентом було підписано розпорядження про надання додаткової економічної підтримки американському бізнесу, включаючи критичні ланцюги поставок для американських виробників, під час пандемії COVID-19 .</p> <p>Гнучкість платежів буде доступна лише для імпортерів зі значними фінансовими труднощами і застосовувалась до платежів за товари, що імпортуються в березні та квітні. Імпорт, на який поширюються мита, пов'язані з антидемпінговими та компенсаційними митами не включаються в цю допомогу.</p>
ЄС [80, 81]	<p>19 квітня 2021 року Європейська комісія вирішила продовжити тимчасове полегшення митних зборів та ПДВ на імпорт медичних виробів та захисного обладнання з третіх країн до 31 грудня 2021 року.</p> <p>Імпорт без мита та ПДВ поширюється на: державні організації (державні органи та інші органи публічного права, включаючи лікарні, урядові організації, комуни / міста, регіональні уряди і тд.) благодійні або благодійні організації, затверджені компетентними органами держав-членів.</p> <p>На митну територію Союзу для протидії наслідкам COVID-19, такі як машини швидкої допомоги або якоесь допоміжне медичне обладнання, повинні мати право бути декларованими для тимчасового ввезення з повним звільненням від імпорту Той самий підхід може застосовуватися до тимчасового ввезення медичного, хірургічного та лабораторного обладнання.</p>
КНР [87]	<p>Для імпортних поставок усі місцеві митниці повинні відкрити ексклюзивні прилавки та зелені смуги цілодобово та без вихідних, щоб забезпечити швидке оформлення; імпортовані фармацевтичні препарати, засоби для дезінфекції, захисні костюми, обладнання для лікування та інші матеріали будуть відпущені без затримки.</p> <p>Генеральна митна адміністрація Китаю (GACC) розробила політику та заходи щодо швидшого оформлення, мінімального втручання митного контролю, сертифікаційних послуг та прискорення процесу доступу на ринок імпортованих сільськогосподарська продукція, серед іншого, щоб допомогти бізнесу відновити діяльність та стимулювати зростання зовнішньої торгівлі.</p>

Як видно із табл. 3.4 кожна із цих країн запровадила звільнення від оподаткування товарів, що мають медичну цінність. До таких товарів і раніше застосовувались преференції, але в умовах виникнення коронакризи суттєво посилили такі заходи щодо покращення постачання життєво необхідних товарів кожній країні. Звичайно у кожній країні були свої методи досягнення цієї мети, але загалом всі вони

намагались це зробити. Україна також вводила свої преференційні елементи, зокрема це стосується звільнення товарів від сплати ПДВ товарів, зазначених у розділі «Медичні вироби, медичне обладнання та інші товари, що необхідні для здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню, локалізацію та ліквідацію спалахів, епідемій та пандемій гострої респіраторної хвороби COVID-19», що мають бути підтверджені [81].

У результаті визначено, що незважаючи на намагання кожної країни сформувати свою систему митно-податкового регулювання для забезпечення фіскальної, контролюючої, захисної їх функцій, Україна відстає від рівнів країн Євросоюзу та атлантичного альянсу. Для досягнення такого рівня необхідно проаналізувати досвід інших країн, зокрема і розглянутих у роботі та спрогнозувати схожі алгоритми в економіці України. І розглядати це необхідно звичайно через призму українського законодавства та загальної економічної структури.

3.2. Напрями удосконалення інструментів податково-митного регулювання в Україні

В умовах сучасного прагнення українського суспільства до європейської та євроатлантичної інтеграції, все більше зростають роль та значення інтеграційних процесів. Тим самим постає питання щодо реформування економічних аспектів у бік таких держав. Таке прагнення має у подальшому сприяти покращенню життя українського народу та стабілізації зовнішньоекономічних зв'язків України, насамперед ці зміни стосуються інструментів митного регулювання.

Митні платежі у загальній структурі податкових надходжень до державного бюджету становлять суттєве значення, що свідчить про їх вплив на формування доходної частини державного бюджету, і забезпечують фінансовий сектор. Формування та реалізація державної політики у сфері митно-тарифного регулювання є однією із головних складових функціонування та розвитку держави. Саме тому проблема ефективності інструментів цієї політики є важливою, як на зовнішньому, так і на внутрішньому рівнях. Але для забезпечення правильної роботи цих інструментів необхідно запроваджувати першочергово глибоко пропрацьовані законодавчі правила. Зокрема, в умовах інтеграційних процесів,

вони повинні формуватися відповідно до європейських правил.

Щодо реформування в умовах євроінтеграції та євроатлантичної інтеграції, то Україною, ще у 2014 році було укладено Угоду про асоціацію, включаючи глибоку та всеосяжну зону вільної торгівлі (ГВЗВТ). Вона є головним інструментом наближення України та ЄС одне до одного, сприяння глибшим політичним і міцнішим економічним зв'язкам і шани спільних цінностей. Україна продовжує впроваджувати амбітну програму реформ задля пришвидшення економічного зростання та поліпшення рівня життя своїх громадян [8].

Ці реформи також стосуються митної політики загалом та відповідно її інструментів регулювання. Для виконання завдань, прописаних Угодою про асоціацію, було затверджено «Національну економічну стратегію на період до 2030 року» постановою КМУ № 179 (далі Стратегія). Ця стратегія також орієнтована на європейську та євроатлантичну інтеграцію (реалізація стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в ЄС та в Організації Північноатлантичного договору) [48].

За цією Стратегією прописані цілі, шляхи та завдання для їх досягнення. Митного законодавства стосується саме третя стратегічна ціль “Модернізація прикордонної інфраструктури та забезпечення ефективного митного регулювання”. Вона включає вісім основних шляхів досягнення цілі. Також відповідно до напрямів, прописані завдання щодо виконання кожного із шляхів. Із цих завдань можна виокремити саме ті, що стосуються інструментів митного регулювання. В даній стратегії загалом таких 3 напрямки.

Основні напрямки реформування умовно поділяють на тарифні, нетарифні, інформаційні та технологічні. Можна сказати, що у сучасних умовах розвитку більшу увагу приділяють зміцненню законодавчої інформативної та технологічної бази для будівництва найбільш ефективної системи митного регулювання. А саме спрощення та вдосконалення процедур митного проходження і контролю із застосуванням інформаційних технологій.

До реформування інструментів митного регулювання необхідно підходити комплексно та ґрунтовно змінювати або удосконалювати кожен елемент митної політики (табл. 3.5).

Як видно із табл. 3.5 реформування митного законодавства та митної системи саме в контексті євроінтеграції є важливим критерієм для майбутнього членства України в ЄС. Впровадження запропонованих ініціатив стане відображенням найкращого Європейського та світового досвіду в галузі митної справи.

Таблиця 3.5

Основні напрямки модернізації та забезпечення ефективного митного регулювання [48]

Напрямки	Завдання
Розвиток системи митного контролю та реєстру	<ul style="list-style-type: none"> - встановлення процедур надання обов'язкової тарифної інформації; - спрощення митних формальностей для підприємств з високим ступенем довіри; - розробка веб-порталу з метою доступу до реєстру попередніх рішень щодо класифікації товарів; - розроблення і впровадження системи ефективної оцінки та стягнення митних платежів; - гармонізація митного законодавства із законодавством ЄС і впровадження Єдиного уніфікованого документа (SAD); - впровадження обов'язкового 100-відсоткового електронного митного оформлення; - модернізація системи розрахунку митної вартості; - удосконалення процедур та методів роботи митних лабораторій; - запровадження Спільної транзитної системи (NCTS); - забезпечення захисту прав інтелектуальної власності під час митного оформлення.
Оптимізація організаційної та функціональної структури митниці	<ul style="list-style-type: none"> - впровадження принципу відповідності нетарифним регуляторним заходам та покладення відповідальності за проходження певних видів контролю на декларанта.
Приведення законодавства України у відповідність із законодавством ЄС у митній сфері	<ul style="list-style-type: none"> - приведення стандартів функціонування митної служби України у відповідність із стандартами ЄС (у тому числі щодо визначення уповноваженого економічного оператора); - прийняття конвенції щодо загального режиму транзиту та конвенції щодо спрощення формалізації торгівлі товарами; - запровадження інституту авторизованого економічного оператора, що передбачає надання суб'єктам господарювання спеціального статусу авторизованого економічного оператора для спрощеного проходження митних процедур та забезпечення дотримання законодавства у митній сфері; - розроблення та впровадження нормативно-правової бази для пост-митного контролю та митного аудиту відповідно до стандартів ЄС та Світової організації торгівлі розроблення проекту закону щодо криміналізації контрабанди товарів в Україні.

Також було розглянуто перелік факторів, що впливають на митну політику України. Звичайно їх набагато більше, але дослідженням було виокремлено найбільш впливові. До таких відносять як стимулюючі так і дестимулюючі, але всі вони є елементами економічної структури, що все ж таки є невід'ємною частиною формування інших економічних систем.

Зробивши апріорне ранжування було виявлено, що вагомим фактором, що впливає на митну політику є зміни певних податкових елементів. Оскільки митна

та податкова політики постійно взаємодіють така тенденція є не випадковою. Тому можна зробити висновок, що реформування таких інструментів точно відобразиться на змінах у загальній митній системі.

До інструментів податкового регулювання входять загальнодержавні непрямі податки, а саме мито, акциз та ПДВ, за допомогою яких відбувається регулювання зовнішньоекономічної діяльності країни. Для загального аналізу реформування митної політики за допомогою податкових інструментів потрібно для початку виокремити елементи таких податків, зміни яких і впливають на політку.

До таких відносять суб'єкти митних відносин, а в даному випадку платники податків, об'єкт, що є підставою для їх нарахування. Також кількісна або вартісна база на яку нараховується відповідні ставки, які в свою чергу також мають свою диференціацію. Крім цього вагомим елементом особливо притаманним українській економіці є певні податкові преференції.

Важливим інструментом податкового регулювання зовнішньоекономічної діяльності є податок на додану вартість і його величина. Оскільки він має найбільше навантаження серед усіх митних надходжень, його потрібно розглядати першим. Проаналізувавши відношення ПДВ до обсягів імпортного доходу виявилось, що податкове навантаження цього податку тісно пов'язане із зовнішньоекономічною діяльністю.

Для більш детального ознайомлення із питанням доречним також буде розглянути сучасні ставки податку на додану вартість у країнах ЄС (табл. 3.6). Оскільки ПДВ займає вагому частину надходжень, то його регулювання повинне бути чітко сформоване для достовірного стягнення за умов дотримання усіх принципів податків.

Таблиця 3.6

Режими оподаткування ПДВ, залежно від соціальної значущості товарів у країнах ЄС [44]

Ставка	Що оподатковується
15% стандартна	поставка товарів та надання послуг широкого вжитку
підвищена	предмети розкоші, алкогольні напої та тютюнові вироби
Не менше 5% занижена	соціально важливі товари і послуги

В Україні на сьогодні діє основна ставка, яка не враховує соціального значення об'єкта оподаткування. Натомість Директивою передбачена

диференціація ставок щодо різних груп товарів, що значно зменшує соціальну несправедливість податку. Тому в більшості країн ЄС використовується 3 режими оподаткування ПДВ, залежно від соціальної значущості товарів

Такий підхід є досить раціональним і може бути взятий за основу і в Україні. Ураховуючи викладене вище, для досягнення позитивних наслідків, необхідно внести зміни до статті 193 ПКУ, а саме:

1) ввести підвищену ставку для предметів розкоші, алкогольних напоїв та тютюнових виробів у розмірі 25 %. До предметів розкоші віднести товари, визначені в додатку 2 розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 листопада 2018 р. № 855-р. [44];

2) додати до переліку товарів, послуг, які оподатковуються згідно зі ст. 193 ПКУ ставкою 7 %, інші соціально важливі товари і послуги. [76]

Починаючи з січня 2020 року урядом було внесено зміни щодо правил оподаткування зовнішньоекономічної діяльності платників ПДВ. Головною темою змін стало бюджетне відшкодування. Статтею 198.6 ПКУ прописали, що суми податку з придбання товарів, що не підтверджені документально, зокрема митними деклараціями, а саме тимчасовими, додатковими та іншими її видами, за якими сплачується ПДВ при ввезенні товарів на митну територію України, не включаються до податкового кредиту.

Отже, якщо при ввезенні товарів на митну територію України платником ПДВ сплачено суму податку до бюджету і така сплата підтверджується митними деклараціями, у т.ч тимчасовими, додатковими, платник податку має право на включення такої суми ПДВ до складу податкового кредиту звітного періоду, в якому відбулося оформлення відповідної митної декларації [30].

Така реформа повинна зменшити кількість запитань та оскаржень щодо правильності та правомірності включення певних сум сплаченого податку до податкового кредиту. Таким чином це пришвидшить митне оформлення та підвищить загальну швидкість роботи митниць.

Також від початку існування випадків коронавірусної хвороби законодавство почало реформувати податки, зокрема і ПДВ. Така ситуація збільшила перелік операцій, що звільняються від оподаткування на момент дії карантину. Тобто ввезення на територію товарів, необхідних для виконання заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби, звільняються від оподаткування податком на додану вартість (в тому числі лікарських засобів, медичних виробів та/або медичного обладнання).

Перелік таких товарів визначено Кабінетом Міністрів України. При цьому, положення ПКУ щодо нарахування «компенсуючих» ПДВ-зобов'язань та пропорційного віднесення сум до ПДВ кредиту до таких операцій не застосовуватимуться [35].

Ця реформа збільшила перелік неоподаткованих операцій з ПДВ та в деякій мірі розвантажив митницю щодо контролю за правильністю нарахування сум податку на такі операції. Але існує ризик у період дії таких реформ наживання певних осіб митних органів на незнанні нововведень. Тобто з метою формування кращих умов для таких платників, можливе утворення тіньових схем.

Найновіші реформи щодо ПДВ прийняли у грудні 2020 року. Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування, та застосовується до податкових періодів, починаючи з першого числа місяця, наступного за місяцем опублікування такого Закону. Сама ж реформа стосується ставки оподаткування з ПДВ постачання на митну територію України певних видів сільськогосподарської продукції згідно з УКТ ЗЕД. Така ставка відмінна від основної та встановлена у розмірі 14 %.

Відповідно до таких змін коригування податкових зобов'язань відбувається вже з урахуванням нової ставки тоді як сума податкового кредиту залишається у розмірі який був нарахований при придбанні та/або постачанні такої сільськогосподарської продукції (товарів) [44].

Це було зроблено з метою підтримки сільськогосподарського товаровиробництва в Україні. Незважаючи на зменшення ставки сума податкових надходжень суттєво не зменшиться, якщо не збільшиться. За наявності меншого відсотка оподаткування та більшого попиту на такий вид операції, загальний обсяг коштів може тільки збільшитись.

Щодо митної політики, то така реформа повинна спонукати до ведення більш жвавої зовнішньоекономічної ситуації. Тобто становлення України на ринку сільськогосподарських послуг буде сприяти до розвитку зовнішніх зв'язків, а саме до збільшення перетину такими товарами митний кордон. Спостерігається загальна позитивна ситуація але неготовність митниць до збільшення потоків, та недосконалість адміністрування цього податку можуть збільшити навантаження на митні органи, що призведе до зниження ефективності їх роботи.

Поряд з ПДВ у податковому регулюванні зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання важливе значення займає акцизний податок.

На сьогодні законодавча база щодо цього податку та ефективність його адміністрування є досить привабливою, але незважаючи на це є певні моменти, що потребують удосконалення. Оскільки підакцизні товари це загалом шкідливі товари то саме за рахунок використання акцизного податку можливо здійснювати цілеспрямований вплив на рівень споживання таких товарів, а також стимулювати виробництво якісних товарів підакцизної групи.

Для визначення пріоритетних шляхів щодо такого оподаткування та внесення певних змін потрібно постійно керуватись відповідними нормами щодо врахування цілей охорони здоров'я.

Рівень використання акцизного оподаткування загалом залежить від обраних пріоритетів, але використання акцизного податку повинно відбуватися у поєднанні з іншими інструментами державного регулювання. Внаслідок встановлення диференційованих ставок специфічного акцизу на окремі види алкогольних напоїв здійснюється формування соціально-прийнятної структури виробництва та споживання.

Державою було встановлено акцизний податок також на тютюновмісні вироби для електричного нагрівання (ТВЕН) за допомогою підігрівача з електронним управлінням. Поява такої реформи безумовно збільшить суму податкових надходжень але державою планується збільшення розміру податку щорічно на 20%, що може призвести до створення тіньових схем та «підтримання» нелегального бізнесу підакцизними товарами. Відповідно до думки державних експертів така тенденція повинна скоротити об'єми вживання шкідливих речовин. Але як показує практика, лише мала частина, що не зможе сплачувати велику ціну за тютюнові вироби взагалі відмовиться від цих товарів. Інша ж частина перейде на використання електронних заміників або ж на нелегальні товари. Щодо цього повинні бути переглянуті податкові ставки, або пільги для акцизного податку.

Якщо введення нового об'єкту оподаткування матиме позитивний фіскальний результат, то збільшення ставки може негативно вплинути на цей показник. Також через зменшення попиту на такі товари, або збільшення попиту на вітчизняні заміники, можливе скорочення поставок, тобто зменшення загального товарообігу. Але така ситуація сприятиме вирішенню іншого завдання митної політики, а саме захисту вітчизняного виробника, якщо імпортна контрабанда не перевищить попит. Відтак, існує великий ризик, що не вдасться зібрати заплановані обсяги надходжень акцизного податку (темп зростання надходжень акцизу з тютюнових виробів для нагрівання значно

відставатиме від темпу підвищення відповідної ставки оподаткування).

Краще переглянути відповідні зміни до Податкового кодексу. Причому не лише щодо розміру ставки акцизу, а й стосовно бази оподаткування, яка має визначатися на одиницю маси у кілограмах, а не на тисячу одиниць продукції. Доцільно оподатковувати тютюнові вироби для нагрівання за помірною ставкою і стежити, наскільки ефективними будуть заходи з протидії нелегальному обігу тютюнових виробів, які впроваджуватимуться [33].

Також у зв'язку з підписанням Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом існує практична необхідність лібералізації правил митного оформлення. Необхідно створити сприятливі умови і спростити процедуру перетину митного кордону, вдосконалити правила справляння митними органами податків та зборів при переміщенні товарів через митний кордон України [74].

Як і для ПДВ, для мита було введено певні реформування у зв'язку із COVID-19. До таких відносять формування переліку товарів, що спрямовані на запобігання виникнення та поширення коронавірусної хвороби та звільнення їх на певний період від сплати мита. Такі реформи є позитивними та невід'ємними у сучасних умовах пандемії, але через тимчасовість таких процесів, може негативно вплинути на загальну фіскальну функцію податків. Незважаючи на зменшення тягарю щодо оподаткування, збільшується відповідальність за правильність адміністрування [35].

В умовах нестабільної економічної ситуації Уряд ухвалив законопроект щодо уніфікації ставок ввізного мита на товари легкої промисловості. Цей законопроект повинен стати стимулом до розвитку зовнішньоекономічної торгівлі в сфері легкої промисловості (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

Майбутні зміни ставок мита в Україні [73]

Вид ставок	Ставка	Товари що оподатковуються
Пільгові	0%	на сировину, що не виробляється в Україні, - пряжа, волокна, нитки
Пільгові	1-8%	на готову продукцію - тканини, фетр і повсть, сітки плетені, шпагат та канати
Повні	Підвищити до 10%	на товари легкої промисловості по тих товарних підкатегоріях, де такі ставки менші 10 %.

Незважаючи на негативну ситуацію відбувається розвиток зовнішньої

торгівлі такими товарами, що використовуються у запобіганню поширення хвороби. Така ситуація є позитивною, але це може сприяти поширенню контрабанди, яка за допомогою таких реформ буде перевозити небезпечні речовини на територію України. Таким чином завдання митної політики щодо наповнення бюджету не буде здійснюватися у повній мірі, крім того можливе зменшення акценту митних органів на здійсненні завдання щодо захисту громадян. Очікується, що в разі прийняття законопроекту такі зміни сприятимуть спрощенню ведення вітчизняним бізнесом зовнішньоекономічної діяльності, а в найближчій перспективі – можливість прискорення розвитку легкої промисловості в Україні.

Щодо нововведень можна зазначити також впровадження авторизованих економічних операторів (далі АЕО). Відповідно до підписаної Угоди про асоціацію із ЄС однією із умов є запровадження АЕО. Авторизований економічний оператор являється особливим статусом підприємства, який засвідчує високий ступінь довіри до суб'єкта господарювання та надає йому суттєві спрощення при здійсненні митних формальностей.

Більш детально щодо такого нововведення можна розглянути в табл.3.8. Також вказані нормативно-правові акти, якими будуть врегульовуватись відповідні відносини. Загалом АЕО дозволить суттєво покращити оформлення митних формальностей, що у свою чергу вплине на швидкість його провадження, а також моніторингу. Система стане проміжним елементом між Україною та країнами ЄС. Наразі Мінфін спільно з Держмитслужбою за підтримки міжнародних організацій та Офісу підтримки реформ при Мінфіні розробляє технічне завдання для ІТ компоненту, за допомогою якої підприємства зможуть подавати, а митниця опрацьовувати заяву на отримання авторизації АЕО з відповідною Анкетною самооцінкою в електронному вигляді.

Отже елементи, що прописані в табл. 3.8 у довгостроковій перспективі є можливість збільшити кількість переміщення товарів через митний кордон України та збільшити кількість надходження митних платежів на рік. Не зважаючи на те, що уже прийняті усі відповідні регулюючі нормативно-правові акти, впровадження такого спеціального статусу ще у процесі та потребує доробок та тестувань.

Такі зміни у подальшому сприятимуть наближенню митного законодавства України до стандартів країн Євросоюзу. Це не тільки полегшить міжнародну торгівлю, але й забезпечить формуванню безпечних ланцюгів постачання товарів за участі українських підприємств-операторів, а також

підвищить їх конкурентоспроможність на внутрішньому і зовнішніх ринках.

Таблиця 3.8

Характеристика статусу АЕО [1]

Підприємства, що можуть отримати статус АЕО	Імпортери, експортери, виробники, митні представники, перевізники, експедитори, утримувачі митних складів.
Нормативно-правові акти, що регулюють	Закон України від 02.10.2019 № 141-IX «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо деяких питань функціонування авторизованих економічних операторів» [43]. Постанова КМУ від 29.07.2020 № 665 «Про деякі питання функціонування авторизованих економічних операторів» [46]. Постанова КМУ від 27.01.2021 № 50 «Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного реєстру авторизованих економічних операторів» [50] Постанова КМУ від 03.02.2021 № 70 «Про затвердження форми, опису та правил використання національного логотипа авторизованого економічного оператора та форми сертифіката авторизованого економічного оператора» [52] Постанова КМУ від 24.02.2021 № 139 «Про затвердження форм заяви підприємства про надання дозволу на застосування спеціального спрощення та дозволу на застосування спеціального спрощення» [51]
Критерії, що застосовуються	1) дотримання вимог митного та податкового законодавства України, а також відсутність фактів притягнення до кримінальної відповідальності; 2) належна система ведення бухгалтерського обліку, комерційної та транспортної документації; 3) стійкий фінансовий стан; 4) забезпечення практичних стандартів компетенції або професійної кваліфікації відповідальної посадової особи підприємства; 5) дотримання стандартів безпеки та надійності.
Можуть застосовуватись такі спеціальні спрощення	загальна фінансова гарантія; процедура спрощеного декларування; самостійне накладення пломб спеціального типу; процедура випуску за місцезнаходженням

Також можна зазначити впровадження процедури спільного транзиту, запровадженої Конвенцією про процедуру спільного транзиту (далі – Конвенція), яка наразі є основою для переміщення товарів через 35 країн: державами-членами ЄС, країнами Європейської асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ/EFTA), Туреччиною, Північною Македонією та Сербією. Технологія, яка лежить в основі Конвенції, - Нова комп'ютеризована система транзиту (NCTS). Вона доступна лише для членів Конвенції. Її особливістю є поєднання усіх митних служб кран-учасниць, дозволяючи обмінюватися митними даними. Після приєднання до Конвенції,

митниці ЄС і України матимуть в системі один транзитний документ. Це дозволяє митним органам контролювати товари на кожному етапі перевезення, що означає відстеження вантажів у різних юрисдикціях [20].

У подальшому це дозволить спростити митне оформлення, а також пришвидшити його. Також це вплине на зменшення шахрайства в сфері підробки митних документів. Процедури транзиту в Україні будуть діяти, як і в країнах ЄС, що дозволить підвищити привабливість іноземних партнерів імпортерів, та експортерів.

Особливістю режиму спільного транзиту також є обов'язкове гарантування та пломбування усіх переміщень. Наразі в Україні при транзиті фінансові гарантії є обов'язковими лише для близько 30% товарів, але з часом вони стануть обов'язковими для всіх видів товарів. Конвенція передбачає для трейдерів застосування ряду спеціальних транзитних спрощень. Статус Авторизованого економічного оператора (АЕО) також дозволить трейдерам користуватися цими спеціальними транзитними спрощеннями без проходження додаткової перевірки митницею [20].

Наразі Україна використовує Національну систему контролю транзиту, а застосування NCTS розпочалось лише 2020 року і надалі відбуватиметься у три етапи: Пілотний проект, Національне застосування та Міжнародне застосування. Після впровадження нової системи Україна вже зможе приєднатись до Конвенції, та отримати свої привілеї на європейських ринках.

Ще одним наріжним каменем економічного розвитку та інтеграції є формування митних режимів до європейського рівня. А проблематика самого поняття «режиму» на відміну від «процедури» притаманні більшості європейських країн. Це питання є вагомим оскільки воно визначає саму суть формування митних формальностей. Якщо у європейських країнах використовують загалом три процедури, то в Україні це 14 митних режимів.

Митним кодексом Союзу виділяється лише три типи митних процедур: випуск для вільного обігу, спеціальні процедури та експорт. Ця класифікація найбільш точно відображає функціональне призначення таких процедур — оподаткування та застосування нетарифних заходів економічної політики. Відповідно до цього і виділено дві процедури, де тарифне та нетарифне регулювання застосовується у повній мірі — імпорт та експорт, та «спеціальні процедури», які передбачають звільнення від такого регулювання за певних умов [21]. В Україні також буде ефективніше впровадити схожу систему: замість 14

митних режимів, що мають майже той самий механізм проведення митних формальностей. Вони можливо не будуть схожі на систему, що існує в країнах ЄС, але будуть суттєво спрощувати подальше їх адміністрування.

З постійним розвитком держави відбувається реформування і митної політики. Тож чим більші зміни, тим важче прослідкувати їх вплив на економіку України, а особливо в умовах пандемії. На даний момент через епідеміологічну кризисну ситуацію спричинену COVID-19, кожен аспект економіки країни направлений на удосконалення задля ефективної боротьби із цим. Зокрема через поширення цього вірусного захворювання, країни особливо увагу приділяють саме митним платежам. Таким чином формування системи ефективної співпраці таких податків як ПДВ, мито та акциз конче потрібне.

3.3. Моделювання стратегії розвитку митної політики за умов реформування податкових інструментів

Із технічним прогресом все більше і більше країн розвиваються. На сьогодні залишилось дуже мало держав, які б не скористались сучасними благами. Розвинені країни знаходять нові способи добутку ресурсів, економії або правильного їх використання. У той же час країни, що мали спочатку мало досвіду у реалізації ефективної економічної системи намагаються співпрацювати із більш розвиненими державами для устаткування свого економічного стану. Однією із таких країн є і Україна.

Наразі йде повне оформлення євроінтеграційних процесів України. Початок шляху лежить ще за декілька років до сьогодні. Це говорить про те, що у прагненні нашої країни наздогнати розвиток країн-сусідів, вона пройшла уже тривалий шлях реформвань, злетів та падінь економічної ситуації, прийняття та неприйняття певних нововведень українським суспільством.

Але незважаючи на все це українська влада цілеспрямовано йде у напрямку євроінтеграції та постійно запроваджує технології, правила присутні в країнах Євросоюзу. Удосконалення стосується більшості важливих сфер держави, зокрема і пов'язаних із зовнішньоекономічною діяльністю.

Звичайно у загальній ситуації запровадження нових законодавств або удосконалення існуючих щодо різних сфер країни, однією із вагомих сфер є саме митна політика. Вона формувалась протягом десятиліть, століть та навіть віків

але до сих пір не стоїть на місці та потребує більш сучасного оформлення.

Для суттєвого впливу та введення докорінних змін у митній системі існують менші елементи такого механізму як митна політика, які і піддаються постійному оновленню. Проаналізувавши теоретичні аспекти формування митної політики було сформовано систему із регуляторів. Загалом виокремлюють тарифні та нетарифні інструменти. До тарифних як раз і належать податкові регулятори (митні платежі), а до нетарифних квоти, пільги, ліцензії тощо.

Але для того, щоб правильно сформувавши заходи щодо співпраці із іншими країнами, запровадження нових законодавчих актів чи систем або удосконалення існуючих необхідно сформувавши план або алгоритм дії. У науці такий план є стратегією. У випадку із розвитком митної політики це економічна стратегія.

Стратегія — це загальний, недеталізований план, що охоплює довготривалий проміжок часу, спосіб досягнення важливої мети. Завданням стратегії є ефективне використання наявних ресурсів для досягнення основної мети (стратегія як спосіб дій стає особливо необхідною в ситуації, коли для прямого досягнення основної мети недостатньо наявних ресурсів) [62].

Загалом це поняття з'явилося у воєнні часи, але через його ефективність воно знайшло своє місце і в інших сферах, зокрема і в економічній. Саме в цій сфері стратегія є свідомим процесом, який спрямований на визначення напрямку розвитку організації, території чи, у нашому випадку, країни в умовах середовища, що змінюється. Тобто на шляху довготривалої стратегії встановлюються проміжні пункти, цілі, які необхідно досягнути у процесі реалізації стратегії для досягнення загальної кінцевої мети.

Поняття це не нове, тому технологія формування стратегії вже давно сформована і налічує вона близько десяти дій. На основі технології можна виокремити вісім етапів стратегічного плану (табл. 3.9).

Відповідно до національного масштабу формування плану розвитку митної політики, необхідно сформувавши стратегію саме на центральному рівні. Вона має свої певні особливості зокрема це масштаби планування, методи впливу, призначення, відповідальність, загальне зовнішнє середовище тощо. Відповідно до таких особливостей необхідно суттєво проаналізувати усі позитивні та негативні сторони подальшого реформування та на основі цього побудувати стратегічну модель.

Як видно із табл. 3.9 розроблення стратегічного плану має сім основних етапів. Через свій рекомендаційний характер, у дипломній роботі ми розглянемо лише третій, четвертий та п'ятий етапи.

Етапи розроблення стратегічного плану [84, с. 11]

№	Назва	Мета
I	Ініціація	Заручитися підтримкою керівництва щодо ключових завдань для розвитку організації, регіону чи територіальної громади й очікуваних результатів; оцінити здатність організації, регіону чи територіальної громади до розроблення дієвої стратегії та визначити умови організації процесу стратегічного планування.
II	Створення організаційних структур	Утворити робочу групу для обговорення і затвердження всіх ключових рішень, пов'язаних із розробленням і реалізацією стратегічного плану.
III	Визначення місії, цілей, завдань	Сформулювати місію й стратегічні цілі беручи до уваги бачення як визначення бажаного майбутнього.
IV	Аналіз (SWOT-аналіз)	Визначити сильні та слабкі сторони, можливості й загрози та стратегічні зв'язки, сприяти формулюванню місії, цілей і завдань у стратегічному плані організації, регіону, територіальної громади.
V	Планування	Сформулювати детальний перелік програм, заходів, що будуть вводитись, виконуватись у процесі досягнення поставленої мети.
VI	Реалізація плану	Безпосереднє застосування програм, заходів для досягнення результату.
VII	Моніторинг, оцінювання	Відстеження змін протягом запровадження та виконання програм, заходів, що були прописані планом.

Першочергово необхідно визначити мету проведення подальших дій. А саме аналізу сторін та формування проміжних точок в образі завдань, які необхідно буде виконати для досягнення поставленої мети.

Як уже згадувалось українським урядом нещодавно було затверджено Національну економічну стратегію на період до 2030 року. Відповідно до Стратегії виділяють три основні напрями модернізації митної політики (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Основні напрями модернізації та забезпечення ефективного митного регулювання [48]

Відповідно до цих напрямів Уряд створив план заходів, який буде реалізовувати поступово до 2030 року, але за пів року існування цієї Стратегії вже почали впроваджувати певні законодавчі акти, заходи щодо модернізації митної політики та електронні програми. Відповідно за цей час змінилась загальна економічна ситуація, та можливо деякі проміжні ланки завершені, а деякі – неактуальні. Тому при формуванні власної рекомендаційної моделі було взято за основу саме ці напрями та виокремлено вагомі та найбільш впливові заходи, що повинні модернізуватись або встановлюватись у порядку пріоритетності.

У роботі розглядається реалізація митної політики з урахуванням податкових інструментів, тому метою є реформування митної політики із допомогою податкових регуляторів. При побудові рекомендаційної моделі, після встановлення уже мети та напрямів модернізації наступним кроком є аналіз. Для побудови максимально ефективної стратегії реформування митної політики необхідно провести SWOT-аналіз. після аналізу визначити які саме дії необхідні для досягнення мети, розробити чіткий зміст завдань, обрати інструменти, що будуть використовуватись та встановити процедури впровадження.

Отже SWOT-аналіз – це оцінювання реального стратегічного стану держави, що показує, наскільки поточна стратегія державної політики відповідає її внутрішнім ресурсам і міжнародному становищу. Сильні сторони держави перетворюють деякі зовнішні можливості в реальні, збільшуючи ймовірність їх реалізації. Реалізуючи певні стратегічні кроки та працюючи над слабкими сторонами, змінюючи певним чином свою стратегію державної політики, держава може перетворити загрози на сприятливі стратегічні альтернативи, що і є метою встановлення таких сторін у ході формування SWOT-аналіз [84, 63 с.].

Проаналізувавши перелік інструментів та факторів впливу на митну політику, було сформовано SWOT-аналіз. Виокремлено сильні, слабкі сторони, можливості та ризики, які можуть трапитись у майбутньому (Додаток II).

Відповідно до таблиці проаналізуємо сторони та сформуємо загальну таблицю факторів, що впливають на кінцевий результат, та зміни яких стануть елементами плану дій. Запровадження NCTS (Національна система контролю транзиту) значно полегшить систему митного оформлення, оскільки вона дозволить контролювати обом сторонам перетин кордону, таким чином усі дані будуть заноситись до програми, та підраховуватись зменшуючи при цьому можливість контрабанди. Також ця програма дасть можливість знизити тягар митних органів у процесі адміністрування платежів, оскільки через неї можна

буде прослідкувати усі прогалини у розрахунках.

Впровадження новітніх програм збільшить конкурентоспроможність митної системи з боку іноземців, оскільки перевозити товар через кордон стане безпечніше. У свою чергу це вплине на притік іноземних інвестицій, який у сприятиме розвитку підприємств, встановлення новітніх технологій переробки сміття, очищення повітря та створення зеленої енергії. А вже формування нових підприємств за допомогою іноземних інвестицій зможе надати багато робочих місць, що не будуть відрізнятися від європейських. Створення все більше і більше конкурентних місць в Україні дасть можливість у подальшому розвиватися молоді саме у рідній державі.

Також для спрощення митного адміністрування доречно буде змінити систему митних режимів на схожу з європейською. Це зменшить тягар із митних органів та зокрема із інших суб'єктів зовнішньоекономічних відносин, а також тягне за собою створення нового удосконаленого митного кодексу. Та все ж встановивши спрощення це також покращить систему захисту митного кордону України, оскільки через відсутність проблемних та довготривалих питань під час розмитнення, збільшиться час на чіткий контроль кордону та зменшаться випадки та обсяги контрабанди.

Застосування заходів модернізації звичайно мають як сильні, так і слабкі сторони. Такими можуть стати несприйняття нововведень економікою країни. Оскільки Україна ще не стала країною із квітучою економікою, їй необхідно удосконалюватися. Це не просто витягнуті правила із законодавств інших сусідніх, кращих країн, це аналітичний підхід до кожного нововведення, із розглядом питання, щодо можливості його імплементації при сучасній економічній ситуації.

Наразі ж це робиться швидкими темпами, у намаганні наздогнати провідні економічні країни світу, а також у намаганні щось довести цьому світу. Кращою була б система ґрунтовного дослідження процесів, що відбуваються у країні та подальша повільна імплементація.

Коли залишилось ще коріння із часів, коли Україна була у складі Радянського Союзу, але при цьому запроваджувати нові західні правила. Це говорить про низький рівень митної культури. Тоді коли західні європейські країни проходили кожна свій особистий шлях становлення економіки, зокрема і митної політики, Україна була вимушена «грати» за правилами Радянського Союзу, тим самим здобувши незалежність, почали із тих правил, що були тоді присутні.

У процесі незалежного існування Україна обрала інший протилежний

напрямок розвитку. Таким чином для усунення розбіжностей необхідно відмовитись, або скоригувати певні застарілі правила, що залишились із тих часів, зовсім віддалити їх від радянської епохи.

Також імплементація європейських правил потягне за собою перелік негативних моментів. У тому числі це встановлення пілґ, квот, спрощеного ввозу чи оформлення товарів для європейських країн. Така тенденція зможе як заохотити українське виробництво до удосконалення, та може і загнати їх у глухий кут, тим самим знищити українське виробництво. Для запобігання виникнення такої ситуації, доцільно буде проаналізувати сучасну ситуацію економіки України та країн ЄС, та визначити найбільш ймовірні наслідки, у результаті запропонувати іншій стороні альтернативні шляхи.

Крім сильних, слабких сторін, а також можливостей, які у результаті впровадження дасть ця стратегія, необхідно згадати і про ризики. Будь-які зміни несуть у собі як позитивні, так і негативні наслідки і у процесі формування стратегічного плану однією із вагомих частин є розрахунок та аналіз негативних, а саме – ризиків.

У процесі імплементації митних правил країн ЄС є великий ризик невизначеної стратегії розвитку. Тоді коли багато як зовнішніх, так і внутрішніх проблем важко тримати фокус на чомусь одному. Така розсіяність державного апарату у процесі формування законодавчих актів, а саме формування їх без проведення точних аналізів, може вплинути на розбіжність різних заходів плану стратегії розвитку. Тим самим це призведе до невизначеності. Щоб уникнути цього ризику необхідно реально розрахувати часові рамки та запровадити помірний точний аналіз та поступове запровадження нових (оновлених) правил.

Також ще одним суттєвим ризиком є встановлення контролю з боку ЄС. У свою чергу це може також призвести до встановлення обмежень певних митних тарифів та перехід на європейський рівень цін (що відбувається уже сьогодні). Звичайно встановлення контролю з боку інших держав обмежить українському уряду право змін, що могли б покращити життя населення. Також це все потягне за собою зниження платежеспроможності українських громадян, втрати конкурентоспроможності певних галузей та навіть використання української землі як сировинного прирідку, чи для шкідливого виробництва.

Для встановлення гармонічного поступового удосконалення митної політики було сформовано перелік заходів для здійснення подальшої SWOT стратегій. Для їх групування було використано метод ABC (табл. 3.10).

Таблиця 3.10

Заходи щодо здійснення SWOT стратегій з групуванням методом ABC

№	Захід	Рівень впливу, %	Вирішеність поставленої мети, %
1	Запровадження NCTS	20	20
2	Запровадження статусу АЕО	18	35
3	Диференціювання ПДВ	15	46
4	Ввести підвищену ставку акцизного податку на товари елементи розкоші	13	58
5	Зменшення пільгових ставок мита	8	67
6	Підвищення повних ставок мита на 10%	8	69
7	Додати товари, що оподатковуються за ставкою ПДВ 7%	6	85
8	Квотування експорту сільськогосподарської продукції	5	91
9	Імплементация бар'єрів відповідно до європейських норм	4	98
10	Скорочення митних режимів до трьох	3	100

Як видно із табл. 3.10 для формування стратегічної моделі було виділено десять загальних заходів, що зможуть поступово привести митну політику до ефективного рівня. Як видно також до таких заходів входять і податкові регулятори, а саме їх елементи. У результаті їх реформування, вони зможуть вплинути на удосконалення митної політики.

Для встановлення пріоритетності та подальшого алгоритму запровадження заходів стратегії було побудовано діаграму Парето на основі проведеного аналізу тарифних та нетарифних регуляторів у попередніх розділах (рис. 3.2).

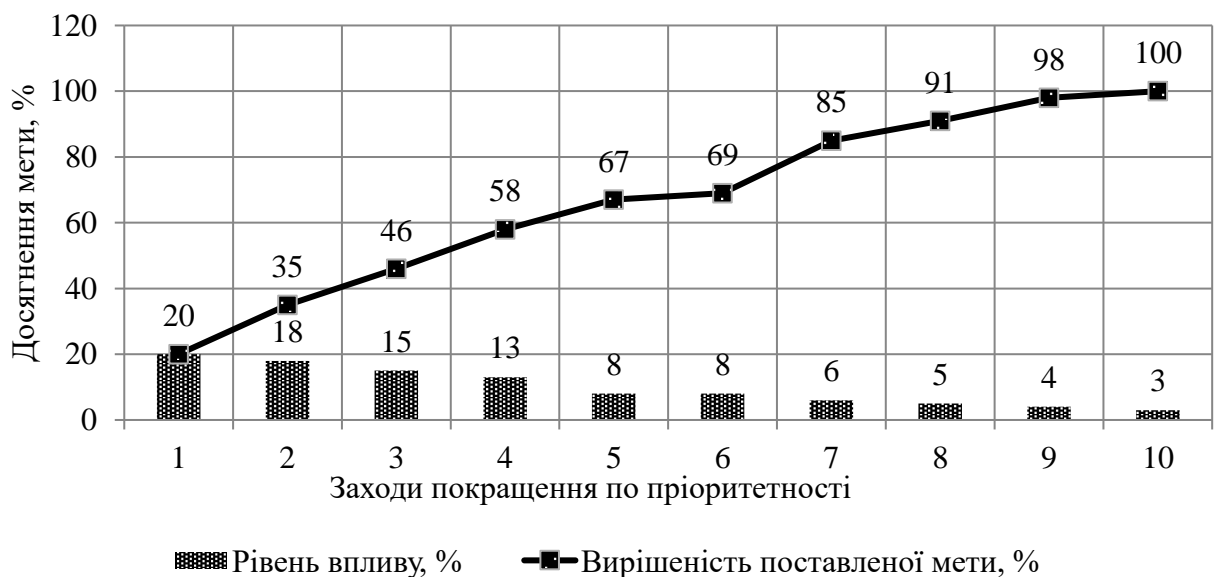

Рис. 3.2. Діаграма Парето з групуванням стратегії методом – ABC

Як видно із діаграми Парето (рис. 3.2) кожен встановлений пункт є частиною ланцюга подій, встановлених стратегією. Вони доповнюють один одного та поступово досягають мети. Видно, що перші чотири заходи є найвпливовішими, оскільки вони загалом виконують стратегічних план на 58%, що на 8% більше ніж половина, тобто успіх стратегії головним чином залежить від запровадження саме перших чотирьох пріоритетних заходів.

Також можна побачити, що найбільшого впливу наразі у впровадженні системи NCTS (Національна система контролю транзиту) та запровадження статусу авторизованого економічного оператора. На діаграмі Парето добре видно який внесок зроблять такі нововведення. Це через те, що на сьогодні основними із удосконалень митної політики є саме ці два. Вони дадуть змогу контролювати систему перетину кордону, як кількості так якості товару. Крім того, це значно полегшить подальшу роботу митних органів і у результаті всієї митної системи. Тобто ці два показники є найбільш впливовими та одними із перших, що покращать економічну ситуацію в Україні.

Найменшого впливу дістали імплементація європейських нетарифних бар'єрів та скорочення митних режимів до трьох. Таку ситуацію також можна пояснити тим, що кожне із цих покращень є суттєвим кроком у покращенні загальної ситуації, але спочатку це може стати деякою перепорою. Тобто ці удосконалень достатньо затратні не тільки матеріально, але і відповідно до часових мірок. Таке покращення буде видно не скоро та потребує суттєвих законодавчих змін, що також може спричинити першочергово економічних колапс. У зв'язку із таким аргументами можна погодитися із рис. 3.2. Ці удосконалень принесуть суттєвий вклад та майже повністю перемінять механізм митної політики, але все ж таки це довгострокові зміни.

Отже визначено, що митна політика потребує значного покращення. Саме для цього на основі аналізів, проведених у попередніх розділах роботи було сформовано рекомендаційну стратегію, що включає в себе тарифні та нетарифні заходи, які зможуть реформувати загальну митну політику. Деякі із встановлених стратегією завдань почали виконуватись урядом та наразі займають вагомe місце у формуванні нової митної системи, митної політики та все ж навіть такі нововведення потребують випробування часом.

Висновки до 3 розділу

У ході написання проєктного розділу дипломної роботи було виконано ряд завдань, поставлених до наукового дослідження. Зокрема розглянуто зовнішньоекономічну ситуацію України, використовуючи міжнародні рейтинги. Крім цього виокремлено певні, відмінні від українських, правила, які допомагають іншим країнам підтримувати стабільну економічну ситуацію як в середині країни, так і за її межами. На основі цього було проведено наскрізний аналіз реформ митних платежів та їх вплив на митну політику України.

Великий перелік інформації щодо змін не має значення, якщо не знаєш для чого це робити. Тим самим розглянувши реформи, що діють в інших країнах та стабільно вирішують безліч проблем, що виникають, не можна без формування власних цілей. У ході формування мети, з'являються напрями, тобто шляхи реформування певних видів елементів для досягнення кінцевої цілі. Тож одним із завдань дипломної роботи було визначення таких напрямів.

Отже було встановлено та обґрунтовано напрями реформування митної політики за допомогою реформування елементів її механізму з урахуванням податкових регуляторів. Відповідно до Національної стратегії до 2030 року щодо митної політики можна виокремити три такі напрями, а саме: оптимізація організаційної та функціональної структури митниці, розвиток системи митного контролю та реєстру, приведення законодавства України у відповідність із законодавством ЄС.

Також взявши до уваги такі напрями було виконане останнє поставлене завдання це формування стратегічної моделі подальшого розвитку митної політики. Оскільки вже було визначено тісний зв'язок податкових інструментів і реалізацією митної політики, то також вагомими критеріями стратегії є реформування податкових регуляторів. На основі проведених аналітичних дій у попередніх розділах, було сформовано SWOT-аналіз, що включив у себе всі важливі результати та сформував таблицю сильних, слабких сторін, можливостей та ризиків реформування митної політики. У результаті такого аналізу було сформовано SWOT-стратегію в якій прописані важливі заходи реформування елементів механізму митної політики, які були для показового прикладу згруповані та викладені у діаграмі Парето. Діаграма стала показовою частиною проєктного розділу, яка показала важливість та пріоритетність формування заходів у процесі реалізації рекомендованої стратегії.

ВИСНОВКИ

За результати написання дипломної роботи була досягнута мета, яка полягала в узагальненні теоретичних аспектів та розробки практичних рекомендацій щодо удосконалення митної політики з урахуванням інструментів податкового регулювання. Протягом написання дослідницької роботи вирішено завдання, які було поставлено на початку роботи.

1. Виходячи із сучасної зовнішньоекономічної ситуації, наша економіка вимагає формуванню якомога привабливіших умов для реалізації таких відносин. Крім того є необхідність у захисті внутрішніх виробників та споживачів. Для цього потрібно реформувати митну політику держави, але на неї впливають багато факторів, зміни яких відображаються на цій політиці. До таких факторів відносять і інструменти податкового регулювання.

Для виявлення певних закономірностей та актуалізації цього питання було проведено дослідження. Зокрема виявлено історичні аспекти розвитку податкових інструментів та вплив таких аспектів на формування сучасного вигляду такої системи. Історичний розвиток вплинув не тільки на елементи кожного із них, але й пройшов немалий шлях та зазнав кардинальних змін закон до того моменту, як сформувались два загальних взаємопов'язаних кодекси.

Отже у процесі написання дипломної роботи було визначено історичне підґрунтя формування податкових інструментів в митній політиці. Ще від початку існування мита та акцизу, вони мали схожий характер тому історично вони почали розвиватись майже у той самий час. ПДВ ж на відміну від них є досить молодим податком, тому його участь у формуванні митної політики встановилась лише за часів формування незалежної України.

2. Загалом митна політика це комплекс заходів, які направлені на виконання певних завдань, що поставлені перед нею. До таких завдань відносять формування сприятливих митних умов для покращення зовнішньоекономічної ситуації та підвищення конкурентоспроможності країни на світовому ринку. Окрім цього вона відповідає за захист митних кордонів та вітчизняних виробників. Це все було використано при формуванні визначення «Митна політика». Проаналізувавши різні джерела (законодавчі та нормативно-правові акти, думки провідних вчених) було встановлено оптимальне визначення.

Визначення також сформувалось на основі завдань та функцій, які повинна нести у собі митна політика. Таким чином було у ході розгляду поняття, та

історичної будови структури митної політики виокремлено шість основних функцій: фіскальна, економіко-регуляторна, захисна, контроль-організаційна, інформаційно статистична та міжнародно-політична.

3. Проаналізувавши теоретичну частину структури митної політики було виокремлено систем податкових інструментів у митній політиці. Зокрема це митні платежі: податок на додану вартість, акцизний податок та мито. Все ж таки на митну політику впливає досить багато як податкових, так і неподаткових факторів. Зокрема визначено, що до податкових інструментів належать митні платежі, які включають мито, акциз та ПДВ. Вони займають вагому ланку у реалізації митної політики, а отже і мають суттєвий вплив на неї.

4. Для виявлення найбільш впливових інструментів було використано метод апріорного ранжування. На досліджуваний показник найбільше впливають зміни елементів податків та зборів, якість митного контролю, види митного режиму, кваліфікація митних органів. Тобто формування законодавчої бази відповідних інструментів впливу є підґрунтям до встановлення ефективної митної політики. Тоді як найменш впливові фактори до яких ввійшли загальні зміни у законодавстві, застосування трансфертного ціноутворення при імпорті-експорті, країна походження товарі, дефіцит бюджету та форс-мажорні ситуації. Вони теж мають відповідний вплив але не на рівні здійснення відповідних реформувань. Стимулюючим ефектом на формування митної політики також є диференціація ставок митних платежів, що дозволяє дотримуватись принципу соціальної справедливості. Крім того наявність певних преференцій щодо окремих платників або операцій є стимулом до розширення зовнішніх зв'язків країни.

5. Розглянуто необхідність таких митних податків як обмежувачів у митній політиці. Було визначено, що для запобігання створення тіньових схем необхідно встановлювати відповідні елементи митних платежів. А саме відповідно до попиту та можливостей суб'єктів ЗЕД. Тобто такі інструменти є не тільки податковими регуляторами але й обмеженнями щодо безперервного перетину товарів та послуг через митний кордон України. До таких можна віднести тарифні та нетарифні. Тарифні це саме митні платежі, а до нетарифних можна віднести ліцензії на перетин певного товару, квотування експорту, встановлення інших нетарифних бар'єрів. Але й вони також тісно пов'язані із митними платежами.

6. Разом із обмеженнями було розглянуто роль митних платежів у формуванні та реалізації митної політики. Проаналізовано ефективність їх адміністрування митними органами у розрізі по митницям за період 2017-2020

роки. Було визначено, що кількість декларацій збільшується із кожним роком, що говорить про те, що митні платежі є вагомим регулятором зовнішньоекономічних відносин.

7. Тож для майбутньої реалізації впливу таких податків на митну політику було проаналізовано останні реформування щодо митних платежів, їх вплив на митну політику та можливість існування.

Було виокремлено досить широкий перелік реформ, що були здійснені у період 2020 року, зокрема і тих, що стосувались тимчасових пільг у зв'язку із COVID-19. До таких реформ входять як стимулюючі так і дестимулюючі елементи реформ, або їх можна розглядати з обох боків. Найбільше реформацій зазнав ПДВ. Було внесено уточнення щодо нарахування податкового кредиту та підстав щодо цього.

Щодо акцизного податку, то його було дещо осучаснено, а саме внесення до переліку підакцизних товарів електронні сигарети, встановлення ставок на рідини до таких виробів. Це є безумовно потрібною фазою у удосконаленні акцизу, оскільки час постійно рухається, а з ним і економіка. За сприятливих умов встановлення таких ставок є позитивна його сторона, але при недосконалому аналізі та прогнозуванні, можна спричинити формування нелегального ринку підакцизних товарів.

Щодо мита, урядом було прийнято законопроект, щодо уніфікації видів мита на товари легкої промисловості. Така реформа допоможе збільшити попит на здійснення зовнішньоекономічної діяльності, а отже до збільшення вагомості митної політики.

Для спрощення проведення митного оформлення, а також для приведення українського митного законодавства до європейського рівня необхідно змінити систему митних режимів. Замість 14 діючих на сьогодні створити систему із 3 основних режимів, кожен із яких матиме розгалуження у вигляді певних особливостей.

Крім цього необхідно пришвидшити впровадження та практику щодо спільного транзиту та АЕО. Така система дозволить у подальшому спростити ведення митного оформлення, а також підвищить загальну конкурентоспроможність України на зовнішніх інвестиційних ринках.

Окрім того, з постійним розвитком держави відбувається реформування і митної політики. Тож чим більші зміни, тим важче прослідкувати їх вплив на економіку України, а особливо в умовах пандемії. На даний момент через

епідеміологічну кризову ситуацію спричинену COVID-19, кожен аспект економіки країни направлений на удосконалення задля ефективної боротьби із цим. Зокрема через поширення цього вірусного захворювання, країни особливої уваги приділяють саме митним платежам. Таким чином формування системи ефективної співпраці таких податків як ПДВ, мито та акциз конче потрібне.

Загальна ситуація щодо реформування є позитивною для митної політики та являється поштовхом до більш детального вивчення та виявлення прогалин у адмініструванні певних податкових елементів.

8. Для задоволення усіх питань першочергово необхідно було сформуванати напрями, щодо яких будуть встановлюватись та запроваджуватись такі реформи. На початку 2021 року урядом було сформовано стратегію економічного розвитку України до 2030 року. Оскільки економіка сучасної України нестабільна, то і напрямів щодо її удосконалення чимало. У ході написання дослідницької роботи, було проаналізовано чинну Стратегію та виокремлено напрями, що стосуються розвитку саме митної політики. До таких можна віднести три основних, які включають в себе перелік завдань

9. Кінцевим завданням у дипломній роботі було формування стратегічної моделі подальшого розвитку митної політики за умови реформування окремих елементів. Через тісний зв'язок митної та податкової систем до таких елементів також входять податкові інструменти. Відповідно до напрямів розвитку визначених урядом України було сформовано рекомендаційну модель. Використано SWOT-аналіз та потім сформовано SWOT-стратегію. Результати були зображені на діаграмі Парето, яка показала пріоритетні заходи реформування та відсотки впливу кожного із таких заходів. До таких заходів входять продовження впровадження спільної транзитної системи для спрощення митного оформлення на місцях, а також для полегшення роботи митним органам, покращення контролю за товарами, що перетинають український кордон. Продовження встановлення спеціального статусу авторизованого економічного оператора, що покращить систему провадження митних формальностей.

Отже проаналізувавши митну політику та загальну систему інструментів податкового регулювання, можна зробити висновок, що ця політика заснована на трьох загальних митних платежах, що являються невід'ємною її частиною. Тобто формування митної політики не відбувається без реформування окремих податкових інструментів. Це ще один доказ тісного зв'язку митної та податкової політик.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авторизовані економічні оператори: URL: https://mof.gov.ua/uk/authorized_economic_operators-470
2. Адамович Н. Безоплатний імпорт. Електронний журнал Податки та бухоблік. 2018. № 35-36. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2018-/may/issue-35-36/article-36185.html>
3. Аналіз обсягів контрабанди в Україні: звіт незалежної групи з макроекономічного аналізу та прогнозу / за ред.: Г. Кукуруза, М. Лесик, С. Ніколаєнко. Київ, 2019. 28 с.
4. Безмитні тарифні квоти та їхнє використання. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/zona-vilnoi-torhivli/bezmytni-taryfni-kvoty-ta-yihnie-vykorystannia>
5. Бережнюк І. Теоретичні основи та сутність митної справи. Вісник Академії митної служби України. Київ. 2002. № 3. С. 3–13.
6. Братушка Е.С., Кононець Є.В. Генеза податку на додану вартість в Україні. Ефективна економіка. 2014. № 4. URL: <http://www.econo-my.nayka.com.ua/?op=1&z=2959>
7. Валовий внутрішній продукт (ВВП) в Україні 2021 URL: <https://index.min-fin.com.ua/ua/economy/gdp/>
8. Відносини між ЄС та Україною: інформаційна довідка / European Union External Action Service 2011 – 2021 (EEFS10). URL: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/29685/node/29685_uk
9. Глуха Г.Я. Митна політика як фактор економічного зростання країн. Проблеми економіки. Київ. 2012. № 3. С. 20 – 25
10. Голенко О. Акцизний податок: що новенького? Електронний журнал Податки та бухоблік. Київ. 2020. № 50. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2016-/march/issue-18/article-16013.html>
11. Гончаров П. К. Таможенная политика. Актуальные проблемы современной таможенной политики России: Материалы заседания “круглого стола” 14 декабря 1995 г. / Под ред. проф. Н. М. Блинова. Москва: РИО РТА, 1995. С. 89–93.
12. Гребельник О. П. Регіоналізація митних ставок як каталізатор глобалізаційних процесів. Культура народів Причорномор'я. 2005. № 59. С. 19 – 22.
13. Гуцул І.А. Митна політика зарубіжних країн: навч. посіб. / І.А. Гуцул. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 198 с.
14. Державна митна служба України. URL: <https://customs.gov.ua/>

15. Доходи держбюджету України. URL: <https://index.min-fin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/2016/>
16. Дубовик О.Ю., Мартинюк І.В. Фіскальна ефективність митних платежів в Україні. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/-12879/1/Фіскальна%20ефективність%20митних%20платежів%20в%20Україні.pdf>
17. Іванов Ю. Б., Майбуров І. А. Податкова політика: теорія, методологія, інструментарій навчальний посібник. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2010. 492 с.
18. Ківалов С. В., Кормич Б. А. Митна політика України: Підручник / С.В. Ківалов, Б.А. Кормич. Одеса: Юридична література, 2001. 256 с.
19. Комментарий к Таможенному кодексу Российской Федерации /под ред.: А.Н. Козырина. Москва: Спарк, 1996. 624 с.
20. Конвенція про процедуру спільного транзиту (ССТР), Нова комп'ютеризована система транзиту (NCTS) та Україна URL: <https://customs.gov.ua/rezhim-spilnogo-tranzitu-ncts#>
21. Кормич Б.А. Митні режими або митні процедури: європейські стандарти термінології та класифікації. LEX PORTUS. 2017. № 2 (4) С. 142–153
22. Кукуруза Г., Ніколаєнко С., Лесик М. Аналіз обсягів контрабанди в Україні: масштаби, прямі / непрямі втрати бюджету та економіки URL: <https://apitu.org.ua/node/119>
23. Лепеха М.О., Ревунова А.Б. Оцінка ефективності фіскальної функції в контексті розвитку митної політики України. URL: <https://www.ndifp.com/1450/>
24. Маложон О.І. Історія виникнення і розвиток митної справи в Україні: Науковий вісник публічного та приватного права. 2017. № 2. С. 143 – 147.
25. Митна політика. Міністерство фінансів України URL: <https://mof.gov.ua/uk/customs-policy>
26. Митний кодекс України від 13.03.2012 р № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show-/4495-17#Text>
27. Найденко О.Є, Єніна А.О., Костяна О.В. Основні аспекти становлення та розвитку митної справи України. Глобальні та національні проблеми економіки, 2018. № 23. С. 506 – 511.
28. Найденко О.Є., Тихомирова Д.В. Інструменти податкового регулювання при реалізації митної політики. Актуальні питання діяльності суб'єктів господарювання в умовах пандемії COVID-1: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 26 лют. 2021 р. Харків, 2021. С. 292 – 297.
29. Найденко О.Є., Тихомирова Д. В. Роль митних платежів в митній політиці

України. Інфраструктура ринку. 2021. № 60. URL: <http://www.market-infr.or.ua/uk/60-2021>

30. Новації Закону №466: формування податкового кредиту на підставі тимчасової митної декларації. URL: <https://officevp.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/434495.html>

31. Пашко П. В. Митна безпека (теорія, методологія та практичні рекомендації): монографія. Львів: ІРД НАН України, 2009. 628 с.

32. Податки і збори: сучасні тенденції та перспективи / Вдовиченко А.М., та ін. ; за заг. ред. В. М. Мазярчука. Київ: «ФОП Лопатіна О.О.», 2019. 392 с.

33. Податкове регулювання ринку тютюнових виробів в умовах його трансформації / В. І. Коротун, та ін. ; за заг. ред. Кошук Т. В. Ірпінь–Хмельницький, 2020. 133 с.

34. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show-/2755-17#Text>

35. Податкові новації у зв'язку з карантинном. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/194260_podat-kov-novats-u-zvyazku-z-karantinom

36. Показники зовнішньої торгівлі України URL: <https://customs.gov.ua/>

37. Приймаченко Д. В. Митна політика держави та її реалізація митними органами: монографія. Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2006. 332 с.

38. Примак А.Ф. Відображення митної та податкової політики в документальній спадщині за доби гетьмана Богдана Хмельницького. Праці Центру пам'яткознавства. 2014. № 25. С. 185 – 195.

39. Про акцизний збір: Декрет Кабінету Міністрів України від 26.12.1992 р № 18-92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/18-92#text> (втрата чинності)

40. Про акцизний збір: Закон України від 18.12.1991 р. № 1996-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws-/show/1996-12#text> (втрата чинності)

41. Про валюту і валютні операції: закон України від 21.06.2018 р № 2473-viii. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#text>

42. Про введення в дію Митного кодексу України: Постанова ВРУ від 12.12.1991 р. № 1970 А-XII. URL: <https://zakon.rada.gov-ua/laws/show/1970-%d0%b0-12#text> (втрата чинності)

43. Про внесення змін до Митного кодексу України щодо деяких питань функціонування авторизованих економічних операторів: Закон України від 02.10.2019 № 141-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/141-IX#Text>

44. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо ставки податку на додану вартість з операцій з постачання окремих видів сільськогосподарської продукції: Закон України від 17.12.2020 р. № 1115-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1115-20#Text>

45. Про внесення пропозицій щодо застосування секторальних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів згідно з резолюціями Ради Безпеки ООН: Розпорядження КМУ №855-р від 2 березня 2016 р. № 2270, від 30 листопада 2016 р. № 2321, від 2 червня 2017 р. № 2356, від 5 серпня 2017 р. № 2371, від 11 вересня 2017 р. № 2375 та від 22 грудня 2017 р. № 2397 щодо Корейської Народно-Демократичної Республіки» від 14.11.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/-855-2018-p#Text>

46. Про деякі питання функціонування авторизованих економічних операторів: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.07.2020 № 665. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/665-2020-п#Text>

47. Про заборону ввезення на митну територію України товарів, що походять з Російської Федерації: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 №1147. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1147-2015-%D0%BF#Text>

48. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 №179. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179>

49. Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2021 рік: Постанови Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2020 року №1329. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1329-2020-%D0%BF#n32>

50. Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного реєстру авторизованих економічних операторів: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.01.2021 № 50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws-/show/50-2021-п#Text>

51. Про затвердження форм заяви підприємства про надання дозволу на застосування спеціального спрощення та дозволу на застосування спеціального спрощення: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.02.2021 № 139. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-form-zayavi-pid-a139>

52. Про затвердження форми, опису та правил використання національного логотипа авторизованого економічного оператора та форми сертифіката авторизованого економічного оператора: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.02.2021 № 70. URL: <https://zakon-.rada.gov.ua/laws/show/70-2021-п#Text>

53. Про Єдиний Митний тариф: Закон України від 05.04.2001 р. № 2371-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws-/show/2371-14#Text> (втрата чинності)
54. Про Митний тариф України: Закон України від 04.06.2020 р № 674-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws-/show/584-18#n3>
55. Про податок на добавлену вартість: Декрет Кабінету Міністрів України від 26.12.1992 р. № 14-92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/14-92#text> (втрата чинності)
56. Про податок на добавлену вартість: Закон України від 20.12.1991 р. № 2007-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2007-12/ed19911220#text> (втрата чинності)
57. Про податок на додану вартість: Закон України від 03.04.1997 р. № 168/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168/97%D0%B2%D1%80#Text> (втрата чинності)
58. Прокіпчук Л.І. Адміністрування митних платежів в умовах реформування митної політики держави – дисертація на здобуття наукового ступеня Тернопіль 2021. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497-/41781/1/aref-prokipchuk-na-sait.pdf>
59. Пужай-Череда А. Понад 30% великих суб'єктів ЗЕД порушують вимоги валютного законодавства. URL: <https://officevp.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/442822.html>
60. Пухальський В. В. Сучасний стан оподаткування ПДВ операцій у сфері ЗЕД та напрямки його удосконалення. Вісник Хмельницького національного університету: Економіка, 2015. № 4 (2). С. 98 – 103.
61. Сандровский К. К. Таможенное право в Украине: учеб. пособие для студентов юридических вузов и факультетов. Киев: Вентури, 2000. 208 с.
62. Стратегія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F>
63. Таможенное право: Учебник для вузов / Отв. редактор проф. Б. Н. Габричидзе. Москва: БЕК, 1995. 480 с.
64. Тарифні квоти в рамках (далі – ПВЗВТ). URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&isSpecial=True&id=f5cea3c3-d7e0-4e49-994d-f87089e3d3fc&title=ТарифніКвотиVRamkakhPvzvt>
65. Тарифні квоти та нетарифні заходи в ПВЗВТ. URL: <https://eu-agreement.ed-era.com/b4/p3>
66. Тихомирова Д.В. Аналіз податкових обмежень у митній політиці.

Електронний журнал «Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С.Кузнеця». 2020. №12. С. 248-251. URL: <https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2021-/03/MV-12-2020.pdf>

67. Тихомирова Д.В. Митні платежів у розрізі митних режимів. Науково технічний розвиток: економіка, технології, управління.: матеріали XX міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 8-9 квітня. 2021 р. Київ, 2021. С. 115 – 116.

68. Тихомирова Д.В. Напрямки удосконалення інструментів митного регулювання в умовах євроінтеграції. Електронний журнал «Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С.Кузнеця». 2021. №7. С. 251 – 254.

69. Тихомирова Д.В. Особливості проведення фітосанітарної експертизи в митній сфері. Електронний журнал «Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С.Кузнеця». 2020. №12. С. 251 – 254. URL: <https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/MV-12-2020.pdf>

70. Тищенко В. Ф., Найденко О. Є., Карпова В. В., Остапенко В. М., Малишко Ю. М. Податкова система: Мультимедійний навчальний посібник. URL: <http://ebooks.git-elt.hneu.edu.ua/taxsystem/index.html>

71. Трансформація акцизної політики України: монографія / Коротун В. І., Брехов С. С., Новицька Н. В. та ін.; за заг. ред. В. І. Коротуна. Ірпінь : Видавництво Національного університету ДПС України, 2015. 404 с.

72. Тульчинский Л. И. Таможенная политика. Большая советская энциклопедия: [в 30 т.] / гл. ред. А. М. Прохоров. 3-е изд. Москва: Советская энциклопедия, 1969 – 1978.

73. Уряд схвалив внесення змін до Митного. URL: https://jurliga.ligazakon.net/ua/news/19971-5_uryad-skhvaliv-vnesennya-zmn-do-mitnogo-tarif

74. У чому полягає митна реформа. URL: <https://product.ligazakon.ua/-podatok-na-pributok/>

75. Фрадинський О.А. Еволюція акцизного оподаткування в Україні. Вісник Хмельницького національного університету, 2009. № 1. С. 112 – 116.

76. Шавло І.А. Удосконалення підходів до адміністрування пдв у період виходу України з пандемічної кризи 2019 – 2021. Протидія мінімізації сплати податків: світовий досвід та практика України: матеріали III наук-практич. круглого столу, м. Ірпінь, 15 трав. 2020 р. Ірпінь: НДІ фіскальної політики, 2020. 234 с.

77. Шинкаренко І., Шевченко В. Трансфертне ціноутворення та митна оцінка: точка дотику та як їх використати бізнес. Юрист і закон. 2017. № 9. URL: <http://kmp.ua/uk/analytics/press/transfer-pricing-and-customs-valuation-touch-points-and->

how-business-can-use-them/

78. All WTO member countries: number of measures: Ukraine. URL: <http://i-tip.wto.org/goods/Forms/GraphView.aspx?period=y&scale=lg>

79. CBP Coronavirus (COVID-19) Updates and Announcements. URL: <https://www.cbp.gov/newsroom/coronavirus>

80. Commission waives customs duties and VAT on the import of medical equipment from non-EU countries. URL: https://ec.europa.eu/taxation_customs-/covid-19-taxud-response/covid-19-waiving-vat-and-customs-duties-vital-medical-equipment_en

81. COVID-19: яким критеріям мають відповідати товари для звільнення їх від оподаткування ПДВ на період карантину? URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100022143-covid-19-yakim-kriteriyam-mayut-vidpovidati-tovari-dlya-zviltannya-yikh-vid-opodatкування-pdv-na-period-karantynu>

82. Origin of goods. URL: https://ec.europa.eu/taxation_customs/covid-19-taxud-response/guidance-customs-issues-related-covid-19-emergency_en#heading_7

83. Requirements for importing alcohol for personal use. URL: https://help.cbp.gov/s/sidebar-top-5-import?language=en_US

84. SWOT-аналіз соціо-економіко-екологічного стану підприємств : конспект лекцій / укладач І. Ю. Аблєєва. – Суми : Сумський державний університет, 2020. 233 с.

85. Taxes or fees required to import goods into the United States. URL: https://help.cbp.gov/s/article/Article-810?language=en_US

86. The Global Competitiveness Report 2019 с.648. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf

87. VAT rules and rates. URL: https://europa.eu/youreurope/business-/taxation/vat-/vat-rules-rates/index_en.htm

88. What customs can do to mitigate the effects of the COVID-19 pandemic. URL: http://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/topics/facilitation/-activities-and-programmes/natural-disaster/covid_19/covid_19-categorization-of-member-input.pdf?la=en

ДОДАТКИ

Групи підакцизні товарів в Україні [32]

Період	Підакцизні товари
1	2
1992-1996	<p>Спирт питний та етиловий, лікєро-горілочані вироби, вина та виноматеріали, пиво</p> <p>Лєгкові, пасажирські та вантажо-пасажирські автомобілі</p> <p>Тютюнові вироби</p> <p>Шоколад і шоколадні вироби, кава</p> <p>Ікра осетрових і лососєвих риб, делікатєсна продукція з м'яса і цінних видів риб</p> <p>Цукор</p> <p>Кольорові телевізори, відеотєхніка</p> <p>Шини для лєгкових, пасажирських вантажопасажирських автомобілів</p> <p>Ювелірні вироби з дорогоцінних металів, включаючи вироби з діамантами, дорогоцінним та напівдорогоцінним камінням</p> <p>Високоякісні вироби з фарфору</p> <p>Вироби з кристалю</p> <p>Хутрові вироби та вичинєні шкурки</p> <p>Натуральна шкіра та одяг з неї</p> <p>Килими і килимові вироби машинного виробництва</p> <p>Оцєт харчовий (включєно до підакцизних товарів з 1993 р.)</p> <p>Радіоприймальні пристрої, що мають тракт радіомовлєння, та магнітофон (включєно до підакцизних товарів з 1993 р.)</p> <p>Єсєнції харчові (включєно до підакцизних товарів з 1993 р.)</p>
1996-1999	<p>Тютюн, тютюнові вироби</p> <p>Спирт етиловий та алкогольні напої та пиво</p> <p>Транспортні засоби та шини до них</p> <p>Кава, ікра осетрових, замінник ікри, омари, шоколад, одяг з натуральної шкіри, одяг хутровий з норки, нутрії, пісця, лисиці, частини тушок домашньої птиці</p> <p>Ювелірні вироби</p> <p>Набори кухонні або столові, які мають електrolітичне покриття із дорогоцінних металів</p> <p>Микрохвильові печі</p> <p>Магнітофони та інша звукозаписувальна апаратура</p> <p>Апаратура відеозапису та відеовідтворєння</p> <p>Аудіо- та відеокасєти, компакт-диски</p> <p>Рушниці, гвинтівки</p> <p>Меблі для сидіння</p> <p>Пальне (бензини, дистиляти)</p>
2000-2003	<p>Тютюн, тютюнові вироби</p> <p>Спирт етиловий та алкогольні напої</p> <p>Транспортні засоби</p> <p>Пиво солодове</p> <p>Пальне (бензини, лєгкі, середні та важкі дистиляти)</p> <p>Ювелірні вироби</p>

1	2
2003-2007	Тютюн, тютюнові вироби Спирт етиловий та алкогольні напої Транспортні засоби Пиво солодове Пальне (бензини, легкі, середні та важкі дистиляти)
2007-2012	Тютюн, тютюнові вироби Спирт етиловий та алкогольні напої Транспортні засоби та кузови до них Пиво солодове Пальне (бензини, легкі, середні та важкі дистиляти)
2013-2014	Тютюн, тютюнові вироби Спирт етиловий та алкогольні напої Транспортні засоби та кузови до них Пиво солодове Пальне (бензини, легкі, середні та важкі дистиляти) Цінні папери
2016	Тютюн, тютюнові вироби Спирт етиловий та алкогольні напої Транспортні засоби та кузови до них Пиво солодове Пальне (бензини, легкі, середні та важкі дистиляти) Електрична енергія
2018-2020	Тютюнові вироби Спирт етиловий та алкогольні напої Пиво солодове Пальне Транспортні засоби Електрична енергія
2020 і до сьогодні	Спирт етиловий та алкогольні напої, пиво (крім квасу "живого" бродіння) Тютюнові вироби, тютюн та промислові замінники тютюну Рідини, що використовуються в електронних сигаретах Пальне (крім газу природного у газоподібному стані) Транспортні засоби Електрична енергія

Види та характеристика видів мит [35]

Вид	Підвид	Характеристика	Законодавча база
Ввізне мито		Встановлюється на товари, що ввозяться на митну територію України.	Закон України «Про митний тариф України»
Вивізне мито		Встановлюється законом на українські товари, що вивозяться за межі митної території України.	
Сезонне мито		На окремі товари законом може встановлюватися сезонне мито на строк не менше 60 та не більше 120 послідовних календарних днів з дня встановлення сезонного мита.	Закон України «Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції»
Особливі види мита	Спеціальне мито	1) як засіб захисту національного товаровиробника, у разі якщо товари ввозяться на митну територію України в обсягах та/або за таких умов, що їх ввезення заподіює або створює загрозу заподіяння значної шкоди національному товаровиробнику; 2) як заходи у відповідь на дискримінаційні та/або недружні дії інших держав, митних союзів та економічних угруповань, які обмежують реалізацію законних прав та інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України.	Закон України «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну»
	Антидемпінгове	Ввезення на митну територію України товарів, які є об'єктом демпінгу, що заподіює шкоду або створює загрозу заподіяння шкоди національному товаровиробнику.	Закон України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту»
	Компенсаційне	ввезення на митну територію України товарів, які є об'єктом субсидованого імпорту, що заподіює шкоду або створює загрозу заподіяння шкоди національному товаровиробнику.	Закон України «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту»
	Додатковий імпортний збір	у разі значного погіршення стану платіжного балансу або істотного скорочення золотовалютних резервів, або досягнення ними мінімального розміру з метою забезпечення рівноваги платіжного балансу та збільшення розміру золотовалютних резервів.	Статті XII Генеральної угоди з тарифів і торгівлі 1994 року - та Домовленості про положення ГАТТ-1994 щодо платіжного балансу

Визначення різними вченими поняття «Митна політика»

Вчені	Визначення поняття
Митний кодекс України [26]	Державна митна політика – це система принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки.
Сандровський К.К. [61, 208 с.]	Митна політика – системи заходів, що регулюють ввезення, вивезення і транзит переміщуваних через кордон даної країни товарів та інших предметів, їх митне оподаткування, оформлення та контроль.
Козиріна О.М. [19, 624 с.]	Митна політика – цілеспрямована діяльність держави щодо регулювання зовнішньоторговельного обміну (обсягу, структури й умов експорту та імпорту) через установлення відповідного митного режиму переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон.
Габричідзе Б.М. [63, 480 с.]	Митна політика – це система політико-правових, економічних, організаційних та інших широкомасштабних заходів у сфері митної справи, направлених на реалізацію та захист внутрішньо- і зовнішньоекономічних інтересів з метою динамічного здійснення політичних та соціально-економічних перетворень в умовах формування ринкових відносин.
Ківалов С.В., Кормич Б.А. [18, 256 с.]	Митна політика – це складова внутрішньої і зовнішньої політики, яка визначає зміст діяльності держави та її компетентних органів у сфері регулювання зовнішньоекономічних відносин та організації митної системи і має на меті захист національних інтересів, національної безпеки й економічного суверенітету держави
Гончаров П.К. [11, С. 89 – 93]	Митна політика – це сукупність цілей, завдань, принципів, форм і методів діяльності митних органів, закріплених у правових актах і нормативних документах.
Бережнюк І.Г. [5, С. 3 – 13]	Митна політика – це система поглядів, ідей та переконань, що формує основні правові та економіко-організаційні принципи митної справи
Приймаченко Д.В. [37, 332 с.]	Митна політика – це відносно стабільна, організована діяльність державних інституцій, скерована на визначення мети та напрямків загальнодержавної політики в конкретній сфері та їх реалізація за допомогою політико-правових, економічних, організаційних заходів, спрямованих на захист національних інтересів і безпеки.
Гребельник О.П. [12, С. 19 – 22]	Митна (митно-тарифна) політика – це комплексна система заходів, спрямованих на забезпечення економічного суверенітету країни, охорону державних кордонів, реалізацію зовнішньоекономічної стратегії через сферу митних відносин.
Радянська енциклопедія 1969 [72]	Митна політика – частина зовнішньоторговельної діяльності держави, яка регламентує обсяг, структуру і умови експорту і імпорту товарів.
Глуха Г.Я. [9, С. 20 – 25]	Митна політика – фактично обумовлює, гарантує та контролює реалізацію сукупності обов'язків суб'єктів господарювання по відношенню до держави у залежності від її потреб і тенденцій економічного розвитку.

Морфологічний аналіз визначення «Митна політика»

Ключове слово	Визначення в межах ключового слова	Суб'єкти	Дія	Сфера	Мета
1	2	3	4	5	6
система	принципів та напрямів діяльності	-	-	захисту митних інтересів забезпечення митної безпеки регулювання зовнішньої торгівлі захисту внутрішнього ринку розвитку економіки та її інтеграції до світової економіки.	-
	заходів: політико-правових, економічних, організаційних та інших			митної справи	реалізація та захист внутрішньо-і зовнішньоекономічних інтересів, здійснення політичних та соціально-економічних перетворень в умовах формування ринкових відносин
комплексна система	зовнішньоторговельної діяльності	держава	регулюють ввезення, вивезення і транзит товарів (інших предметів), митне оподаткування, оформлення, контроль	-	-
частина			регуламентує обсяг, структуру і умови експорту і імпорту товарів	-	-
цілеспрямована діяльність	-		установлює відповідний митний режим переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон	-	регулювання зовнішньоторговельного обміну (обсягу, структури й умов експорту та імпорту)

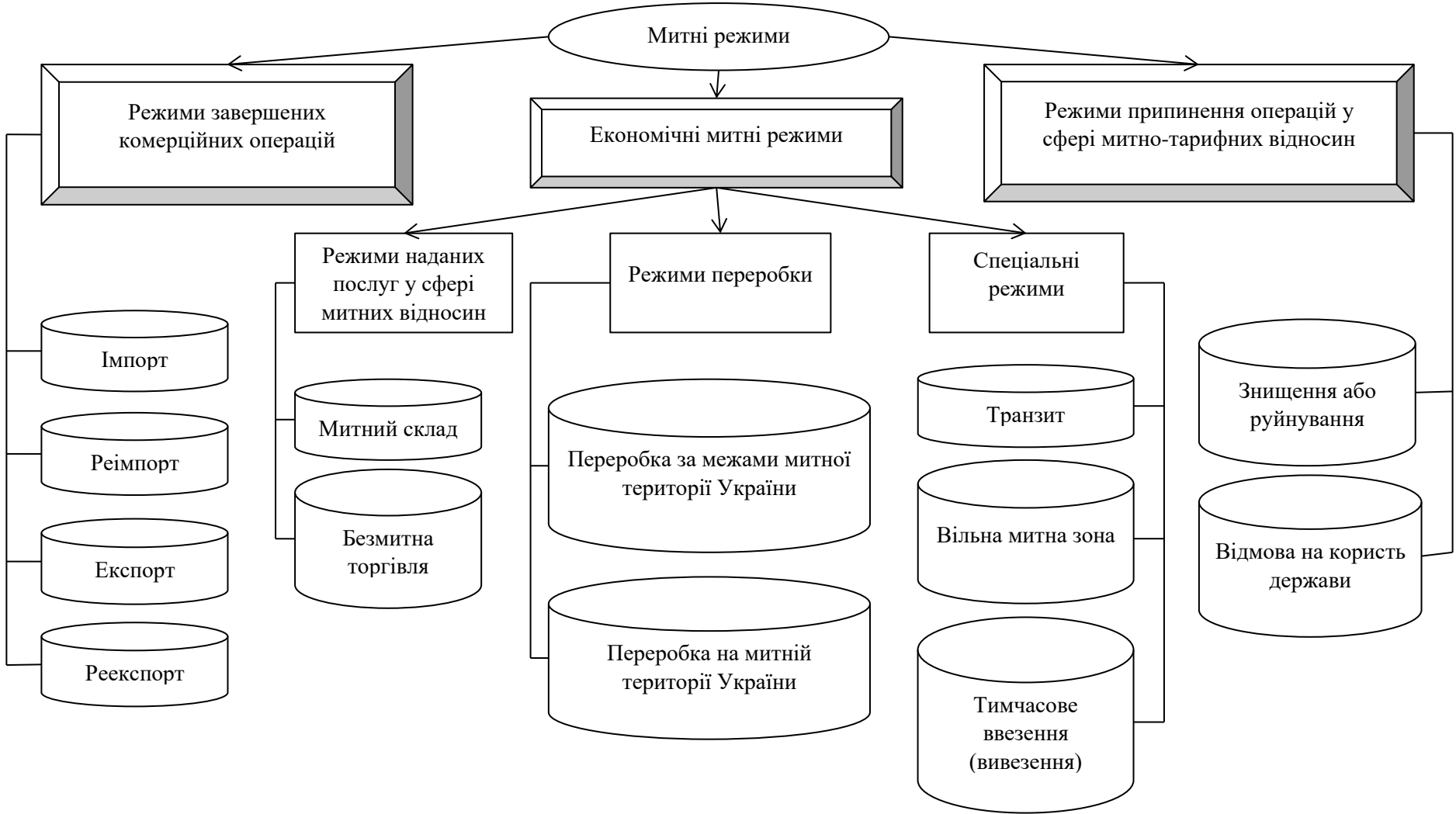
Продовження табл. Д.1

1	2	3	4	5	6
організована діяльність	політико-правових, економічних, організаційних заходів	державних інституцій	визначає мету та напрямки загальнодержавної політики	конкретна сфера	захист національних інтересів, національної безпеки й економічного суверенітету держави
складова	внутрішньої і зовнішньої політики	держави, компетентних органів	визначає зміст діяльності	регулювання зовнішньоекономічних відносин та організації митної системи	
сукупність	цілей, завдань, принципів, форм і методів діяльності	митних органів	-	-	
фактичне обумовлення	суб'єктів господарювання по відношенню до держави	-	гарантує та контролює реалізацію сукупності обов'язків	у залежності від її потреб і тенденцій економічного розвитку.	

Матриця рангів

№	Фактори	Експерти										$\sum_{j=1}^n \sum_{i=1}^m x_{ij}$	$\Delta = \left(\sum_{i=1}^m - \frac{\sum_{j=1}^n \sum_{i=1}^m X_{ij}}{n} \right)$	Δ^2
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	Зміни у законодавстві	6	6	3	5	3	8	9	7	9	8	64	-0,2	0,04
2	Зміни елементів податків та зборів	7	10	7	8	9	8	9	10	7	9	84	19,8	392,04
3	Форс-мажорні обставини	3	1	6	4	5	3	2	1	5	4	34	-30,2	912,04
4	Валютне регулювання	5	6	7	8	7	6	6	5	3	9	62	-2,2	4,84
5	Якість митного контролю	10	9	8	10	9	5	8	9	6	10	84	19,8	392,04
6	Вид митного режиму	9	8	7	7	10	4	6	10	10	3	74	9,8	96,04
7	Кваліфікація робітників митних органів	10	9	9	8	7	10	9	3	4	8	77	12,8	163,84
8	Країна-походження товару	4	5	6	3	8	9	4	4	5	5	53	-11,2	125,44
9	Дефіцит бюджету	2	4	5	6	4	1	5	6	7	2	42	-22,2	492,84
10	Застосування правил трансфертного ціноутворення при ввезенні або вивезенні товарів	5	7	4	9	4	7	7	8	7	6	64	-0,2	0,04
11	$\sum \sum x_{ij}$	65	65	62	68	66	61	65	63	63	64	642	0	2579,2

Види митних режимів [26]

Оподаткування відповідно до митного режиму [26]

№	Митний режим	Можливості оподаткування	Особливості оподаткування
1	2	3	4
1	Імпорт	передбачає сплату податків і зборів, якими обкладаються товари під час ввезення на митну територію України відповідно до законів України	Ввізне мито, в окремих випадках сезонним або/та особливим видом мита Акцизний податок Податок на додану вартість
2	Реімпорт	Частково звільняються від оподаткування ввізним митом	Ввізне (імпортне) мито не сплачується Акцизний податок сплачується ПДВ сплачується
3	Експорт	передбачає сплату податків і зборів, встановлених на експорт товарів.	Вивізне мито сплачується, у випадках, встановлених законом Акцизний податок не сплачується ПДВ не сплачується
4	Реекспорт	звільняються від оподаткування вивізним митом	Вивізне (експортне) мито сплачується, відповідно до законодавства Акцизний податок не сплачується ПДВ не сплачується
5	Транзит	звільнення від сплати будь-яких інших платежів, крім єдиного збору	Єдиний збір сплачується
6	Тимчасове ввезення	застосовується умовне повне звільнення від оподаткування вивізним митом при дотриманні вимог та обмежень	ввізне (імпортне) мито не сплачується акцизний податок не сплачується (ст.117,119,206) зі сплатою акцизного податку без сплати акцизного податку під зобов'язання (окремі товари) ПДВ не сплачується або частково сплачується
7	Тимчасове вивезення	вивізне (експортне) мито, ПДВ та акцизний податок не сплачуються	-
8	Митний склад	без справляння податків і зборів і без застосування до них заходів нетарифного регулювання та інших обмежень у період зберігання	Ввізне (вивізне) мито, Акцизний податок, ПДВ не сплачується
9	Вільна митна зона	Часткове оподаткування	Іноземні товари звільняються від оподаткування, українські товари оподатковуються ввізним митом, акцизним податком, податком на додану вартість

Продовження табл. 3.1

1	2	3	4
10	Безмитна торгівля	без справляння мита, податків, установлених на експорт та імпорт таких товарів, та без застосування заходів нетарифного регулювання	Ввізне (вивізне) мито, Акцизний податок, ПДВ не сплачується
11	Переробка на митній території	застосовується умовне повне звільнення від оподаткування вивізним митом при дотриманні вимог та обмежень	Сплата ввізного (імпортного) мита, акцизного податку та ПДВ здійснюється
12	Переробка за межами митної території	застосовується часткове звільнення від оподаткування ввізним митом	вивізне (експортне) мито сплачується як при експорті товарів акцизний податок, ПДВ не сплачується
13	Знищення або руйнування	застосовується умовне повне звільнення від оподаткування ввізним митом при дотриманні вимог та обмежень	Ввізне (вивізне) мито, Акцизний податок, ПДВ не сплачується; Відходи (залишки), оподатковуються в залежності від того, в який митний режим вони були розміщені
14	Відмова на користь держави	звільняються від оподаткування ввізним митом, якщо інше не передбачено законом, при дотриманні вимог та обмежень	Ввізне (вивізне) мито, Акцизний податок, ПДВ не сплачується

Матриця SWOT-аналізу щодо розвитку митної політики за умов
реформування податкових інструментів

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> - полегшення митних процедур у контексті впровадження NCTS та статусу АЕО; - використання електронних ресурсів під час проведення перевірок; - розширення електронного адміністрування; - покращення системи захисту митного кордону України; - зменшення адміністративного тягаря із митних органів; - зменшення контрабанди шляхом введення національної системи контролю транзиту; - спрощення системи митних режимів, а в результаті і їх адміністрування; - поточне реформування державної політики (осучаснення наявних правил законодавства). 	<ul style="list-style-type: none"> - несприйняття нововведень економікою країни; - неможливість українських товаровиробників відповідати новим стандартам; - не продуманий митний кодекс; - технічні бар'єри в процесі митного оформлення та відшкодування ПДВ; - знецінення українських товарів під натиском імпортованої продукції; - збільшення відтоку робочої сили та молоді до країн ЄС через спрощення процедури перетину кордону із такими країнами; - наявна велика кількість пілг для імпортерів із ЄС; - низький рівень митної культури.
Можливості	Ризики
<ul style="list-style-type: none"> - збільшення поставки товарів за кордон (зростання експорту з України не лише у країни ЄС, але і на інші зовнішні ринки); - збільшення експорту до Євросоюзу за багатьма товарними групами; - спрощення системи та зменшення часу розмитнення; - покращення митного потенціалу країни в цілому; - підвищення прозорості контролю за сплатою митних платежів; - розширення обсягів виробництва та поява нових експортерів; - підвищення конкурентоспроможності українських товарів; - поява нових робочих місць; - збільшення надходжень у бюджет від сплати митних платежів; - введення іноземних інвестицій; - посилення митної конкурентоспроможності. 	<ul style="list-style-type: none"> - прийняття обмежень щодо митних тарифів в Україні; - перехід на ціни європейського рівня, подорожчання товарів; - зниження платежеспроможності населення; - контроль з боку ЄС; - невизначеність стратегії розвитку; - втрата конкурентоспроможності певних галузей економіки України; - використання України як сировинного придатку; - перенесення сусідніми країнами на територію України шкідливого виробництва.

Демонстраційний матеріал до дипломної роботи

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ І ОБЛІКУ

КАФЕДРА МИТНОЇ СПРАВИ

ДЕМОНСТРАЦІЙНИЙ МАТЕРІАЛ
ДО ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

МАГІСТР .

(освітній ступінь)

**ОБҐРУНТУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ**

Керівник:

к.е.н., доцент

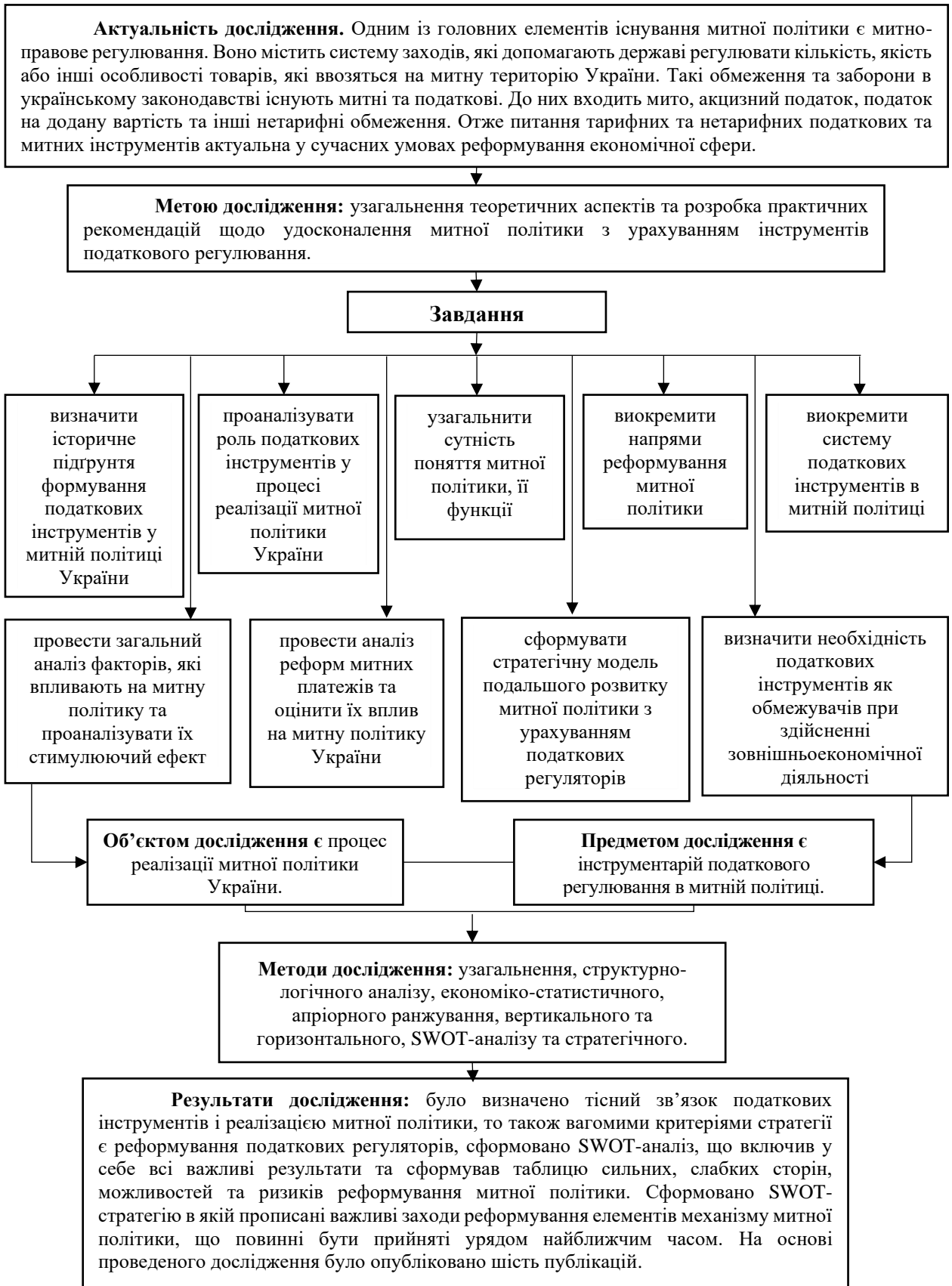
О. Є. НАЙДЕНКО

Студентка:

другого року навчання магістратури
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа
та страхування» (освітня програма «Митний
контроль»)

Д. В. ТИХОМИРОВА

Харків – 2021 рік

ПЛАКАТ 2 ХРОНОЛОГІЯ ПРИЙНЯТТЯ МИТНИХ ЗАКОНОДАВЧИХ АКТІВ

Хронологія прийняття законодавчих актів щодо податкових інструментів митної політики

Рік	Мито	Акциз	ПДВ
1991 р.	Постанова ВРУ «Про введення в дію Митного кодексу України» [42]	Закон України «Про акцизний збір» [40]	Закон України «Про податок на добавлену вартість» [56]
1992 р.	–	Декрет Кабінету Міністрів України «Про акцизний збір» [39]	Декрет Кабінету Міністрів «Про податок на добавлену вартість» [55]
1997 р.	–	–	Закон України «Про податок на додану вартість» [57]
2001 р.	Закон України «Про митний тариф України» [53]	–	–
2010 р.	–	Податковий кодекс України [34]	
2012 р.	Новий Митний кодекс України [26]	–	–
2020 р.	Закон України «Про Митний тариф України» [54]	–	–

Хронологія розвитку митної політики України [24]

№	Назва періоду	Часові рамки
I	Докиївський в історії митної справи на українських землях	V ст. до н. е. – VIII ст. н. е.
II	Період Київської Русі та монголо-татарського панування	кін IX – XIV ст.
III	Українська територія в центрі піднесення сусідніх держав	XIV – XV ст.
IV	Період запорізького козацтва – Гетьманщини	кін XV ст. – XVIII ст.
V	Входження українських земель до Російської імперії	кін. XVIII – поч. XX ст.
VI	Митна справа в Україні в радянську добу	1917–1991 рр.
VII	Період становлення та розвитку митної справи в період розбудови незалежної української держави	з 1991–2012 рр.
VIII	Сучасний, активні процеси євроінтеграції, прийняття чинного МКУ, приведенням національного законодавства у відповідність до норм і принципів права ЄС.	2012 р. – дотепер

ПЛАКАТ 4

МОРФОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ВИЗНАЧЕННЯ «МИТНА ПОЛІТИКА»

Ключове слово	Визначення в межах ключового слова	Суб'єкти	Дія	Сфера	Мета
система	принципів та напрямів діяльності	-	-	захисту митних інтересів та внутрішнього ринку розвитку економіки та її інтеграції до світової економіки. забезпечення митної безпеки регулювання зовнішньої торгівлі	-
	заходів: політико-правових, економічних, організаційних та інших	держава	регулюють ввезення, вивезення і транзит товарів (інших предметів), митне оподаткування, оформлення, контроль	митної справи	реалізація та захист внутрішньо- і ЗЕД інтересів, здійснення політичних та соціально-економічних перетворень в умовах формування ринкових відносин
комплексна система	регулюють ввезення, вивезення і транзит товарів (інших предметів), митне оподаткування, оформлення, контроль		митних відносин	забезпечення економічного суверенітету країни, охорону державних кордонів, реалізацію зовнішньоекономічної стратегії	
частина	зовнішньоторговельної діяльності		регулює обсяг, структуру і умови експорту і імпорту товарів	-	-
цілеспрямована діяльність	-		установлює відповідний митний режим переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон	-	регулювання зовнішньоторговельного обміну (обсягу, структури й умов експорту та імпорту)
організована діяльність	політико-правових, економічних, організаційних заходів	державних інституцій	визначає мету та напрямки загальнодержавної політики	конкретна сфера	захист національних інтересів, національної безпеки й економічного суверенітету держави
складова	внутрішньої і зовнішньої політики	держави, компетентних органів	визначає зміст діяльності	регулювання зовнішньоекономічних відносин та організації митної системи	-
сукупність	цілей, завдань, принципів, форм і методів діяльності	митних органів	-	-	-
фактичне обумовлення	суб'єктів господарювання по відношенню до держави	-	гарантує та контролює реалізацію сукупності обов'язків	у залежності від її потреб і тенденцій економічного розвитку.	-

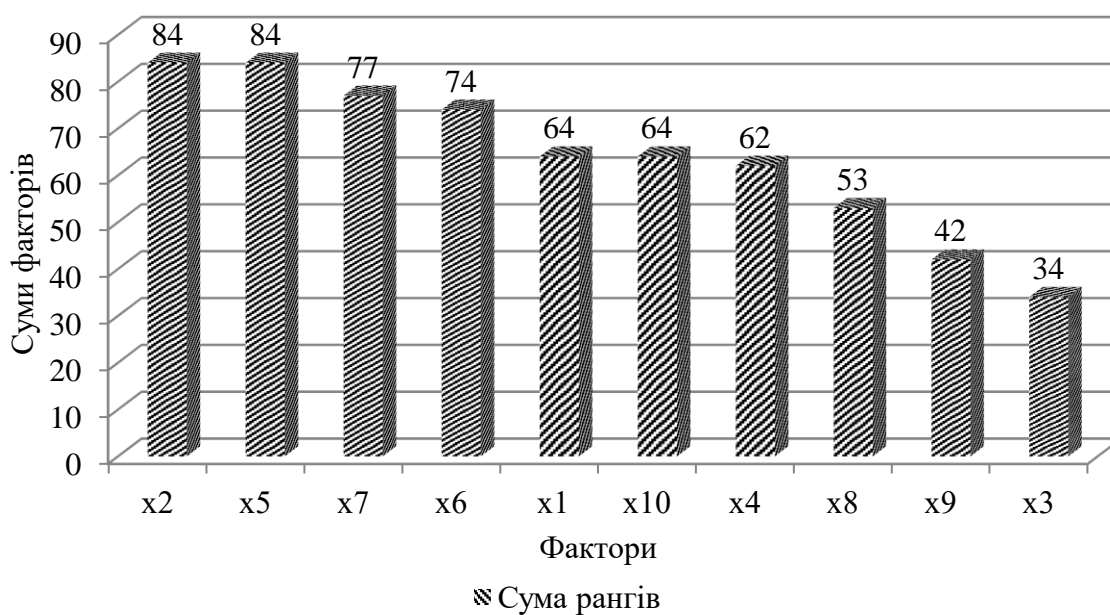
Класифікація інструментів податкового регулювання за ознакою «механізм впливу» [17]

Класифікація	Інструменти	Характеристика
Системні	Загальний рівень оподаткування	Наявний рівень податкового тягаря, пріоритети макроекономічного регулювання економіки.
	Структура податкової системи	Співвідношення прямих і непрямих податків, та корпоративних і індивідуальних податків. Питома вага податків на майно та капітал.
	Альтернативні системи оподаткування	Стимулювання окремих секторів розвитку економіки та пріоритетних форм підприємницької діяльності.
Комплексні	Спеціальні режими оподаткування (територіальна ознака)	Вирішення пріоритетних завдань економічного розвитку тих регіонів, які мають істотний потенціал у відповідній сфері.
	Спеціальні режими оподаткування (галузева ознака)	Одночасно за кількома різними податками і зборами стосуються суб'єктів господарювання однієї галузі або платників податків, які здійснюють певний вид діяльності.
Елементні (локальні)	Об'єкт та предмет	виведення зі складу об'єкта оподаткування окремих видів діяльності або господарських операцій.
	Склад платників	Потенційні суб'єкти оподаткування.
	Принцип встановлення та розміри ставок	Вибір виду ставок, їх розмір та ефективне використання.
	Порядок обчислення податків	Спеціальні правила обчислення елементів податкових баз і податкових зобов'язань.
	Податкові пільги	Винятки із загального порядку якими можуть скористатися лише окремі групи платників, які відповідають встановленим критеріям.

Фактори, що впливають на митну політику

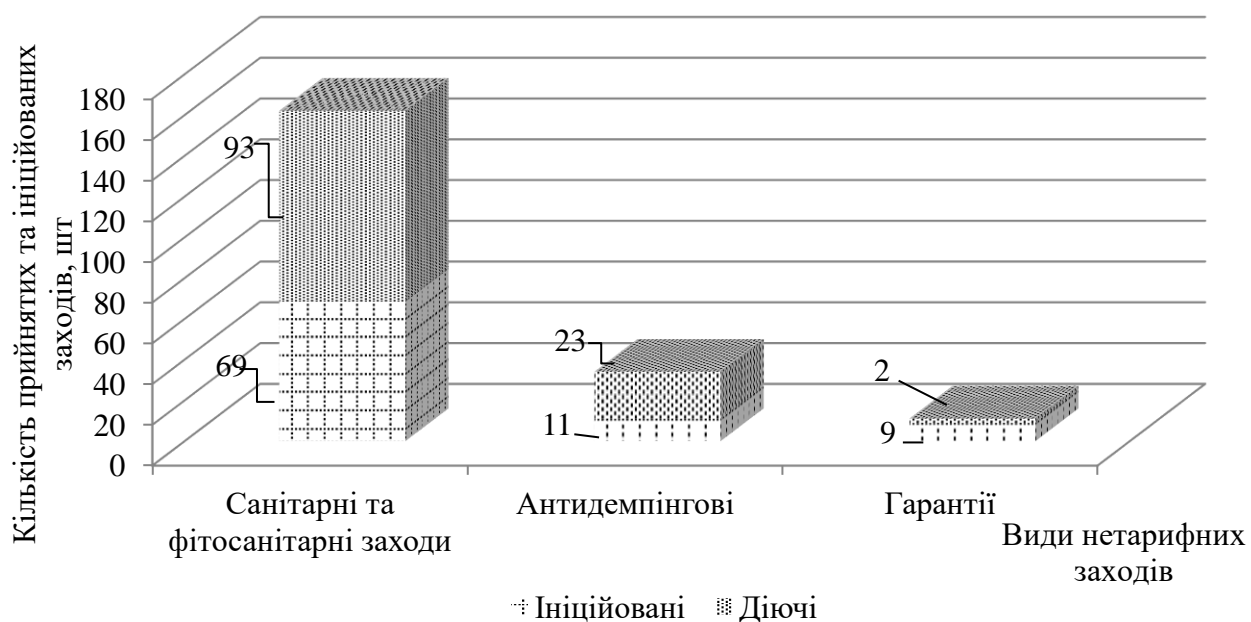
№	Чинні фактори	Значення фактору
1.	Зміни у законодавстві (x_1)	Стимулятор
2.	Зміни елементів податків та зборів (x_2)	Стимулятор
3.	Форс-мажорні обставини (x_3)	Дестимулятор
4.	Валютне регулювання (x_4)	Стимулятор
5.	Якість митного контролю (x_5)	Стимулятор
6.	Вид митного режиму (x_6)	Стимулятор
7.	Кваліфікація робітників митних органів (x_7)	Стимулятор
8.	Країна-походження товару (x_8)	Стимулятор
9.	Дефіцит бюджету (x_9)	Дестимулятор
10.	Застосування правил трансфертного ціноутворення при ввезенні або вивезенні товарів (x_{10})	Стимулятор

Гістограма розподілу сум рангів впливу відібраних факторів на досліджуване явище

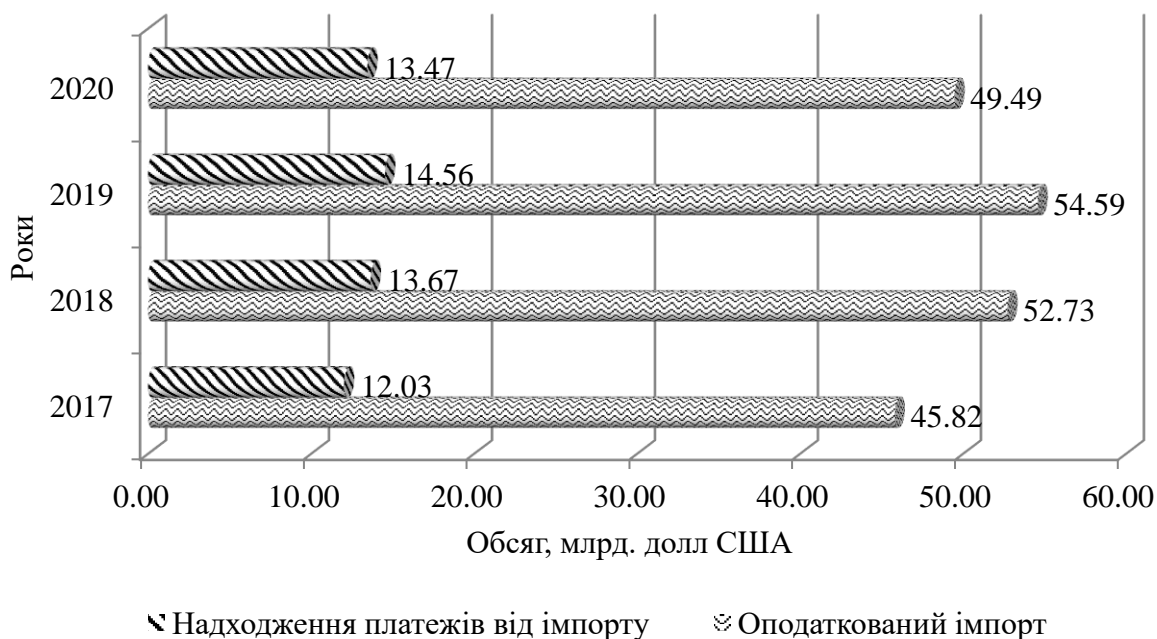
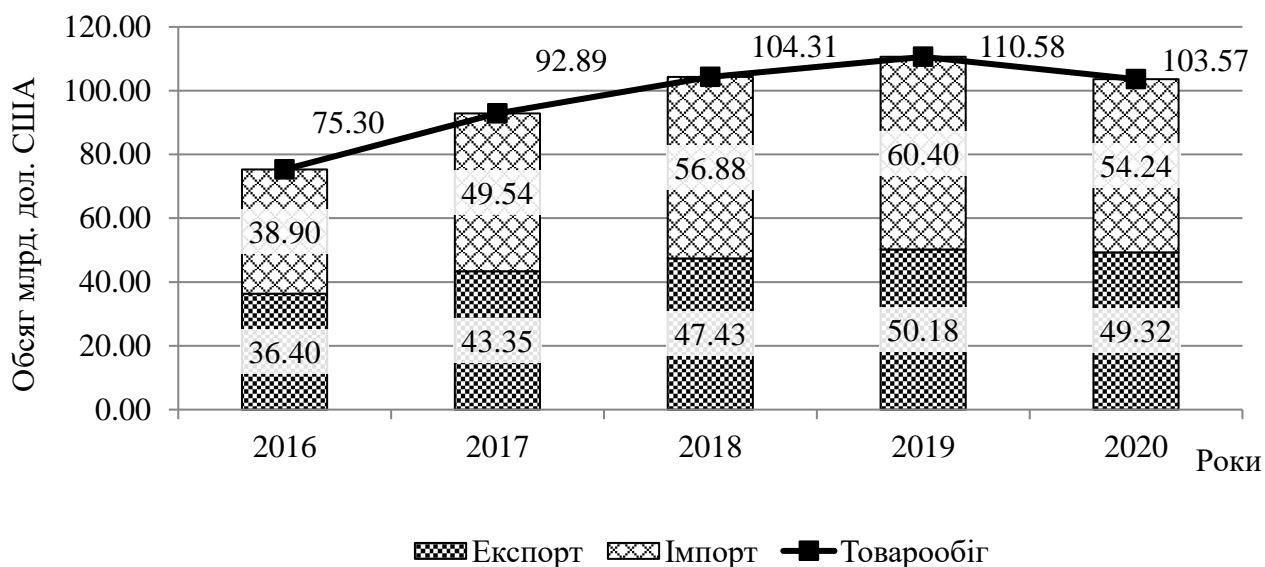
Товари, що підпадають ліцензуванню під час імпорту (експорту) [49]

№	Назва групи	Кількість товарів
1	Товари експорт яких підлягає ліцензуванню	4
2	Контрольовані речовини (озоноруйнівних речовин та фторованих парникових газів), експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню	18
3	Товари та обладнання, що можуть містити озоноруйнівні речовини та фторовані парникові гази, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню (крім товарів та обладнання, що перевозяться у контейнерах з особистими речами)	46
4	Товари, імпорт яких з Республіки Північна Македонія підлягає ліцензуванню в рамках тарифної квоти відповідно до положень Угоди про вільну торгівлю між Україною та Республікою Македонія від 18 січня 2001 р.	23
	Всього	91

Кількість прийнятих та ініційованих Україною нетарифних заходів регулювання зовнішньоекономічної діяльності у 2021 р. [78]

Головні показники ЗЕД України за 2016 – 2020 рр. [14, 36]

Митні платежі з оподаткованого імпорту за 2017 – 2020 рр. [14]

Інтегральний індекс фінансової результативності адміністрування митних платежів [47]

Назва індексу	Формула	Пояснення
Питома вага митних платежів у доходах Державного бюджету	$\Delta\text{МП} = \frac{\text{ФМП}}{\text{Дох ДБ}} * 100\%$	Де $\Delta\text{МП}$ – частка митних платежів у доходах державного бюджету, ФМП – фактичні митні платежі, Дох ДБ – доходи Державного бюджету
Темп приросту митних платежів	$\text{ТП}_{\text{ФМП}} = \frac{\text{ФМП}_t}{\text{ФМП}_{t-1}}$	де ФМП – фактично сплачені до державного бюджету митні платежі, $t, t-1$ – періоди, обрані для порівняння

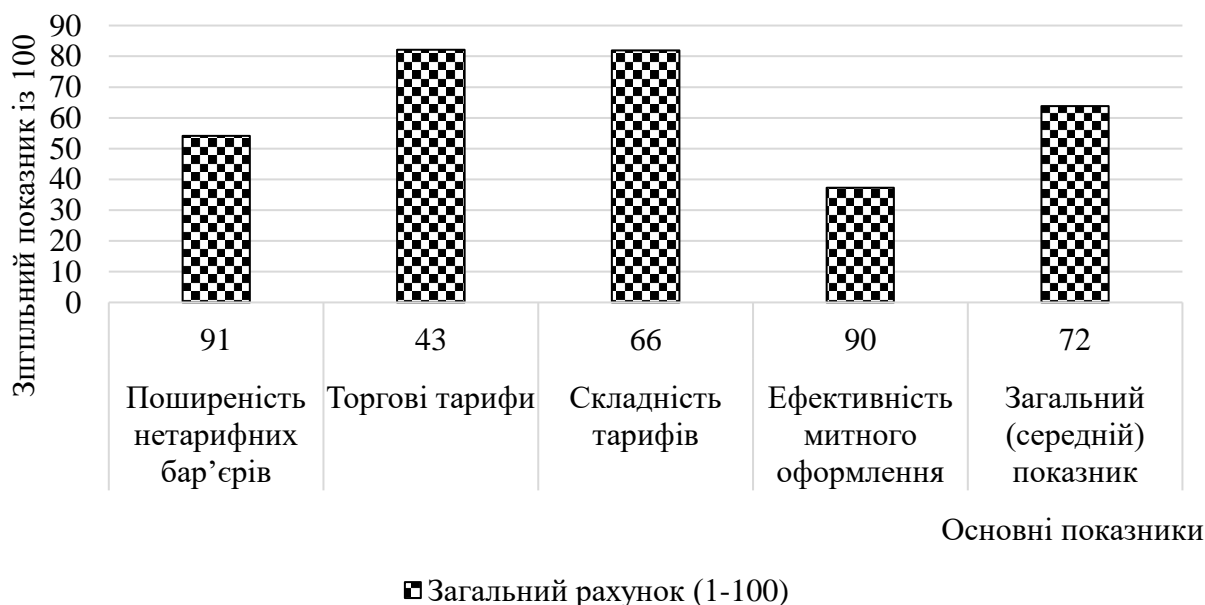
Розрахунок індексів адміністрування митних платежів [15, 4]

Показники / роки	2017	2018	2019	2020
Доходи Держ. Бюджету, млн.грн	793,265.00	928,108.30	998,278.90	1,076,016.70
Митні платежі, млн.грн	320,000.00	372,270.00	374,520.00	364,420.00
Доля митних платежів у доходах Держ.бюджету, %	40.34	40.11	37.52	33.87
Темп приросту, %	-	1.16	1.01	0.97

ПЛАКАТ 10 ВИЗНАЧЕННЯ РЕЙТИНГУ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Критерії визначення рейтингу митної політики щодо конкурентоспроможності [86]

Показник	Загальний рахунок (1-100)	Позиція в рейтингу (із 141)
Поширеність нетарифних бар'єрів	54,1	91
Торгові тарифи	82,1	43
Складність тарифів	81,9	66
Ефективність митного оформлення	37,3	90
Загальний (середній) показник	63,8	72

Конкурентоспроможність української митної політики у світових рейтингах

ПЛАКАТ 11 ПОРІВНЯННЯ НАПРЯМІВ РЕФОРМ КРАЇН В УМОВАХ COVID-19

Порівняння реформ країн в умовах COVID-19

Країни	Реформи
США [79]	<p>Казначейство та СВР оголошують про відхилення мит та зборів для деяких імпортерів під час реагування на COVID-19 – Президентом було підписано розпорядження про надання додаткової економічної підтримки американському бізнесу, включаючи критичні ланцюги поставок для американських виробників, під час пандемії COVID-19 .</p> <p>Гнучкість платежів буде доступна лише для імпортерів зі значними фінансовими труднощами і застосовувалась до платежів за товари, що імпортуються в березні та квітні. Імпорт, на який поширюються мита, пов'язані з антидемпінговими та компенсаційними митами не включаються в цю допомогу.</p>
ЄС [80, 81]	<p>19 квітня 2021 року Європейська комісія вирішила продовжити тимчасове полегшення митних зборів та ПДВ на імпорт медичних виробів та захисного обладнання з третіх країн до 31 грудня 2021 року.</p> <p>Імпорт без мита та ПДВ поширюється на: державні організації (державні органи та інші органи публічного права, включаючи лікарні, урядові організації, комуни / міста, регіональні уряди і тд.) благодійні або благодійні організації, затверджені компетентними органами держав-членів.</p> <p>На митну територію Союзу для протидії наслідкам COVID-19, такі як машини швидкої допомоги або якесь допоміжне медичне обладнання, повинні мати право бути декларованими для тимчасового ввезення з повним звільненням від імпорту Той самий підхід може застосовуватися до тимчасового ввезення медичного, хірургічного та лабораторного обладнання.</p>
КНР [87]	<p>Для імпортних поставок усі місцеві митниці повинні відкрити ексклюзивні прилавки та зелені смуги цілодобово та без вихідних, щоб забезпечити швидке оформлення; імпортовані фармацевтичні препарати, засоби для дезінфекції, захисні костюми, обладнання для лікування та інші матеріали будуть відпущені без затримки.</p> <p>Генеральна митна адміністрація Китаю (GACC) розробила політику та заходи щодо швидшого оформлення, мінімального втручання митного контролю, сертифікаційних послуг та прискорення процесу доступу на ринок імпортованих сільськогосподарська продукція, серед іншого, щоб допомогти бізнесу відновити діяльність та стимулювати зростання зовнішньої торгівлі.</p>

ПЛАКАТ 12 ОСНОВНІ НАПРЯМКИ МОДЕРНІЗАЦІЇ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Основні напрямки модернізації та забезпечення ефективного митного регулювання [48]

Напрямки	Завдання
Розвиток системи митного контролю та реєстру	<ul style="list-style-type: none"> - встановлення процедур надання обов'язкової тарифної інформації; - спрощення митних формальностей для підприємств з високим ступенем довіри; - розробка веб-порталу з метою доступу до реєстру попередніх рішень щодо класифікації товарів; - розроблення і впровадження системи ефективної оцінки та стягнення митних платежів; - гармонізація митного законодавства із законодавством ЄС і впровадження Єдиного уніфікованого документа (SAD); - впровадження обов'язкового 100-відсоткового електронного митного оформлення; - модернізація системи розрахунку митної вартості; - удосконалення процедур та методів роботи митних лабораторій; - запровадження Спільної транзитної системи (NCTS); - забезпечення захисту прав інтелектуальної власності під час митного оформлення.
Оптимізація організаційної та функціональної структури митниці	<ul style="list-style-type: none"> - впровадження принципу відповідності нетарифним регуляторним заходам та покладення відповідальності за проходження певних видів контролю на декларанта.
Приведення законодавства України у відповідність із законодавством ЄС у митній сфері	<ul style="list-style-type: none"> - приведення стандартів функціонування митної служби України у відповідність із стандартами ЄС (у тому числі щодо визначення уповноваженого економічного оператора); - прийняття конвенції щодо загального режиму транзиту та конвенції щодо спрощення формалізації торгівлі товарами; - запровадження інституту авторизованого економічного оператора, що передбачає надання суб'єктам господарювання спеціального статусу авторизованого економічного оператора для спрощеного проходження митних процедур та забезпечення дотримання законодавства у митній сфері; - розроблення та впровадження нормативно-правової бази для пост-митного контролю та митного аудиту відповідно до стандартів ЄС та Світової організації торгівлі розроблення проекту закону щодо криміналізації контрабанди товарів в Україні.

ПЛАКАТ 13 SWOT-МОДЕЛЬ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ

Матриця SWOT-аналізу щодо розвитку митної політики за умов реформування податкових інструментів

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> - полегшення митних процедур у контексті впровадження NCTS та статусу АЕО; - використання електронних ресурсів під час проведення перевірок; - розширення електронного адміністрування; - покращення системи захисту митного кордону України; - зменшення адміністративного тягаря із митних органів; - зменшення контрабанди шляхом введення національної системи контролю транзиту; - спрощення системи митних режимів, а в результаті і їх адміністрування; - поточне реформування державної політики (осучаснення наявних правил законодавства). 	<ul style="list-style-type: none"> - несприйняття нововведень економікою країни; - неможливість українських товаровиробників відповідати новим стандартам; - не продуманий митний кодекс; - технічні бар'єри в процесі митного оформлення та відшкодування ПДВ; - знецінення українських товарів під натиском імпортованої продукції; - збільшення відтоку робочої сили та молоді до країн ЄС через спрощення процедури перетину кордону із такими країнами; - наявна велика кількість пілг для імпортерів із ЄС; - низький рівень митної культури.
Можливості	Ризики
<ul style="list-style-type: none"> - збільшення поставки товарів за кордон (зростання експорту з України не лише у країни ЄС, але і на інші зовнішні ринки); - збільшення експорту до Євросоюзу за багатьма товарними групами; - спрощення системи та зменшення часу розмитнення; - покращення митного потенціалу країни в цілому; - підвищення прозорості контролю за сплатою митних платежів; - розширення обсягів виробництва та поява нових експортерів; - підвищення конкурентоспроможності українських товарів; - поява нових робочих місць; - збільшення надходжень у бюджет від сплати митних платежів; - введення іноземних інвестицій; - посилення митної конкурентоспроможності. 	<ul style="list-style-type: none"> - прийняття обмежень щодо митних тарифів в Україні; - перехід на ціни європейського рівня, подорожчання товарів; - зниження платежеспроможності населення; - контроль з боку ЄС; - невизначеність стратегії розвитку; - втрата конкурентоспроможності певних галузей економіки України; - використання України як сировинного придатку; - перенесення сусідніми країнами на територію України шкідливого виробництва.

ПЛАКАТ 14 ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ ЩОДО ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Публікації за темою дипломного дослідження

АНАЛІЗ ПОДАТКОВИХ ОБМЕЖЕНЬ В МИТНІЙ ПОЛІТИЦІ

УДК 339.543

Тихомирова Д.В.

Анотація: в даній роботі аналізуються інструменти податкових обмежень в митній політиці у розрізі акцизу та ПДВ. Розглянуті питання щодо їх актуальності та необхідності при імпорті. Аналіз можливостей реформування таких інструментів або їх доповнення.

Аннотации: в данной работе анализируются инструменты налоговых ограничений в таможенной политике в разрезе акциза и НДС. Рассмотрены вопросы их актуальности и необходимости при импорте. Анализ возможностей реформирования таких инструментов или их дополнения

Annotations: this paper analyzes the tools of tax restrictions in customs policy in the context of excise and VAT. The questions concerning their urgency and necessity at import are considered. Analysis of the possibilities of reforming such tools or their additions.

Ключові слова: податкові інструменти, податкові обмеження, митна політика, акциз, ПДВ, імпорт, податки.

Ключевые слова: налоговые инструменты, налоговые ограничения, таможенная политика, акциз, НДС, импорт, налоги.

Key words: tax instruments, tax restrictions, customs policy, excise duty, VAT, import, taxes.

З розвитком економічної ситуації, збільшується можливість до утворення нових зовнішньоекономічних зв'язків. Для формування сприятливих умов щодо цього сформована митна політика. Вона спрямована на підтримання експортно-імпортних зв'язків з іншими країнами, забезпечення конкурентоспроможності країни на зовнішньому ринку, захист вітчизняного виробника від заповнення внутрішнього ринку імпортними товарами.

Для реалізації цієї політики використовують певні механізми та інструменти. Оскільки митна та податкова системи постійно взаємодіють між собою, то в реалізації завдань митної політики однією із складових такого регулювання є податкові інструменти, що включають обмеження. До таких обмежень входять акциз та ПДВ. Метою статті є визначення

необхідності використання податкових обмежень у діяльності митної політики.

Протягом існування зовнішньоекономічних відносин України було досить багато питань щодо необхідності та правильності встановлення таких видів обмежень. На сьогодні це питання розглянули у своїх роботах В.В. Пухальський [6], Лепеха М.О., Ревунова А.Б. [4], Адамович Н. [1], Голенко О. [2].

Для того щоб оцінити вплив податкових інструментів у митній політиці, для початку потрібно проаналізувати головні зовнішньоекономічні показники. Такими показниками є загальний товарообіг, експорт та імпорт рис.1.

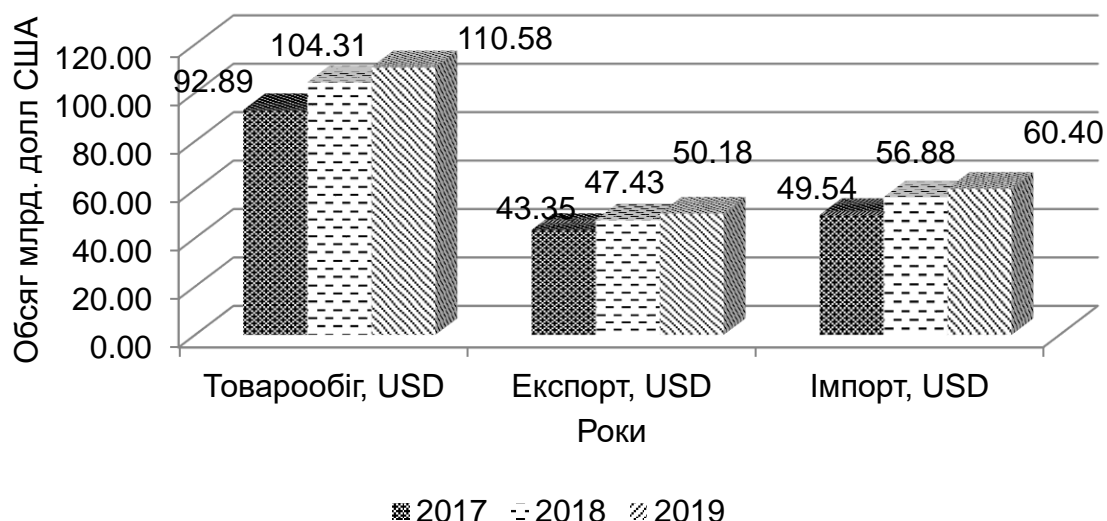
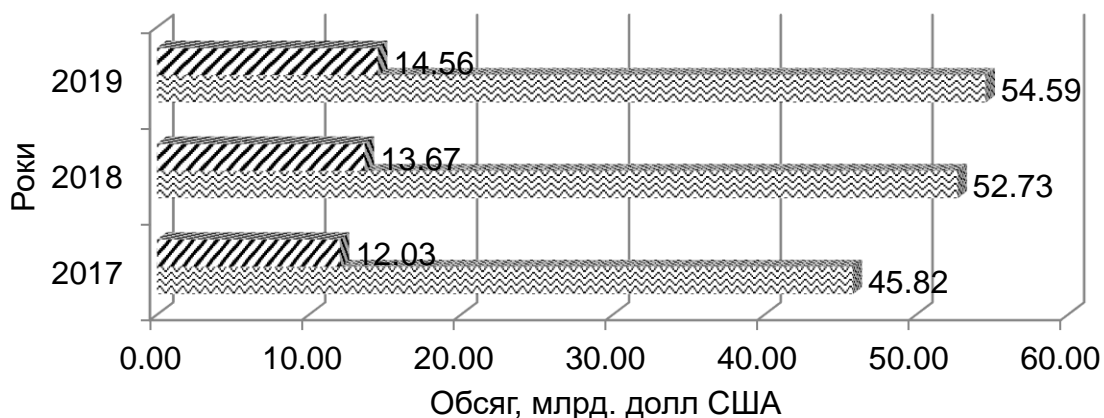

Рис. 4 Головні показники зовнішньоекономічної діяльності України за 2017 – 2019 рр. (млрд. USD) [3]

Як видно із рис.1 обсяг загального товарообігу збільшувався протягом трьох досліджуваних років. Разом із товарообігом збільшились експорт та імпорт, незважаючи на це частка імпорту залишалась незмінно більшою за експорт. Таким чином можна сказати, що держава імпортує товарів більше ніж експортує.

Для підтримання відносної стабільності таких показників як імпорт – експорт, держава вводить певні обмеження та заборони. До таких і входять акциз та ПДВ. Вони на рівні з митом нараховуються на товари під час перетину кордону України. На відміну від статистичного імпорту, до

оподаткованого імпорту включаються тільки товари, що ввозяться в Україну в митних режимах імпорту (випуск для вільного обігу) та реімпорту. Тому не всі імпортовані товари оподатковуються, але ті що оподатковуються мають певне митно-податкове навантаження рис.2.

▨ Надходження платежів від імпорту, USD ▩ Оподаткований імпорт, USD

Рис. 2 Обсяг оподаткованого імпорту та частка з нього митно-податкових платежів за 2017 – 2019 рр. (млрд. USD) [3]

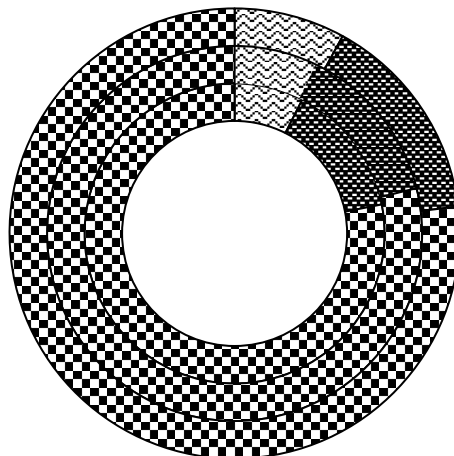
Як видно із рис.2, оподатковується майже весь імпорт, на це вказує обсяг оподаткованого імпорту. У 2017 році спостерігався досить високе податкове навантаження, оскільки відносно обсягу оподаткованого імпорту за подальші роки є значно більшим ніж на 2017 рік, тоді як збільшення податкових надходжень з імпорту відбувалось пропорційно. Однак загальне податкове навантаження за 2017 та 2018 роки дорівнювало 26%, тоді як у 2019 році збільшилось всього на 1% і склало 27%. Загалом майже 30% імпорту сплачується до бюджету як митно-податкові нарахування. Це досить висока вартість за імпортування товарів.

Згідно з Податковим кодексом України (далі – ПКУ) ст.185.1 ПДВ нараховується та сплачується з урахуванням положень ст. 191 ПКУ. Ставки ПДВ застосовуються відповідно до ст. 193 ПКУ, які включають 7% та 20% до імпортованих товарів. Акцизний податок який нараховується та сплачується відповідно до п.п. [213.1.3](#) п. [213.1](#) ст. 213 ПКУ. Ставки цього податку застосовуються відповідно до ст. [215](#) ПКУ, а також для деяких підакцизних товарів ставки прописані у розділі ПКУ

«Перехідні положення».

У разі ввезення маркованої підакцизної продукції на митну територію України податок сплачується під час придбання марок акцизного податку з доплатою (у разі потреби) на день подання митної декларації (п.п. 222.2.2 п. 222.2 ст. 222 ПКУ) [5].

Розглянемо структуру питомої ваги надходжень від імпорту рис.3.

▣ Мито, млрд. USD ▣ Акцизний податок, млрд. USD ▣ ПДВ, млрд. USD

Рис. 3 Питома вага надходжень митно-податкових платежів за 2017 – 2019 рр. (млрд.USD) [3]

Як можна побачити на рис.3 найбільший обсяг загального податкового навантаження на імпорт припадає саме на ПДВ та акциз.

Якщо розглянути загальне навантаження податкових надходжень на імпорт, то можна сказати, що воно досить високе. Така ситуація позитивно впливає на збереження вітчизняних підприємств, їх ринок та сприяє формуванню більш якісного ринку взагалі для населення. Це досягається за допомогою відсіювання низькоякісних продуктів, які не в змозі перетнути кордони України. З іншого ж боку, збільшення загального (не тільки податкового) навантаження на суми імпорту впливає на збільшення контрабандних шляхів, та розвитку більш складних схем. Податкові регулятори у образі акцизу та ПДВ являються певними обмеженнями у провадженні зовнішньоекономічної ситуації. Щодо ПДВ, то він є обмежуючим фактором українських підприємців то використання великої кількості імпортних матеріалів, та в свою чергу до стимулювання виготовлення і використання вітчизняних аналогів.

Щодо акцизу, то загалом цей податок вважається «надбавкою за шкідливість». Оскільки сучасне суспільство пропагує збереження клімату, кожна країна впроваджує певні обмеження щодо використання паливних матеріалів, дизельних автомобілів. Крім того деякі товари шкідливі для організму людини такі як алкоголь та тютюнові вироби. Встановлюючи надбавку на вартість ввезеного товару у вигляді акцизу, держава намагається скоротити кількість ввезених шкідливих товарів.

Безумовно такі обмеження повинні існувати під час імпортування, оскільки вони захищають населення від контрабандних та низькоякісних продуктів та послуг.

Отже такі податкові інструменти є не просто регуляторами зовнішньоекономічної діяльності, а певними обмеженнями щодо ввезення певних видів товарів або зменшення попиту на імпорт на перевагу експорту. Звичайно сучасна система обмежень не є досконалою та наразі зазнає суттєвих змін. Потрібно докласти більше зусиль для детальнішого розгляду цього питання провідними українськими економістами. Вони зможуть висунути пропозиції щодо реформування на основі більш детальної інформації щодо діяльності митних органів.

Література

1. Адамович Н. Безоплатний імпорт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2018/may/issue-35-36/article-36185.html>
2. Голенко О. Акцизний податок: що новенького? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2016/march/issue-18/article-16013.html>
3. Державна митна служба України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bi.customs.gov.ua/trade/#/turnover>
4. Лепеха М.О., Ревунова А.Б. Оцінка ефективності фіскальної функції в контексті розвитку митної політики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.ndifp.com/1450/>
5. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
6. Пухальський В.В. Сучасний стан оподаткування ПДВ операцій у сфері ЗЕД та напрямки його удосконалення Вісник Хмельницького

національного університету Серія Економіка, 2015 випуск №4 (2). С. 98 – 103.

Автор: студентка 1 курсу магістратури
Фінансового факультету
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Тихомирова Д.В.

Науковий керівник,
к. е. н., доц. кафедри
митної справи та оподаткування
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Москаленко Н.О.

Завідувач кафедри,
д. е. н., доц. кафедри
митної справи та оподаткування
ХНЕУ ім. С.Кузнеця

Тищенко В.Ф.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ФІТОСАНІТАРНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В МИТНІЙ СФЕРІ

УДК 339.56

Тихомирова Д.В.

Анотація: в даній роботі аналізуються нормативно-правові аспекти проведення фітосанітарної експертизи, основні підґрунтя щодо їх створення. Розглянуті особливості відбору зразків та проведення самої експертизи.

Анотации: в данной работе анализируются нормативно-правовые аспекты проведения фитосанитарной экспертизы, основные основы щодо их создания. Рассмотрены особенности отбора образцов и проведения самой экспертизы.

Annotations: this paper analyzes the regulatory and legal aspects of phytosanitary examination, the main grounds for their creation. Features of sampling and examination itself are considered.

Ключові слова: фітосанітарна експертиза, митні експертизи, фітосанітарна лабораторія, відбір зразків.

Ключевые слова: фитосанитарная экспертиза, таможенные экспертизы, фитосанитарная лаборатория, отбор образцов.

Key words: phytosanitary examination, customs examinations, phytosanitary laboratory, sampling.

Одним із важливих та ефективних засобів забезпечення державної митної політики є митний контроль. Він є основою законності та правопорядку у митній сфері. Найголовнішими засобами митного контролю є саме митні експертизи товарів. Дуже часто трапляються ситуації, коли виникає спірне питання щодо інформації про товар, підозри контрабанди або порушення митного законодавства. Тому саме експертизи допомагають визначити детальну інформацію щодо цього.

Детальніше особливості експертиз розглядали у своїх роботах А. О. Брачук [1], Г.Л. Карпенко [3], зокрема щодо фітосанітарної експертизи В. Ю. Чугрій [7].

Не всі товари можна виміряти поглядом чи дотиком, для цього існують багато видів експертиз для кожної групи товарів відповідно до їх особливостей. Однією з таких експертиз є саме фітосанітарна. Така

експертиза застосовується до товарів, які перетинають кордон України, а саме рослини.

В Митному кодексі України (далі МКУ) у ст. 319 прописані норми митного контролю, щодо яких здійснюється перевірка товарів при перетині кордону. Згідно з цією статтею товари підлягають експертизі при визначенні посадовою особою митного органу підстав для такої перевірки [4]. Правові основи щодо здійснення фітосанітарного контролю в Україні визначаються Законом України «Про карантин рослин» від 30.06.93 №3348-XII [2], Постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання реалізації Закону України «Про карантин рослин»» від 15.11.2019 №1177 [6], а також Міжнародною конвенцією «Про захист рослин» [5]. Дія цих норм спрямована на запобігання поширенню шкідливого впливу на рослини України.

Згідно з Законом України «Про карантин рослин» ст. 1 фітосанітарна експертиза (аналізи) - перевірка об'єктів регулювання в лабораторних умовах на предмет наявності та ідентифікації або відсутності шкідливих організмів [5]. Карантин рослин - система заходів, спрямованих на запобігання занесенню та/або поширенню регульованих шкідливих організмів або забезпечення контролю за ними (локалізації) [2]. Одним із процесів проведення карантину рослин є визначення фітосанітарної небезпеки. Згідно з Постановою КМУ від 15.11.2019 №1177 це процес визначення кількості регульованих шкідливих організмів, які можуть бути потенційно занесені на територію України шляхом ввезення об'єктів регулювання [2]. Для цього проводять фітосанітарні експертизи.

Така експертиза проводиться у спеціальних лабораторіях, які визначені Постановою КМУ від 15 листопада 2019 року № 1177. Ця постанова висвітлює деякі питання щодо реалізації Закону України «Про карантин рослин». Також цим нормативно-правовим актом визначений порядок проведення інспектування, огляду, фітосанітарної експертизи.

Для визначення необхідності проведення фітосанітарної експертизи проводиться попередній огляд товару. Під час огляду об'єктів регулювання проводиться їх візуальна перевірка та відбір зразків (рис. 1) [6].

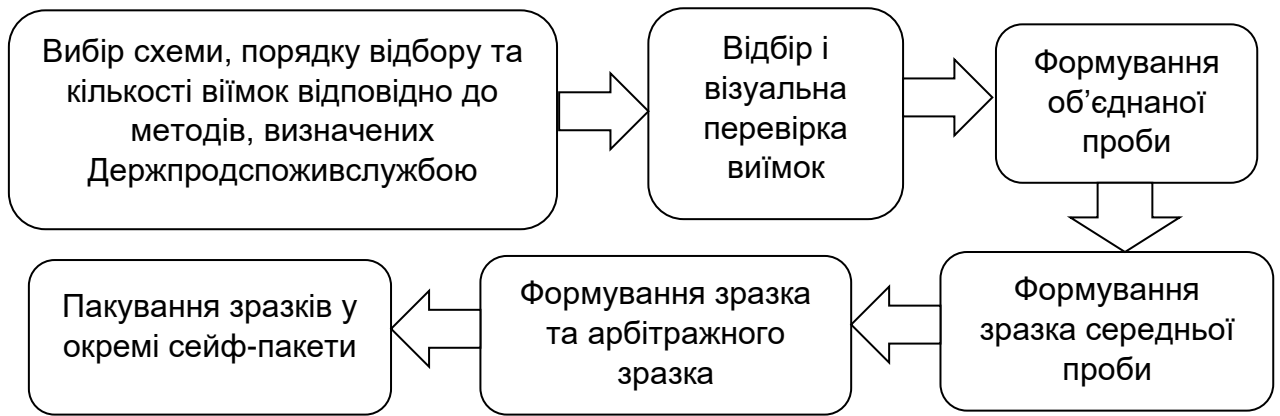

Рис. 5. Алгоритм відбору зразків для фітосанітарної експертизи

Як видно із рис. 1 до алгоритму відбору зразків входить шість етапів. Крім того за виявленням шкідливих речовин, вони також включаються до зразка. Після огляду товарів інспектором повинно бути документальне оформлення (рис. 2) [6].

Рис. 6. Оформлення документів огляду

Також до сейф-пакету виробник повинен додати детальну інструкцію щодо конструкції та користування. Сама експертиза проводиться

відповідно до порядку проведення такої експертизи встановленого постановою КМУ №1177. Щодо цього порядку такої експертизи підлягають об'єкти регулювання, але у випадках звернення осіб чи вимог країни імпортера їй можуть підлягати інші об'єкти. Проведення попереднього огляду зразків в лабораторії проводиться у наступному порядку рис. 3 [6].

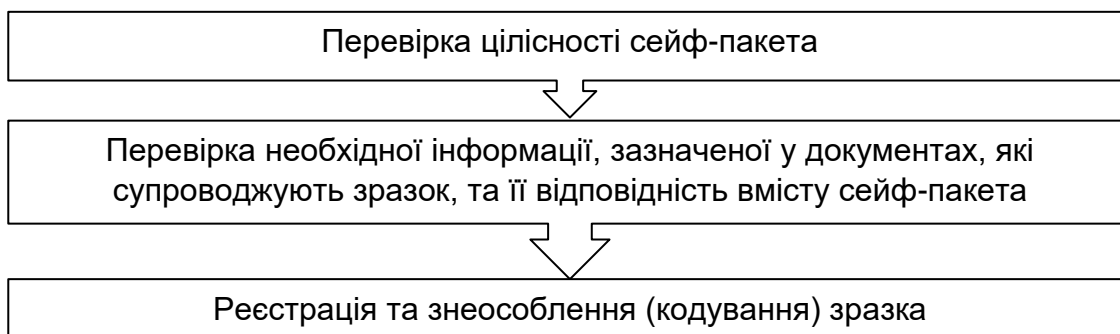

Рис. 7. Алгоритм попереднього огляду зразка

Як видно із рис. 3 попередній огляд зразка складається із трьох етапів. Всі дані товару повинні бути занесені до реєстру проведення експертиз. Така експертиза включає:

- здійснення аналізу фітосанітарного стану, об'єктів регулювання або зразків, відібраних від об'єктів регулювання чи об'єктів;

- визначення видів шкідливих організмів, їх стану, стадії розвитку та кількості;

- формування зразка-документа (за потреби);

- підготовку висновку фітосанітарної експертизи (аналізів).

Якщо в процесі проведення фітосанітарної експертизи було виявлено шкідливі речовини, їх зберігають до призначення висновку експертизи. Також такий зразок може бути використаний при проведенні повторної фітосанітарної (арбітражної) експертизи (аналізів). Якщо виявлено регульовані шкідливі речовини, їх зберігають протягом року.

Під час проведення експертизи оформлюються такі документи як протокол та висновок, який формується на підставі протоколу. Висновок повинен бути підписаний директором фітосанітарної лабораторії або уповноваженою ним особою, або з електронною відміткою підпису у разі формування його в електронній формі (рис. 4). Вимоги щодо оформлення таких документів прописані у додатках Постанови Кабінету Міністрів

України «Деякі питання реалізації Закону України «Про карантин рослин»» [6].

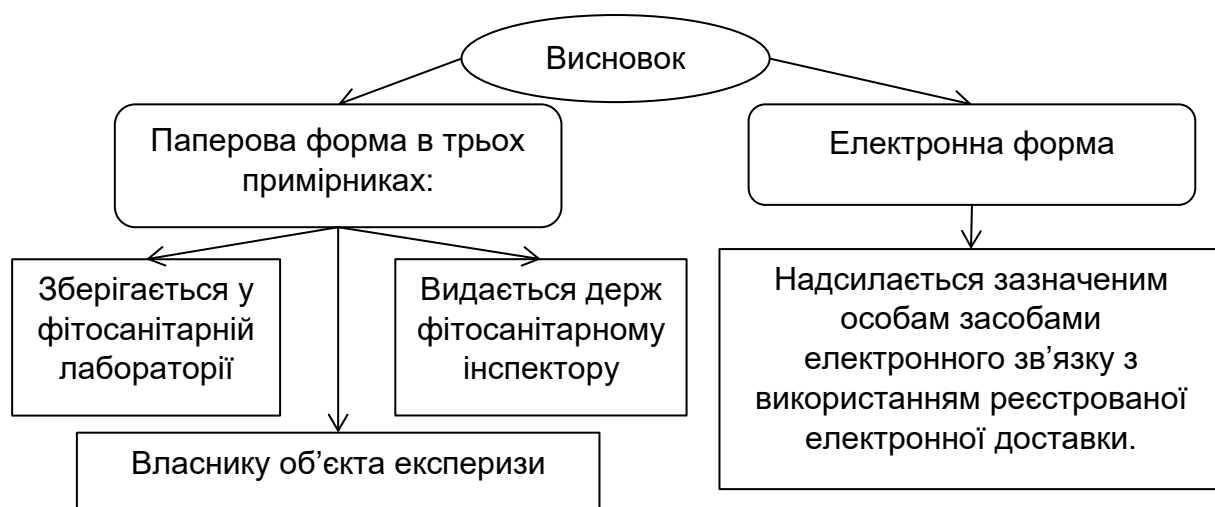

Рис. 8. Види оформлення висновку фітосанітарної експертизи

Розглянувши рис. 4 можна побачити, що в сучасних умовах лабораторії можуть формувати як паперові так і електронні документи висновки щодо проведення фітосанітарної експертизи. Кожен висновок відповідає одному акту про проведення фітосанітарних процедур або акту відбору. Діє такий висновок протягом 14 днів з дати видачі.

Загалом фітосанітарна експертиза, так само як і інші експертизи займають вагомe місце у веденні митного контролю, особливо в умовах сучасних проблем щодо недотримання митного законодавства. Враховуючи Міжнародну конвенцію «Про захист рослин» Україною було створено особливі методи проведення таких експертиз.

Головна мета таких експертиз – це виявлення шкідливих речовин рослин, тому сучасні методи проведення фітосанітарної експертизи дозволить знаходити найменш видимі шкідливі речовини росли та попередити масштабні сільськогосподарські катастрофи в Україні.

Література

1. Брачук А.О. Митні експертизи: поняття, характеристика та види / А.О. Брачук // Митна справа. – 2015. – № 3(99). – С. 62 – 67.
2. Закон України «Про карантин рослин» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3348-12#Text>
3. Карпенко Г.Л. Організаційно-правовий механізм митних експертиз / Г.Л. Карпенко Електронний журнал LEX PORTUS. – 2017. - №6(8). – С. 105 – 111.
4. Митний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
5. Міжнародна конвенція про захист рослин [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_8-05#Text
6. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання реалізації Закону України «Про карантин рослин»» від 15.11.2019 №1177 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1177-2019-%D0%BF#n17>
7. Фітосанітарна експертиза [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.karantin.te.ua/info/articles/fitosanitarna-ekspertyza/>

Автор: студентка 1 курсу магістратури

Фінансового факультету

ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Тихомирова Д.В.

Науковий керівник,

к. е. н., доц. кафедри

митної справи та оподаткування

ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Остапенко В.М.

Завідувач кафедри,

д. е. н., доц. кафедри

митної справи та оподаткування

ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Тищенко В.Ф.

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТРУМЕНТІВ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

УДК 339.543

Тихомирова Д.В.,

Анотація: в даній роботі аналізуються умови євроінтеграційних процесів в економіці України. В рамках питання євроінтеграції розглядається сфера митного законодавства, а саме виокремлення напрямів удосконалення інструментів митного регулювання відповідно до умов угод та відповідних стратегій.

Анотации: в данной работе анализируются условия евроинтеграционных процессов в экономике Украины. В рамках вопроса евроинтеграции рассматривается сфера таможенного законодательства, а именно выделение направлений усовершенствования инструментов таможенного регулирования в соответствии с условиями соглашений и соответствующих стратегий.

Annotations: This paper analyzes the conditions of European integration processes in the economy of Ukraine. Within the framework of European integration, the sphere of customs legislation is considered, namely the identification of areas for improvement of customs regulation instruments in accordance with the terms of agreements and relevant strategies.

Ключові слова: економічна стратегія, напрями удосконалення митного регулювання, євроінтеграція, гармонізація митного законодавства, митна сфера.

Ключевые слова: экономическая стратегия, направления совершенствования таможенного регулирования, евроинтеграция, гармонизация таможенного законодательства, таможенная сфера.

Key words: economic strategy, directions of improvement of customs regulation, European integration, harmonization of customs legislation, customs sphere.

В умовах сучасного прагнення українського суспільства до інтеграції з ЄС, все більше зростають роль та значення євроінтеграційних процесів. Тим самим постає питання щодо реформування економічних аспектів у бік європейських держав. Такий потяг має у подальшому сприяти покращенню життя українського народу та стабілізації

зовнішньоекономічних зв'язків України. І насамперед ці зміни стосуються інструментів митного регулювання.

Це питання розбирали вже не раз вчені економісти України Сторожук О.В.[3], Білич Н. [4], Левко М.М.[5] та інші. Вони розкрили багато актуальних питань щодо формування та реалізації шляхів удосконалення митних інструментів але ще залишаються нерозкриті питання. Крім того із розвитком технологій такі питання ще додаються.

Формування та реалізація державної політики у сфері митно-тарифного регулювання є однією із головних складових функціонування та розвитку держави. Саме тому проблема ефективності інструментів цієї політики є важливою, як на зовнішньому, так і на внутрішньому рівнях. Але для забезпечення правильної роботи цих інструментів необхідно запроваджувати першочергово глибоко пропрацьовані законодавчі правила. Зокрема, в умовах інтеграційних процесів, вони повинні формуватися відповідно до європейських правил.

Щодо реформування в умовах євроінтеграції, то Україною, ще у 2014 році було укладено Угоду про асоціацію, включаючи глибоку та всеосяжну зону вільної торгівлі (ГВЗВТ). Вона є головним інструментом наближення України та ЄС одне до одного, сприяння глибшим політичним і міцнішим економічним зв'язкам і шани спільних цінностей. Україна продовжує впроваджувати амбітну програму реформ задля пришвидшення економічного зростання та поліпшення рівня життя своїх громадян [1].

Ці реформи також стосуються митної політики загалом та відповідно її інструментів регулювання. Для виконання завдань, прописаних Угодою про асоціацію, було затверджено «Національну економічну стратегію на період до 2030 року» постановою КМУ № 179 (далі Стратегія). Ця стратегія також орієнтована на європейську та євроатлантичну інтеграцію (реалізація стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в ЄС та в Організації Північноатлантичного договору) [2]. За цією Стратегією прописані цілі, шляхи та завдання для їх досягнення. Саме третя стратегічна ціль “Модернізація прикордонної інфраструктури та забезпечення ефективного митного регулювання”. Вона включає вісім основних шляхів досягнення цілі. Також прописані завдання щодо виконання кожного із шляхів. Щодо інструментів митного регулювання можна виокремити загалом 3 напрямки.

Таблиця 1

Основні напрямки модернізації та забезпечення ефективного митного регулювання (сформовано на основі Національної економічної стратегії розвитку на 2030 рік)

Напрямки	Завдання
1	2
Розвиток системи митного контролю та реєстру	<ul style="list-style-type: none"> - встановлення процедур надання обов'язкової тарифної інформації; - спрощення митних формальностей для підприємств з високим ступенем довіри; - розробка веб-порталу з метою доступу до реєстру попередніх рішень щодо класифікації товарів; - розроблення і впровадження системи ефективної оцінки та стягнення митних платежів; - гармонізація митного законодавства із законодавством ЄС і впровадження Єдиного уніфікованого документа (SAD); - впровадження обов'язкового 100-відсоткового електронного митного оформлення; - модернізація системи розрахунку митної вартості; - удосконалення процедур та методів роботи митних лабораторій; - запровадження Спільної транзитної системи (NCTS); - забезпечення захисту прав інтелектуальної власності під час митного оформлення.
Оптимізація організаційної та функціональної структури митниці	<ul style="list-style-type: none"> - впровадження принципу відповідності нетарифним регуляторним заходам та покладення відповідальності за проходження певних видів контролю на декларанта.
Приведення законодавства України у відповідність із законодавством ЄС у митній сфері	<ul style="list-style-type: none"> - приведення стандартів функціонування митної служби України у відповідність із стандартами ЄС (у тому числі щодо визначення уповноваженого економічного оператора); - прийняття конвенції щодо загального режиму транзиту та конвенції щодо спрощення формалізації торгівлі товарами; - запровадження інституту авторизованого економічного оператора, що передбачає надання суб'єктам господарювання спеціального статусу авторизованого економічного оператора для спрощеного проходження митних процедур та забезпечення дотримання законодавства у митній сфері; - розроблення та впровадження нормативно-правової бази для пост-митного контролю та митного аудиту відповідно до стандартів ЄС та Світової організації торгівлі розроблення проекту закону щодо криміналізації контрабанди товарів в Україні.

Як видно із табл.1 основні напрямки реформування можна розділити на тарифні, нетарифні, інформаційні та технологічні. Тобто можна сказати, що у сучасних умовах розвитку, більшу увагу приділяють зміцненню законодавчої інформативної та технологічної бази для

будування найбільш ефективної системи митного регулювання. А саме спрощення та вдосконалення процедур митного проходження і контролю із застосуванням інформаційних технологій.

За часи існування Угоди було реформовано митну службу, введено режим спільного транзиту, встановлено старт використання щодо нової комп'ютеризованої системи для такого режиму (NCTS).

Україна реформує митну систему відповідно до норм ЄС. Митний транзит є одним із наріжних каменів економічної інтеграції між ЄС та Україною. Тому серед ключових зобов'язань України за Економічною частиною Угоди про асоціацію з ЄС є приєднання до Конвенції про процедуру спільного транзиту [6].

Отже для реформування інструментів митного регулювання необхідно підходити комплексно та ґрунтовно змінювати або удосконалювати кожен елемент митної політики. Зокрема реформування митного законодавства та митної системи саме в контексті євроінтеграції є важливим критерієм для майбутнього членства України в ЄС. Впровадження запропонованих ініціатив стане відображенням найкращого Європейського та світового досвіду в галузі митної справи.

Література

1. Відносини між ЄС та Україною [Електронний ресурс]: інформаційна довідка / European Union External Action Service 2011 – 2021 (EEFS10). Режим доступу: https://eeas.europa.eu/headquarters/-/headquarters-Homepage/29685/node/29685_uk

2. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року. [Електронний ресурс]: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 №179. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179>

3. Сторожук О.В. Митно-тарифне регулювання як фактор забезпечення зовнішньоекономічної безпеки держави в умовах євроінтеграції. Електронний журнал Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. 2017 р. С.94 – 98

4. Білич Н. Фіскальна політика України в умовах євроінтеграційних процесів. [Електронний ресурс]. Збірник тез доповідей VIII Всеукраїнської

науковопрактичної студентської конференції. Співробітництво України та ЄС у митній сфері. 2016. С. 20–22 – Режим доступу: http://dspace-.tneu.edu.ua/bitstream/316497/10622/1/%...%D0%BD__2016.pdf

5. Левко М.М. Митно-тарифне регулювання в системі забезпечення економічної безпеки держави, дис..на здобуття наук. ст. к.е.н., Львів 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www2.lvduvs.edu.-ua/documents_pdf/naukova%20diyainist/dorobok_zdobuvachiv/Levko_d.pdf.

6. Режим спільного транзиту (NCTS) [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://customs.gov.ua/rezhim-spilnogo-tranzitu-ncts>

Автор: студентка 1 курсу магістратури
Факультету фінансів і обліку
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Тихомирова Д.В.

Науковий керівник,
к. е. н., доц. кафедри
митної справи
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Москаленко Н.О.

Завідувач кафедри,
д. е. н., доц. кафедри
митної справи
ХНЕУ ім. С.Кузнеця

Тищенко В.Ф.

УДК 336.225.4

Олексій Євгенович НАЙДЕНКО,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри митної справи та оподаткування

Харківського економічного університету імені Семена Кузнеця;

Дар'я Вікторівна ТИХОМИРОВА,

Студентка 1 курсу магістратури,

спеціальності «фінанси, банківської справи та оподаткування»

факультету фінансів і обліку

Харківського економічного університету імені Семена Кузнеця;

Інструменти податкового регулювання при реалізації митної політики

Митна політика є складовою фіскальної політики держави, разом із тим перша взаємопов'язана з податковою політикою. Цей зв'язок пояснюється тим, що згідно зі ст. 9 Податкового кодексу України [1] мито належить до загальнодержавних податків і зборів. Тобто суми мита включаються до суми податкових надходжень, які потім розподіляються через бюджет країни на різні сфери соціально-економічного розвитку.

Водночас мито є складовою митної політики, об'єднуючи обидва види. Податкова та митна політики мають дещо різні цілі: податкова спрямована на поповнення бюджету держави; а митна не тільки сприяє поповненню бюджету, але й регулює процеси експорту й імпорту, захищаючи національних товаровиробників.

У динаміці зовнішньоторговельного балансу України мито дотепер не є основним фактором впливу на економіку держави. Питома вага надходжень від мита у ВВП за 2011 – 2018 рр. перебувала в діапазоні 0,88 – 1,03 % (за винятком 2015 р.; питома вага мита в податкових надходженнях була не вище 4 % (за винятком 2015 р.)). Водночас у доходах Зведеного бюджету України питома вага мита в 2017 – 2018 рр. знизилася до 2,75 % (рис. 1).

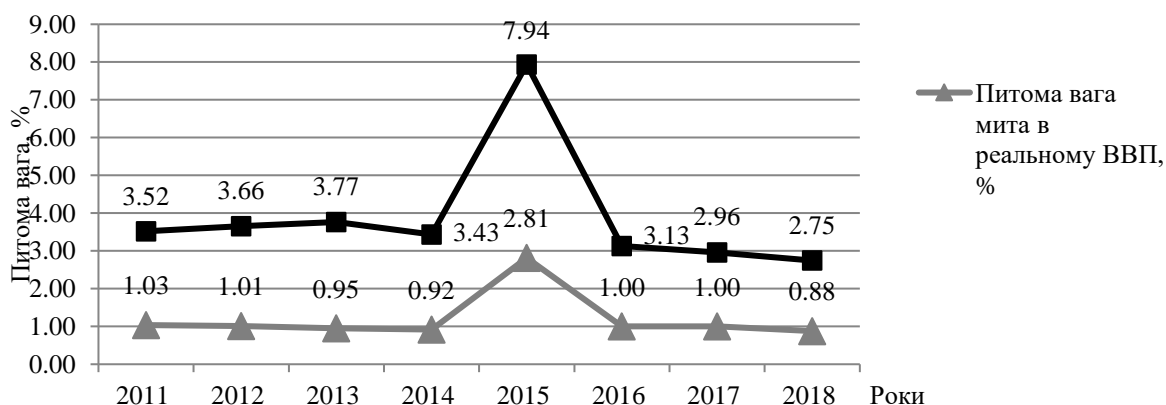

Рис. 1. Питома вага мита у реальному ВВП і доходах Зведеного бюджету України (складено авторами за даними [2])

здійснюється в тому числі завдяки інструментам податкового регулювання, які розподіляються за такими ознаками [3]: за призначенням (стимуляційні, компенсаційні, дестимуляційні); за характером цілей соціально-економічного розвитку (стратегічні, оперативні); за сферою впливу (економічні, соціальні, екологічні); за механізмом впливу (системні, комплексні, локальні).

Митна політика держави може мати одночасно стимуляційний та обмежувальний характер. Стимулювання може проявлятися в пільгових умовах оподаткування (звільнення від оподаткування; знижені ставки мита). Обмежувальною функцією наділені: інструменти з визначеним терміном дії; перелік товарів, які можна ввозити на територію України без сплати мита; необхідність підтвердження цільового використання товарів, які були ввезені на пільгових умовах.

Стратегічний характер притаманний інструментам, які передбачають застосування митних правил на довготривалу перспективу (наприклад, порядок визначення митної вартості). Оперативні інструменти застосовуються для реалізації різноманітних стратегічних цілей. Прикладом може слугувати неодноразове відтермінування штрафних санкцій до осіб, які несвоєчасно розмитнили транспортні засоби на європейських номерах.

Економічні інструменти податкового регулювання пов'язані із застосуванням різноманітних обмежень щодо ввезення на митну територію України різних товарів – з метою захисту національного товаровиробника або у відповідь на дії інших держав. Наприклад, до 1.01.2021 р. чинна Постанова Кабінету Міністрів України «**Про заборону ввезення на митну територію України товарів, що походять з Російської Федерації**», якою заборонено ввезення на митну територію України товарів за 122 товарними позиціями.

Статтями 196 і 197 Митного кодексу України [4] встановлено:

переліки товарів (з кодами УКТ ЗЕД), на переміщення яких через митний кордон України у відповідному напрямку встановлено заборону на 19 товарних позицій;

переліки товарів (з кодами УКТ ЗЕД), на переміщення яких через митний кордон України у відповідному напрямку встановлено обмеження щодо 16 товарних позицій.

Економічний характер ставок сезонного мита врегульований згідно з вимогами Закону України «Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції».

Сезонні ввізні (імпортні) мита запроваджуються щорічно у подвійному розмірі до розміру пільгових ставок (30 % від митної вартості) ввізного (імпортного) мита на сільськогосподарську продукцію груп Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності ([УКТ ЗЕД](#)), протягом строку збирання і закладення на зберігання аналогічної продукції українського виробництва.

Для обмеження вивезення деяких товарів в Україні встановлено ставки експортного мита на такі товари: насіння деяких видів олійних культур (10 % від митної вартості); жива худоба та шкіряна сировина (від 10 до 20 % від митної вартості);

відходи та брухт чорних металів (58 євро за 1 тону);

леговані чорні метали, брухт кольорових металів і напівфабрикати з їх використанням (15 % від митної вартості);

природний газ у газоподібному та скрапленому стані (35 % від митної вартості, але не менше 400 грн за 1 000 м³).

Екологічні інструменти податкового регулювання реалізуються в забороні або обмеженні ввезення на митну територію України радіоактивних матеріалів, небезпечних відходів.

Соціальні інструменти податкового регулювання полягають у можливості громадян ввозити на митну територію України лікарські засоби та спеціальне дитяче харчування [5] чи харчові продукти для власного споживання.

Окрім того, згідно зі ст. 376 і 378 Митного кодексу України громадяни, які досягли 18-річного віку, можуть ввозити алкогольні напої та тютюнові вироби на митну територію України в ручній поклажі або супроводжуваному багажі без сплати митних платежів і без письмового декларування у такій кількості із розрахунку на одну особу.

Системним інструментом податкового регулювання є загальний рівень митного оподаткування. Як зазначалося, питома вага мита в податкових надходженнях поступово знижується; за підсумками 2019 р. може більш суттєво знизитися завдяки коливанням курсу іноземних валют. Дефіцит бюджету за 2019 р. склав 72,4 млрд грн.

Прикладом реалізації комплексних інструментів податкового регулювання є застосування спеціальних режимів оподаткування, які вводяться за територіальною чи галузевою ознаками. Використання таких інструментів може бути спрямоване на забезпечення реалізації завдань розвитку територій пріоритетного розвитку за допомогою застосування пільгових умов оподаткування зовнішньоекономічних операцій.

В Україні починаючи з 1992 р. ухвалені нормативно-правові акти, які регламентують створення та функціонування спеціальних (вільних) економічних зон (СЕЗ). Проте перші СЕЗ в Україні почали функціонувати лише в 1998 р. Із створених 12 СЕЗ сьогодні в країні існує 8: «Славутич», «Закарпаття», «Яворів», «Трускавець», «Ковель» (не функціонує через відсутність законодавчих норм), «Порто-франко», «Миколаїв», «Рені». Термін діяльності СЕЗ коливається від 5 (СЕЗ «Сиваш – припинила своє існування) до 60 років (СЕЗ у Донецьку та Маріуполі).

СЕЗ надавалися пільги пов'язані зі звільненням від мита імпортованих товарів (крім підакцизних), а також експортованих товарів, повністю виготовлених в СЕЗ. Пільга застосовувалася протягом п'яти років у разі ввезення для реалізації інвестиційних проектів

На жаль, належного ефекту від створення СЕЗ в Україні не вдалося досягти.

Головними інструментами податкового регулювання в митній справі є локальні інструменти, основними з яких є ставки мита. В умовах чинного законодавства (з урахуванням вимог СОТ) в Україні на 99 % товарів встановлено пільгові адвалерні ставки мита. Ця норма розповсюджується на 162 країни СОТ, 12

країн, з яким укладено угоду про вільну торгівлю (країни колишнього СРСР) і 55 країн, до яких застосовується режим найбільшого сприяння. Крім того, з 1.01.2016 р. Україна розпочала поступове зниження ставок ввізного мита (на 97 % товарних позицій), згідно з вимогами Закону України «Про ратифікацію Угоди між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони».

Прикладами стимулювання можуть слугувати введення з серпня 2017 р. нульового мита на вживані легкові автомобілі походженням з Канади (за умов документального підтвердження); з 1.01.2018 р. – зниження ставок ввізного мита на нові автомобілі з країн ЄС.

На жаль, для більшості українських товарів, які поставляються до країн ЄС, відсутні нульові мита та застосовуються обмежувальні квоти.

Одним із видів обмежень у митній політиці України є застосування антидемпінгових чи спеціальних ставок мита (табл. 1).

Таблиця 1

Обмежувальні заходи щодо імпорту товарів в Україну
(складено автором за даними [6])

Ставки мита	Країни	Продукція
Антидемпінгова	Російська Федерація	Стрілочні переводи, плити деревоволокнисті, нітрат амонію (аміачна селітра), склотара медичного призначення місткістю до 0,15 л, сода каустична, круги шліфувальні на керамічній зв'язці, деякі види шоколаду та інших готових продуктів із вмістом какао, азотні добрива, арматура та катанка, карбамідо-формальдегідна смола, цемент, прокат з корозійностійким покриттям, прутки з вуглецевої та інших легованих сталей
Спеціальна	Російська Федерація	Дизельне пальне, скраплений газ, кислота сірчана та олеум
Компенсаційна	Російська Федерація	Легкові автомобілі
Антидемпінгова	Китайська Народна Республіка	Лампи розжарювання електричні; вироби, виготовлені з чорних металів; без електричної ізоляції; труби безшовні неіржавні; гумові пробки медичного призначення; прокат із корозійностійким покриттям
Антидемпінгова	Республіка Білорусь	Сіль кухонна виварна гатунку екстра, електричні лампи розжарювання, цемент
Спеціальна	Республіка Білорусь	Кислота сірчана та олеум
Антидемпінгова	Республіка Польща	Гумові пробки медичного призначення
Антидемпінгова	Республіка Молдова	Цемент
Антидемпінгова	Киргизька Республіка	Лампи розжарювання загального призначення
Спеціальна	Для всіх країн	Гнучкі пористі плити, блоки та листи з пінополіуретанів

Такі види мита застосовуються переважно для захисту національного товаровиробника від імпорту товарів в Україну за цінами нижчими від тих, що склалися на митній території України. Останнім часом більшість випадків застосування таких ставок мита стосується продукції з Російської Федерації. Ще одним прикладом локального інструменту податкового регулювання є метод визначення дати виникнення податкових зобов'язань. В експорті та імпорті

податкові зобов'язання за податком на додану вартість та акцизом визначаються на дату складання митної декларації, а право на податковий кредит за податком на додану вартість у разі імпорту товарів виникає за датою сплати податкових зобов'язань митним органам.

Таким чином, завдяки інструментам податкового регулювання держава здійснює стимулювання імпорту деяких товарів на митну територію України, обмежує експорт товарів за межі митної території України, створює сприятливі умови для імпорту з країн, які входять до СОТ.

Література

1. Податковий кодекс України № 2755-VI від 2.12.2010 р. // Офіційний вісник України. – 2010. – № 92. – С. 7–56.
2. Бюджет України. Статистичний збірник Міністерства фінансів України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik>
3. Податкова політика: теорія, методологія, інструментарій. Навчальний посібник / під редакцією Ю. Б. Іванова, І. А. Майбурова. – ВД «ІНЖЕК». – Харків : 2010. – 492 с.
4. Митний кодекс України № 4495-VI від 13.03.2012 р. // Офіційний вісник України. – 2012. – № 32. – С. 37–245.
5. Про обсяги та порядок ввезення громадянами на митну територію України лікарських засобів та спеціального дитячого харчування : постанова Кабінету Міністрів України від **23 травня 2012 року № 458** // Офіційний вісник України. – 2012. – № 40. – С. 312.
6. Обмежувальні заходи щодо імпорту товарів в Україну (антидемпінгові, компенсаційні та спеціальні заходи) // Офіційний сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=2d92511f-c6fa-468a-97f3->

27.01.2021

Тематична рубрика: **СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ
ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ**

УДК 336.225;339.543

Найденко О. Є.

к.е.н., доцент,

доцент кафедри митної справи

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0638-3965>

Тихомирова Д.В.

студентка 2 курсу магістратури,

Харківського національного економічного

університету імені Семена Кузнеця

Naidenko Oleksii

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

Tykhomyrova Daria

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

**РОЛЬ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ В МИТНІЙ ПОЛІТИЦІ УКРАЇНИ
THE ROLE OF CUSTOMS PAYMENTS IN THE CUSTOMS POLICY OF
UKRAINE**

У статті розглянуто законодавчі засади становлення митної політики та митних платежів окремо, проведено аналіз динаміки надходження митних платежів за останні чотири роки та проведено паралель із економічними результатами. Для детального розгляду було проведено аналіз ефективності адміністрування митних платежів. Починаючи із самого початку існування мита та акцизу, а потім і податку на додану вартість, поставало питання у необхідності їх введення. Громадяни завжди скаржилися та намагались

провозити контрабандні товари або купувати їх за нижчою ціною ніж у вітчизняного товаровиробника. При цьому вони не розуміли, що така тенденція може привести до зниження конкурентоспроможності країни на міжнародному ринку та стати причиною ще більших проблем, що в подальшому вплинуть на економіку всієї країни. Насправді ж митні платежі є невід'ємною частиною розвитку держави та формування правильної митної політики, оскільки вони являються бар'єром зовнішнього та внутрішнього ринків, зберігають баланс між ними.

Ключові слова: *митна політика, митні платежі, мито, акцизний податок, податок на додану вартість, митний бар'єр, захист вітчизняного товаровиробника, контрабанда.*

В статье рассмотрены законодательные основы становления таможенной политики и таможенных платежей отдельно, проведен анализ динамики поступления таможенных платежей за последние четыре года и проведена параллель с экономическими результатами. Для детального рассмотрения был проведен анализ эффективности администрирования таможенных платежей. Начиная с самого начала существования пошлины и акциза, а затем и налога на добавленную стоимость, стоял вопрос в необходимости их введения. Граждане всегда жаловались и пытались провозить контрабандные товары или покупать их по более низкой цене чем у отечественного товаропроизводителя. При этом они не понимали, что такая тенденция может привести к снижению конкурентоспособности страны на международном рынке и стать причиной еще больших проблем, которые в дальнейшем повлияют на экономику всей страны. На самом деле таможенные платежи являются неотъемлемой частью развития государства и формирования правильной таможенной политики, поскольку они являются барьером внешнего и внутреннего рынков, сохраняют баланс между ними.

Ключевые слова: *таможенная политика, таможенные платежи, пошлины, акцизный налог, налог на добавленную стоимость, таможенный барьер, защита отечественного товаропроизводителя, контрабанда.*

The article considers the legislative principles of customs policy and customs payments separately, analyzes the dynamics of customs payments over the past four years and draws a parallel with the economic results. For detailed consideration, an analysis of the effectiveness of customs administration was conducted. From the very beginning of the existence of duties and excises, and then value added tax, the question arose as to whether they should be introduced. Citizens have always complained and tried to smuggle goods or buy them at a lower price than from a domestic producer. At the same time, they did not understand that such a trend could lead to a decrease in the country's competitiveness in the international market and cause even greater problems that will further affect the economy of the whole country. In fact, customs duties are an integral part of the development of the state and the formation of proper customs policy, as they are a barrier to foreign and domestic markets, maintaining a balance between them. Of course, in order to achieve full stability, it is necessary to constantly monitor the payment of such payments, and first of all to establish well-defined rules for their administration, so that neither citizens nor customs authorities can take advantage of gaps in the legislation. There are gaps in the legislation that create the problem of lack of tools to combat violations of customs regulations. For example, the law does not provide for mandatory sealing of vehicles and a lot of goods moving on the territory of Ukraine are not guaranteed by the importer. As a result, the load can simply be replaced or "drowned". Similarly, control over the movement of parcels from the border to sorting points (so-called postal smuggling) is not provided for at the regulatory level. Thus, on the way of passing of shipments any machinations with cargo are possible. Thus, in order to properly perform customs clearance, it is necessary to improve customs legislation.

Key words: *customs policy, customs payments, customs duties, excise tax, value added tax, customs barrier, protection of domestic producers, smuggling.*

Постановка проблеми. На сьогодні митна та податкова політики є одними із найважливіших важелів формування ефективної економічної політики країн світу. Завдяки податковим надходженням формується дохідна частина бюджету, кошти якої можуть використовуватися на різні цілі соціально-економічного розвитку держави. Одними із впливовіших податкових платежів є митні платежі. Митні

платежі переслідують ціль, пов'язану з впливом на процеси ЗЕД, а саме – регулювання процесів експорту та імпорту товарів. Завдяки митним платежам держава може обмежити вивезення або ввезення товарів, захистити національних товаровиробників від недобросовісної конкуренції іноземних виробників. Підписання Україною Угоди з ЄС не в повній мірі дозволяє українським виробникам виходити на зовнішній ринок, оскільки на більшість українських товарів встановлені квоти та обмеження. Тому, важливим є визначення ролі митних платежів в Україні для коригування митної політики України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням необхідності митних платежів в умовах формування митної політики України присвячені праці таких вчених як Дубовик О. [3], Прокіпчук, Л.І.[9], Лепеха М. [5], Кукуруза Г. та Ніколаєнко С. [4].

Постановка завдання. Метою дослідження є обґрунтування ролі митних платежів в митній політиці України. Для досягнення мети було проведено наскрізний аналіз законодавчих актів, що регулюють питання митних платежів, а також визначено яким чином це законодавство впливає на реальну ситуацію сплати таких платежів в Україні. Також було проведено аналіз надходжень митних платежів до бюджету у розрізі ВВП та досліджено ефективність справляння таких платежів на рівні митниць.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах співіснування України з іншими країнами, та збільшення її ролі на міжнародному ринку однозначною є потреба в митній політиці, яка покликана саме на вирішення зовнішньоекономічних питань. Митна політика є важливою частиною економічної структури країни, оскільки вона керує поставки товарів як на територію країни, так і за її межі. Для достатнього розуміння сутності цієї політики законодавством встановлене визначення, яке в повній мірі описує мету, цілі та завдання митної політики. Більш детально це можна побачити на рис.1, що сформований на основі ст. 5 Митного кодексу України (далі – МКУ). За наведеним терміном поняття було графічно виокремлено та виділено основні напрями розвитку митної політики, що прописані у законодавстві. Крім того вказано, що митна політика є складовою

частиною державної економічної політики тим самим доводячи те, що важлива роль її відводиться на законодавчому рівні.

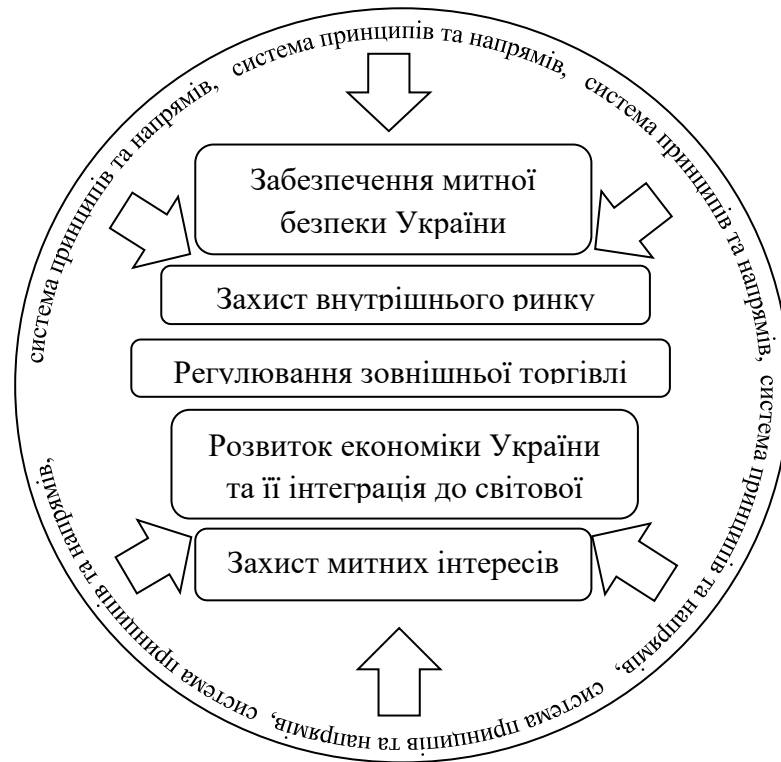

Рис. 9 Графічне зображення визначення Державна митна політика

Джерело: [6]

Відповідне схематичне зображення визначення митної політики досить чітко показує основні напрями на які націлена митна політика при своїй реалізації. Якщо узагальнити ці напрями, то можна сказати, що державна митна політика направлена на розвиток та захист, а також забезпечення конкуретоспроможності внутрішнього ринку, тобто вітчизняного виробництва.

Для досягнення відповідних цілей, законодавством передбачені певні інструменти, що об'єднані в систему митної справи. Саме митна справа є сукупністю правил які регулюють встановлення, реалізацію та контроль механізму та його інструментів у процесі реалізації митної політики. Статтею 7 МКУ визначено, що митна справа – це встановлені порядок і умови переміщення товарів через митний кордон України, їх митний контроль та митне оформлення, застосування механізмів тарифного і нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, справляння митних платежів, протидія контрабанді та інші заходи, спрямовані на

реалізацію державної митної політики [6].

Як видно із наведеного поняття при реалізації митної політики використовуються механізми тарифного та нетарифного регулювання, що включають в себе інструменти у вигляді митних платежів. Також прописано, що митна справа є відповідальною за правильність нарахування та сплати таких платежів.

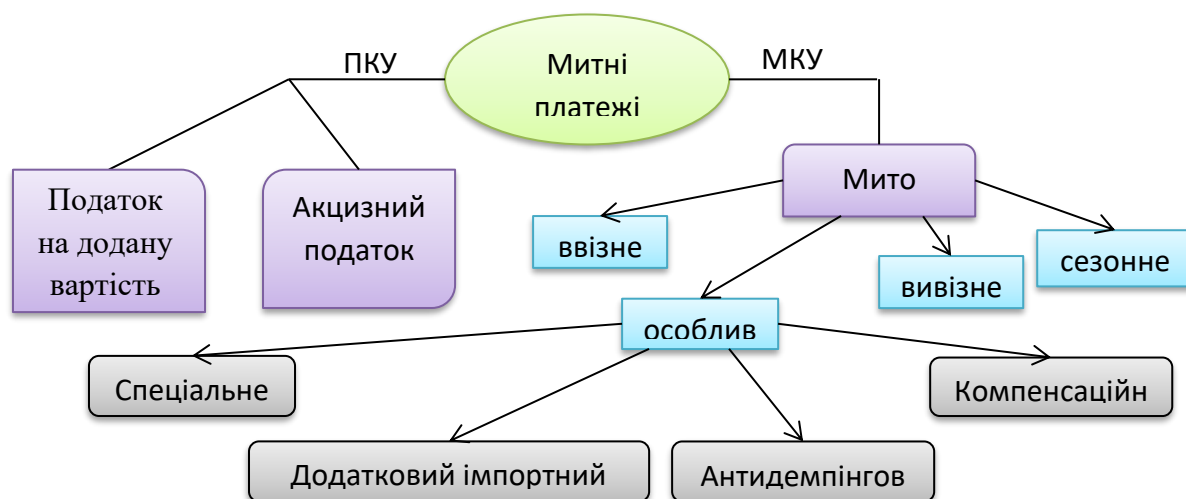

Рис. 10 Графічне зображення видів митних платежів відповідно до законодавчих актів, що їх регулюють

Джерело: [6,7]

Система митних платежів встановлена митним та податковим законодавством. Ст.1, п.2 МКУ регламентує відносини, пов'язані із справлянням митних платежів Митним та Податковим кодексом України та іншими законами України з питань оподаткування [6]. Таким чином графічно можна зобразити систему розподілу правил адміністрування митних платежів між двома кодексами (рис.2).

Як видно із рис. 2 до митних платежів входять три загальнодержавні податки. Перші два, тобто податок на додану вартість (далі – ПДВ) та акцизний податок, регулюються Податковим кодексом, тоді як лише мито Митним кодексом. Але можна побачити наскільки мито має розгалужену структуру на відміну від попередніх двох податків. Крім того ПДВ та акциз займають вагомe місце у системі внутрішніх податків, тому для простоти структурування їх регулювання окремо у митному кодексі було прописано лише мито. Таким чином при митному оформленні слід застосовувати норми податкового та митного законодавства.

Так митним законодавством встановлено перелік операцій, що обов'язково підлягають митному оподаткуванню. Відповідно до ст. 289 МКУ до таких відносять:

- ввезення товарів на митну територію України;
- незаконне переміщення товарів, що перебувають на території вільної митної зони або на митному складі;
- вивезення товарів з митної території України:
 - а) при оформленні товарів відповідно до митного режиму експорту
 - б) при вивезенні товарів за межі митної території України без оформлення митної декларації та при незаконному вивезенні товарів за межі митної території України

в) при невиконанні умов, установлених щодо товарів, які вивозилися за межі митної території України із звільненням від оподаткування вивізним митом

– після завершення митного оформлення товарів та їх випуску, якщо внаслідок перевірки митної декларації чи за результатами документальної перевірки митний орган самостійно визначає платнику податків додаткові податкові зобов'язання. Таким чином усі такі випадки повинні оподатковуватись митними платежами.

Митні платежі виконують певні функції, які умовно можна розділити на три основні, які в свою чергу містять допоміжні функції (рис. 3).

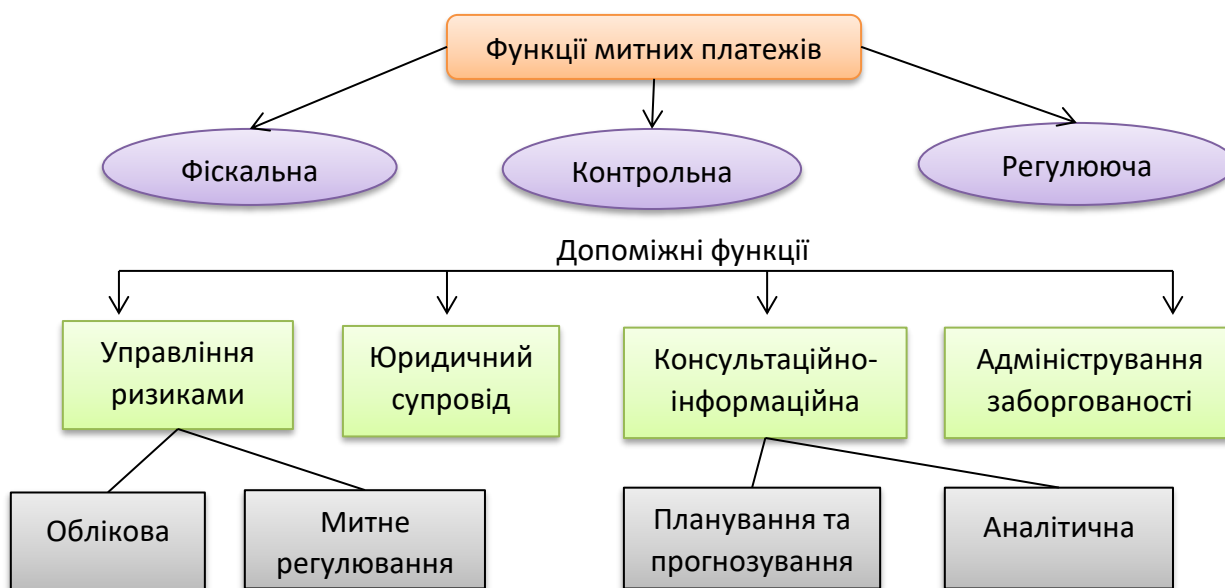

Рис. 11 Функції митних платежів

Джерело: [9]

Як видно із рис. 3 функції митних платежів мають досить широкий спектр, таким чином є вагомим фактором впливу на систему митного оформлення. Незважаючи на те, що фіскальна функція стоїть на першому місці, на сьогоднішній день її не можна назвати головною. Сучасні держави, в тому числі і Україна, намагаються відійти від старого розуміння нагромадження грошових коштів, як основного напрямку митних платежів. Основними можна вважати регулюючу та контрольну, оскільки першочергове завдання платежів було і є, не стільки збір коштів, скільки формування стабільності зовнішнього та внутрішнього ринків та збереження їхнього балансу. Крім того державі необхідно забезпечувати захист вітчизняного виробника від імпоротної конкуренції.

Але якщо запитати звичайних українців, без економічної освіти, про необхідність митних платежів, більшість відповідей будуть негативними. Велика частина суспільства України вважає, що митні платежі, як і податки, не мають ваги, та повинні бути скасовані. Їх існування лише заважає звичайним українцям нормально жити. Насправді ж це питання досить погано освітлюють, тим самим даючи можливість громадянам приймати безпідставні судження.

Таке мислення призводить до утворення контрабандних методів ввозу товарів не тільки заборонених на території України, але й звичайного товару, але від імпортного виробника. Такими вчинками громадяни тільки шкодять українській економіці, оскільки вітчизняні виробники несуть збитки через непроданий товар, або неприбутковість фірм та їх закриття. Крім того через несплату імпортного мита та інших митних платежів, держава також несе збитки, а потім заміщає недоотримані кошти підвищеними цінами. Але незважаючи на все це найбільшим результатом існування контрабанди є зниження конкурентоспроможності українських підприємств на внутрішньому ринку і збільшення відтоку робочої сили за кордон.

Відповідно до досліджень контрабанди асоціацією підприємств інформаційних технологій імпортери, що нелегально ввозять свою продукцію на територію України навіть при сплаті відносного відсотку за перевезення

нелегального товару набувають непомірної конкурентної переваги перед вітчизняними виробниками. Тим самим українські підприємці, знаходячись навіть в абсолютній тіні, значно поступаються контрабандному імпорту.

Але від цього страждають не лише українські виробники але й громадяни. Коли українці купують контрабандний товар за нижчу ціну вони запускають незворотній механізм зниження попиту, який також призведе до згорання виробництва. Також це вплине на обсяг робочих місць в країні. Після того, як імпортна контрабанда витіснить із внутрішнього ринку вітчизняний продукт, вони збільшать свою ціну, але альтернативних українських варіантів за нижчу ціну вже не буде [4].

Таким чином встановлення належних митних платежів, та контроль за їх сплатою є важливою складовою захисту внутрішнього ринку.

Найбільш наглядним прикладом необхідності митних платежів є динаміка надходження таких платежів до державного бюджету. У своїй роботі Прокіпчук Л.І. [9] розглядав формування митних платежів в умовах розвитку митної політики. Він запропонував систему розрахунків для визначення ефективності адміністрування митних платежів, яка включає 2 показники (табл.1).

Таблиця 1

Інтегральний індекс фінансової результативності адміністрування митних платежів [9]

Назва індексу	Формула	Пояснення
Питома вага митних платежів у доходах Держ. бюджету	$\Delta \text{МП} = \frac{\text{ФМП}}{\text{Дох ДБ}} * 100\%$	Де $\Delta \text{МП}$ – частка митних платежів у доходах державного бюджету, ФМП – фактичні митні платежі, Дох ДБ – доходи Державного бюджету
Темп приросту митних платежів	$\text{ТП}_{\text{ФМП}} = \frac{\text{ФМП}_t}{\text{ФМП}_{t-1}}$	де ФМП – фактично сплачені до державного бюджету митні платежі, $t, t-1$ – періоди, обрані для порівняння

Для розрахунку таких показників, необхідно визначити вихідні дані, тобто початкові показники, а саме доходи державного бюджету, митні платежі. Для цього необхідно звернутись на сайт державної митної служби України, а також сайт міністерства фінансів України (табл.2).

Таблиця 2

Розрахунок індексів адміністрування митних платежів [2,8]

Показники / роки	2017	2018	2019	2020
Доходи Держ. Бюджету, млн.грн	793,265.00	928,108.30	998,278.90	1,076,016.70
Митні платежі, млн.грн	320,000.00	372,270.00	374,520.00	364,420.00
Доля митних платежів у доходах Держ.бюджету, %	40.34	40.11	37.52	33.87
Темп приросту, %	-	1.16	1.01	0.97

Як видно із табл.2 із 2017 до 2020 року доходи бюджету збільшувались, тоді як сума митних платежів коливалась. Збільшення доходів державного бюджету можна характеризувати інфляційними процесами, тоді як не можна використовувати це ж причину до зміни суми надходжень митних платежів. Навіть навпаки розглянувши індекси адміністрування можна побачити тенденцію зменшення кількості митних платежів у державному бюджеті. Крім того, розглянемо скільки відсотків митні платежі займають у сумі ВВП (табл.3)

Таблиця 3

Митні платежі у сумі ВВП [1,8]

Показники / роки	2017	2018	2019	2020
ВВП, млн.грн	2,445,587.00	3,083,409.00	3,675,728.00	3,818,456.00
Митні платежі	320,000.00	372,270.00	374,520.00	364,420.00
-ПДВ, млрд.грн	250,010.00	293,740.00	287,850.00	274,520.00
-Акцизний податок, млрд.грн	46,130.00	52,040.00	56,800.00	59,900.00
-Мито, млрд.грн	23,860.00	26,490.00	29,870.00	30,000.00
Доля митних платежів у ВВП, %	13.08	12.07	10.19	9.54
Доля ПДВ у ВВП, %	10.22	9.53	7.83	7.19

Якщо розглянути табл.3 то також видно, що митні платежі займають вагому частину ВВП, особливо ПДВ. Проте в 2020 році митні платежі зменшувалися. Причинами цього є:

зменшення кількості зовнішньоекономічних операцій;

проведення більше пільгових операцій;

звільнення від оподаткування певних видів імпортованих товарів,

пов'язаних із добуванням екологічної енергії;

зменшення рівня митного оподаткування.

Можна вважати, що негативно вплинула на суму надходжень митних платежів до державного бюджету сучасна ситуація на сході України, які зменшили митних надходжень близько на 4 млрд грн. Також неминучою є економічна криза, зумовлена пандемією COVID-19, наслідки якої будуть відчутні ще десятиліття. [5]

Також це може бути результатом проведенням неефективної зовнішньоекономічної політики держави взагалі та митної політики зокрема, обранням неефективного інструментарію її реалізації, економічно необґрунтованим наданням пільг тощо [3].

В 2021 році спостерігаються процеси пожвавлення економіки, що в тому числі позитивно впливає на податкові надходження. Завдяки цьому в 2021 році поступово збільшуються обсяги експорту та імпорту, і, відповідно, зростають надходження від митних платежів. Отримані кошти мають спрямовуватися Україною на боротьбу з епідемією, а такою на підтримку стратегічних галузей економіки задля їх стабільного розвитку та виробництва конкурентоспроможної продукції.

Висновки з проведеного дослідження. Провівши аналізи теоретичних та статистичних даних доведено, що реалізація сучасної митної політики не може відбуватись без митних платежів. Вони є невід'ємною частиною захисту вітчизняного виробника від іноземних компаній, підтримання балансу між зовнішнім та внутрішнім ринком. Але для підтримання їх необхідності, потрібно удосконалити першочергово митне законодавство, у тому числі щодо адміністрування митних платежів, щоб сучасні правила не давали можливостей громадянам та митним органам користуватись прогалинами закону. Важливим в цьому має стати розробка та прийняття Стратегії податкової та митної політики держава, яка буде регламентувати основні напрямки розвитку оподаткування, окреслювати важливі галузі економіки та забезпечувати стимулювання експорту та обмеження імпорту.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Валовий внутрішній продукт (ВВП) в Україні 2021 URL: <https://index.min-fin.com.ua/ua/economy/gdp/> (дата звернення 06.10.2021)
2. Доходи держбюджету України URL: <https://index.min-fin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/2016/> (дата звернення: 08.10.2021)
3. Дубовик О.Ю., Мартинюк І.В. Фіскальна ефективність митних платежів в Україні URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/-12879/1/Фіскальна%20ефективність%20митних%20платежів%20в%20Україні.pdf> (дата звернення: 08.10.2021)
4. Кукуруза Г., Ніколаєнко С., Лесик М. Аналіз обсягів контрабанди в Україні: масштаби, прямі / непрямі втрати бюджету та економіки URL: <https://apitu.org.ua/node/119> (дата звернення: 08.10.2021)
5. Лепеха М.О. Оцінка ефективності фіскальної функції в контексті розвитку митної політики України <https://www.ndifp.com/1450/> URL: (дата звернення: 08.10.2021)
6. Митний кодекс України від 13.03.2012 №4495-VI в редакції від 21.07.2021 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 06.10.2021)
7. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 06.10.2021). Податковий кодекс України від 02.12.2010 №2755-VI в редакції від 01.08.2021 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 06.10.2021)
8. Показники зовнішньої торгівлі України URL: <https://bi.customs.gov.ua/uk/trade/payments> (дата звернення: 08.10.2021)
9. Прокіпчук Л.І. Адміністрування митних платежів в умовах реформування митної політики держави – дисертація на здобуття наукового ступеня Тернопіль 2021 URL: <http://dspace.wunu.-edu.ua/bitstream/316497-/41781/1/aref-prokipchuk-na-sait.pdf> (дата звернення: 08.10.2021)

REFERENCES:

1. Valovyi vnutrishnii produkt (VVP) v Ukraini 2021 [Gross domestic products (GDP) in Ukraine 2021] Available at: <https://index.min-fin.com.ua/ua/economy/gdp/>

(accessed 06 October.2021)

2. Dokhody derzhbiudzhetu Ukrainy [Revenues of the state budget of Ukraine] Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance-/budget/gov/income/2016/> (accessed 08 October.2021)

3. Dubovikh O.Y., Martynyuk I.V. Fiskalna efektyvnist mytnykh platezhiv v Ukraini [Fiscal efficiency of customs payment in Ukraine] Available at: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/12879/1/Фіскальна%20ефективність%20митних%20платежів%20в%20Україні.pdf> (accessed 08 October.2021)

4. Cucuruza G, Nikolayenko S., Lesic M. Analiz obsiahiv kontrabandy v Ukraini: masshtaby, priami / nepriami vtraty biudzhetu ta ekonomiky [Analysis of smuggling volumes in Ukraine^scale, direct / indirect losses of the budget and economy] Available at: <https://apitu.org.ua/node/119> (дата звернення: 08 October.2021)

5. Lepeha M.O. Otsinka efektyvnosti fiskalnoi funktsii v konteksti rozvytku mytnoi polityky Ukrainy [Assessment of the effectiveness of the fiscal function in the context of the development of customs policy of Ukraine] Available at: <https://www.ndifp.com/1450/> (accessed 08 October.2021)

6. Mytnyi kodeks Ukrainy [Custom Code of Ukraine] vid 13 bereznya 2012 roku 13.03.2012 №4495-VI Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (accessed 06 October.2021)

7. Podatkovyi kodeks Ukrainy [Tax Code of Ukraine] vid 2 ghrudnja 2010 roku № 2755-VI. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (accessed 06 October.2021)

8. Pokaznyky zovnishnoi torhivli Ukrainy [Indicators of Ukraine's foreign trade] Показники зовнішньої торгівлі України Available at: <https://bi.customs.gov.ua/uk/trade/payments> (accessed 06 October.2021)

9. Prokipchuk L.I. Administruvannia mytnykh platezhiv v umovakh reformuvannia mytnoi polityky derzhavy [Administration of customs payments in the context of reforming the customs policy of the state] - dissertation for a scientific degree Ternopil 2021 Available at: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/41781/1/aref-prokipchyk-na-sait.pdf> (accessed 06 October.2021)

Митні платежі у розрізі митних режимів

Тихомирова Дар'я Вікторівна

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

tikhomirova.daria99@gmail.com

У сучасних умовах стрімкого економічного розвитку світового господарства, Україна, як член зовнішньоекономічних відносин, повинна удосконалювати свою економічну сферу. Безпосередньо необхідно звертати увагу на митну політику. Тенденція розвитку цього аспекту сприятиме загальній подальшій стабілізації української економіки та збільшенню її конкурентоспроможності на світовому ринку. Зокрема одними із основних інструментів реалізації митної політики та впливу на регулювання зовнішньоекономічної ситуації є митні режими та структура сплати митних платежів у них.

Країни, учасники міжнародних відносин, бажають мати право із перевіреними партнерами, які вчасно, якісно та безпечно доставляють або купують товари. Саме тому для розвитку зовнішньоекономічних відносин важливим є ефективна діяльність митної політики та її інструментів. При формуванні інструментів реалізації митної політики держави велика роль відведена митним режимам, за допомогою яких формуються стимули та обмеження такої діяльності.

Відповідно до п. 25 ст. 4 Митного кодексу України (далі – МКУ) митний режим це комплекс взаємопов'язаних правових норм, що відповідно до заявленої мети переміщення товарів через митний кордон України визначають митну процедуру щодо цих товарів, їх правовий статус, умови оподаткування і обумовлюють їх використання після митного оформлення [4].

Митний режим є засобом захисту економічних інтересів країни і виконує відповідні функції. Основними функціями митних режимів є фіскальна, стимуляційна і охоронна. Функції, покладені на митні режими, є близькими за своїм змістом до функцій, покладених на митні платежі. Подібність виконуваних функцій інститутами митних режимів і митних платежів зумовлена їх значенням в процесах регулювання товарообігу з іншими країнами і залежністю стягнення митних платежів від конкретного виду митного режиму [2].

Регуляторний митний режим являє собою ціленаправлений взаємозв'язок сукупності суб'єктів економічного процесу в межах інститутів економічної діяльності, ресурсів та стратегій дій за реалізацію власних економічних інтересів з метою отримання економічних переваг та мінімізації трансакційних витрат [4].

Отже митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності на території України здійснюється за допомогою таких законів та кодексів як Митний кодекс України, що встановлює порядок і умови переміщення товарів через митний кордон України, їх митний контроль і митне оформлення. А також встановлюється застосування механізмів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, справляння митних платежів. Податковий кодекс України визначає сутність митних платежів, які справляються під час переміщення або у зв'язку з переміщенням товарів через митний кордон України. Наводить принципи, порядок стягнення та розміри ставок податку на додану вартість та акцизного податку на товари, які ввозяться на митну територію України.

Згідно із МКУ, а саме ст.70 передбачено 14 таких митних режимів: імпорт, реімпорт, експорт, реекспорт, вільна митна зона, зона безмитної торгівлі, транзит, тимчасове ввезення, тимчасове вивезення, митний склад, переробка за межами митної території, переробка на митній території, знищення або руйнування, відмова на користь держави [3]. Серед них деякі не оподатковуються взагалі, таким чином важливим елементом регулювання митних режимів є також митні платежі. Відповідно до статей 281 – 288 МКУ встановлені особливості оподаткування митними платежами. До них включається інформація щодо пільг, преференцій, звільнення від оподаткування. Окремо існує глава 43, якою встановлені правила щодо справляння митних платежів. А саме відповідно до п.1 ст.289 МКУ Обов'язок із сплати митних платежів виникає у разі ввезення товарів на митну територію України - з моменту фактичного ввезення цих товарів на митну територію України (крім окремих випадків, передбачених

чинним законодавством) та у разі вивезення товарів з митної території України (у деяких випадках відповідно до чинного законодавства) [3].

А також відповідно до митного законодавства щодо митних платежів встановлене повне оподаткування, повне або часткове звільнення від оподаткування. Загалом основна частина податкового навантаження приходить на імпорт. Всі інші платежі нараховуються відповідно до певних особливостей кожному митному режимі. Відповідно до чинного законодавства встановлюються певні обмеження щодо товарів, які можуть бути поміщені до митних режимів. За умови додержання таких законодавчих вимог є можливість не сплачувати при такому поміщенні певних митних платежів, або й взагалі усіх. У разі порушення таких вимог, можуть бути накладені штрафні санкції та буде встановлюватись необхідність щодо сплати повної суми за відповідним митним платежем.

Як видно із цих законодавчих актів невід'ємною частиною формування зовнішньоекономічних відносин є оподаткування митними платежами. Отже першочергово завданнями митних платежів є визначення порядку переміщення товарів через митний кодон та їх використання на митній території держави, а мито має безпосередній вплив на рівень товарообігу з іншими країнами. Митнотарифні заходи впливають на динаміку і структуру зовнішньоторговельних потоків, це сприяє реалізації фіскальної функції податків, та разом із цим, використовуючи певні митні режими, допомагаю розгалуженню партнерів.

Незважаючи на позитивний вплив митних режимів, відбувається майже стабільна тенденція щодо податкових платежів. Коефіцієнт податкового навантаження залишався майже незмінним на рівні 0,26 протягом останніх чотирьох років (2017 – 2020 р.р.). На відміну від європейських країн в Україні цей коефіцієнт досить низький, але суттєвим для деяких партнерів України [1].

Таким чином можна сказати, що митні платежі, як і митні режими суттєво впливають на масштаби зовнішньоекономічної діяльності. Відповідно до важливості застосування митних режимів, також ключовим фактором є правильно сформоване оподаткування митними платежами. Відповідно до цього формується певна розгалужена структура платників. Вони мають право вибирати за яким митним режимом варто проводити розрахунки за певними договорами. Разом із тим вони вибирають особливості оподаткування щодо певного митного режиму. Виконується фіскальна функція митних платежів, а також залишається можливість розвивати зовнішньоекономічну діяльність у будь-яких напрямках тобто із різними партнерами.

Звичайно важливим фактором впливу є податкове навантаження, що значно скорочує об'єми імпортних та експортних поставок. Зменшення податкового навантаження зможе привести до підвищення економічного інтересу з боку сусідніх країн. Політика щодо оподаткування для України повинна ґрунтуватись не на об'ємах податків, а на їх кількості. Зменшення податкового навантаження буде приваблювати закордонні фірми працювати із Україною, тим самим збільшивши податкові надходження та можливість покращення зовнішньоекономічних відносин.

Список використаних джерел

1. Інтерактивний сайт Державної митної служби України URL: <https://bi.customs.gov.ua/trade/#/payments>

2. Кекіш І.П. Роль митних режимів у стимулюванні розвитку вітчизняної економіки URL:<http://dspace.wunu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/11476/1Роль%20митних%20режимів%20у%20стимулюванні%20розвитку%20вітчизняної%20економіки.pdf>

3. Митний кодекс України № 4495-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>

Осадча Н.В., Ляшенко В.І. Митні режими як інститути стимулювання та обмеження зовнішньоекономічної діяльності URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/147-14539.pdf>